

KHAZAR REVIEW

XƏZƏR XƏBƏR

№ 400-401 Noyabr-Dekabr 2020

AYLIQ DƏRGI

ISSN 2218-2772

khazar-review.khazar.org

AZƏRBAYCANIN VƏTƏN MÜHARİBƏSİ QƏLƏBƏ İLƏ BAŞA ÇATDI

Azərbaycan xalqının sentyabrın 27-də başlanan Vətən müharibəsi noyabr ayının əvvəllərindən də zəfər yürüşünü davam etdirdi. Noyabrın 8-də ordumuz Şuşa şəhərini düşməndən azad etdi. Sonrakı gün daha 70 kənd işğalçılardan alındı.

Noyabrın 10-da Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan tərəfindən Bəyanat imzalandı. Bu, əslində, Ermənistanın kapitulyasiya aktını imzalaması idi. Bəyanata əsasən Gəlbəcər, Laçın və Ağdam rayonları Azərbaycana qaitarıldı.

Beləliklə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa edildi. Ali Baş Komandan, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəbərliyi ilə Vətən müharibəsi qalibiyyətlə başa çatdı.

Müharibənin başlandığı 27 sentyabr Anım Günü, Şuşanın azad edildiyi 8 noyabr Zəfər günü elan olundu.

Dekabrın 10-da Azadlıq meydanında Vətən müharibəsində qələbə münasibətilə Zəfər paradı keçirildi. Paradda Ali Baş Komandan, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan çıxış etdilər, Azərbaycan xalqının tarixi qələbəsindən, Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığından danışdılar.

Qalib ordumuzun hissələri və türk əsgərləri Azadlıq meydanından keçdilər, döyüş texnikası və düşməndən götürülmüş qənimət nümayiş etdirildi.

Zəfər paradı ümumxalq şənliyi ilə başa çatdı.

ƏZİZ ALİ BAŞ KOMANDAN! MÖHTƏRƏM PREZİDENTİ!

Sizin yaratdığınız qüdrətli Azərbaycan ordusu Qarabağı və işğal olunmuş digər Azərbaycan torpaqlarını azad etməyə başladı!

Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi, 28 il yarım əsarətdə olan Şuşa şəhəri azad edildi!

Bu, Azərbaycanın tam və qəti qələbəsini təmin etdi!

8-10 noyabr 2020-ci il Azərbaycan tarixinin şanlı səhifəsinə çevrildi!

Azərbaycan Respublikası xalqları, dünya azərbaycanlıları və Azərbaycanı sevən çoxsaylı insanlar böyük sevinc və qürur hissi yaşadılar!

Sizi təbrik edirik! Sizə təşəkkür edirik!

Yaşasın Azərbaycan!

Hörmətlə,

Hamlet İsaخانlı

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri

10 noyabr 2020-ci il

AZERBAIJAN'S PATRIOTIC WAR CULMINATED WITH VICTORY

Successful counteroffensive operation of Azerbaijani Army launched on September 27 culminated in early November with the liberation of occupied territories and the triumph of Azerbaijan over Armenia. On November 8 Azerbaijani Army liberated the city of Shusha. The next day, over 70 villages were liberated from Armenia occupation. On November 10 joint trilateral statement signed by the President of Russia Vladimir Putin, the President of Azerbaijan Ilham Aliyev, and Armenian Prime Minister Nikol Pashinyan agreeing on cessation of military activities. In fact, the trilateral agreement brokered by Moscow constituted the capitulation of Armenia. As stated in the trilateral agreement, Armenia surrendered the Kalbajar, Aghdam, and Lachin districts of Azerbaijan, and thus, the territorial integrity of Azerbaijan has been restored and the Patriotic War culminated with the victory of Azerbaijan under the leadership of the President, Commander-in-Chief Ilham Aliyev.

Following the end of the Patriotic War, the date of September 27, was declared as a Day of Remembrance, and the liberation day of Shusha, November 8, announced as a Victory Day.

On December 10, Victory Parade was held on Azadliq Square on the occasion of the victory of Azerbaijan in the Patriotic War. At the Parade, President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev and President of the Republic of Turkey Recep Tayyip Erdogan delivered their speeches talking about the historical victory of the Azerbaijani people and the Turkish-Azerbaijani brotherhood. Our military personnel and Turkish soldiers marched through Azadliq Square and military equipment, as well as some part of the military trophy retrieved from the enemy by the Azerbaijani army has also been demonstrated. The Victory Parade concluded with a nationwide celebration.

DEAR SUPREME COMMANDER-IN-CHIEF! DEAR PRESIDENT!

The powerful Azerbaijani army, formed by you, has begun to liberate Karabakh and other occupied Azerbaijani lands!

The cradle of Azerbaijani culture, the city of Shusha, which has been in captivity for 28 and a half years, has been liberated!

This ensured the complete and decisive victory of Azerbaijan!

November 8-10, 2020 has become a glorious page in the history of Azerbaijan!

The peoples of the Republic of Azerbaijan, the Azerbaijanis all over the world and many people who love Azerbaijan have experienced great joy and pride!

Congratulations! Thank you!

Long live Azerbaijan!

Sincerely,

Hamlet Isakhanli

Founder of Khazar University, Chairman of the Board of Directors and Trustees

November 10, 2020

İÇİNDƏKİLƏR

Xəzər Universitetinin rəhbərliyi şəhidlərin məzarını ziyarət etdi	6
<i>Əntiqə Qonaq. Vətənə oğul borcu</i>	7
Xəzər Universiteti Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiyanın ilk 250 universiteti arasında	9
Universitet xəbərləri	10
Xəzər Universitetində 48 və 49-cu məzunluq tədbiri	16
"Xəzər" in beynəlxalq əlaqələri	22
<i>Roza Arazova, Ülvüyyə İbrahimova. Azərbaycanın görkəmli tarixçi alimi.</i> ..	30
<i>Bayram Quliyev. Süleyman Əliyərli və onun "Kitabi Dədəm Qorqud"</i> ilə bağlı araşdırmaları	34
"Xəzər" in ölkə nəşrləri	37
AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun xəbərləri	38
"Xəzər" ölkə mediasında	40
<i>Hamlet İ saxanlı, Aynur Qəzənfərqi. Dedi-qodu folklor janrı kimi</i>	48
"Xəzər" in xarici nəşrləri	62
NDU xəbərləri	68
<i>İ saxan İ saxanlı. O səni sevirdi (hekayə)</i>	72

1995-ci ilin yanvarından nəgr olunur

Təsisçi:
Xəzər Universiteti

Baş redaktor:
Hamlet İ saxanlı

Baş redaktor müavini:
Əlirza Balayev

Redaksiya heyəti:
İsa Həbibbəyli
Alla Axundova
Şahin Fazil
Knyaz Aslan

İngilis dilində mətnlərin redaktoru:
Gülcan Kulaxmet

Kompüter tərtibatçısı:
Günəl Əkbərova

Foto:
Multimedia Mərkəzi

Address:

41 Mahsati str., Bakı
(near the "Neftçilər" metro)

Tel.: (+99412) 323 93 13

(+99412) 421 10 93 (209)

GSM: (+99450) 321 31 69

Faks: (+99412) 493 93 79

E-mail: xazarxabar@khazar.org

Certificate: 376

Index: 67178

Copies: 3000

It has been published since January 1995

Founder:
Khazar University

Editor-in-chief:
Hamlet Isaxanlı

Associate editor:
Alirza Balayev

Editorial members:
İsa Həbibbəyli
Alla Akhundova
Şahin Fazil
Knyaz Aslan

Editor of English Texts:
Gulzhan Kulaxmet

Computer graphics:
Gunel Akbarova

Photo:
Multimedia Centre

ÖMRÜN 28-Cİ BAHARINDA ŞƏHİDLİK ZİRVƏSİNƏ YÜKSƏLƏN CAVID

Xəzər Universitetinin MBA tələbəsi Cavid Həsənov 1993-cü il martın 6-da Bakı şəhərində anadan olub. 1999-2006-cı illərdə Bakının Nizami rayonunda V. Sadıqov adına 214 nömrəli tam orta məktəbdə, 2006-2010-cu illərdə isə Fizika, Riyaziyyat və İnformatika Təmayüllü Liseydə (FRİTL) təhsil alıb. 2010-cu ildə Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasına daxil olub.

2014-cü ildə bakalavr təhsilini başa vuraraq, 2014-2015-ci illərdə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində həqiqi hərbi xidmətdə olub.

2015-cı ildə Xəzər Universitetində İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin Layihələrin idarə edilməsi ixtisası üzrə magistr pilləsinə qəbul olsa da, 2016-cı ildə təhsilini dayandırmışdır.

Cavid Həsənov 2011-2014-cü illərdə Digital Service Company LLC-də müştəri xidmətləri təmsilçisi vəzifəsində çalışıb. 2016-2018-cı illərdə SOCAR AQS LLC-də köməkçi işçi vəzifəsində, 2018-2019-cu illərdə "EasyDrill" LLC-də qazma mü-

həndisi vəzifəsində, 2019-2020-ci illərdə isə National Oilwell Varco LLC-də qazma həlləri üzrə mühəndis vəzifəsində çalışan Cavid Həsənov ingilis və rus dillərini sərbəst bilirdi.

Cavid Həsənovun atası Mikayıl Həsənov Birinci Qarabağ müharibəsi iştirakçılarından olub və döyüş zamanı aldığı yaralardan 2-ci qrup əlildir.

Azərbaycan Ordusunun əsgəri olan Cavid Həsənov 2020-ci il sentyabrın 27-də Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən Ermənistan işğalı altında olan ərazilərin azad edilməsi üçün başlanan Vətən müharibəsi zamanı Cəbrayılın azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edib. Oktyabrın 21-də Xocavənd istiqamətində gedən döyüşlərdə igidliklə döyüşərək, şəhidlik zirvəsinə yüksəlib.

Cavid Həsənov II Fəxri Xiyabanda dəfn olunub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Fərmanı ilə Cavid Həsənov ölümündən sonra "Vətən uğrunda" medalı ilə təltif edilib.

XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN RƏHBƏRLİYİ ŞƏHİDLƏRİN MƏZARINI ZİYARƏT ETDİ

Noyabrın 21-də Xəzər Universitetinin rəhbərliyi Lökbatan Şəhidlər Xiyabanında universitetin magistr tələbəsi şəhid Ataməli Musaoğlunun və II Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuş MBA tələbəsi şəhid Cavid Həsənovun məzarını ziyarət etdi və məzarları önünə universitet adından əklil qoydu.

XƏZƏR XƏBƏR № 400-401 Noyabr-Dekabr 2020

KHAZAR UNIVERSITY ADMINISTRATION VISITS MARTYRS' GRAVES

On November 21, Khazar University administration visited the graves of Atamali Musaoglu, a master's student at the Lokbatan Alley of Martyrs, and Javid Hasanov, a newly buried MBA student of the university in the 2nd Alley of Honors, and laid a wreath at the graves on behalf of the university.

VƏTƏNƏ OĞUL BORCU

2020-ci il noyabrın 30-da mustaqil.az və olaylar.az saytlarında Vətən müharibəsinin iştirakçısı olan, hazırda da ordu sıralarında xidmətini davam etdirən Xəzər Universitetinin məzunu, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin protokol sektorunun məsləhətçisi Fərhad Allahverdiyevə haqqında məqalə dərc edilmişdir.

Məqaləni oxucularımıza təqdim edirik.

"Oğul düşmən çəpəridir"- demiş ulularımız. Bəlkə də, çoxumuz bu hikmətli deyimin mahiyyətinə varmamışıq. Başqa-başqa yozumlarda anlamışıq. Ta bu günümüzədək. Beyinlərimizdəki son 28-30 ilin nisgil dolu, həsrət dolu, qəzəb dolu, qələbəyə üsyankarcasına mübariz ruhla dolu düşüncələrimizi alt-üst edərək böyük bir qələbə tarixinə köklənmiş hiss və duyğularımız fonunda bu dəyərli deyimin nə qədər hikmət dolu olduğunu fərqlənmişdik. Bəli, oğullarımız məhz 44 günlük bu zəfərlə tamamlanmış savaşa düşmənə çəpər ola bildilər. Şücaətləri ilə, qorxmazlıqları ilə, cəsərləri ilə, vətən sevdasıyla dolu şir ürəkləri ilə düşmənə sipər oldular və onları torpaqlarımızdan qovub çıxardılar. Düşmənin gözünə tikan, qəlbinə saplanmış bıçaq oldular. Onlara sözün həqiqi mənasında hərbi dərsi keçdilər.

Vətən müharibəsi zamanı Qarabağın işğal olunmuş ərazilərinin düşməndən azad edilməsi istiqamətində uğurlu hərbi əməliyyatlarda iştirak edən igid oğullarımızdan biri də Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin protokol sektorunun məsləhətçisi Fərhad Allahverdiyevdir. Fərhad sentyabrın 21-də Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinə gedərək, könüllü ordu sıralarına yazılmış və müharibə başlayandan ön cəbhədə düşməne qarşı şücaətlə vuruşmuşdur. Pulemyotçu olan Fərhad Allahverdiyev Füzuli, Cəbrayıl, Xocavənd, Hadrut, Qırmızı Bazar yüksəkliyi və s. istiqamətlərdə torpaqlarımızın işğaldan azad olunması uğrunda mərdliklə vuruşmuş, düşmənin çox sayda canlı qüvvəsini məhv etmişdir. Döyüşlər zamanı yaralansa da, yarası sağalması üçün yenidən ön cəbhəyə yollanmış, düşməne qarşı ölüm-dirim savaşında daha da amansız olmuşdur. Hal-hazırda o, döyüş yoldaşları ilə birlikdə düşməndən azad edilmiş ərazilərimizdəki postlara nəzarət edirlər.

Tanıtm: Allahverdiyev Fərhad Əli oğlu 1988-ci il avqustun 3-də Bakıda anadan olub. 2006-2010-cu illərdə Xəzər Universitetində ingilis dili üzrə sinxron tərcümə ixtisasında təhsil alıb. 2011-2013-cü illərdə Şimali Kipr Doğu Akdeniz Universitetində beynəlxalq iqtisadi münasibətlər üzrə magistraturada oxuyub. 2013-2016-cı illərdə həmin universitetin marketinq fakültəsinin magistraturasında ixtisas biliklərini artırıb. Daha sonra Ukraynada Taras Şev-çenko adına Kiyev Milli Universitetdə ali hüquq təhsili alıb. Elə həmin ildən də Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin protokol sektorunda çalışır.

Fərhad hələ məktəb illərindən nümunəvi davranışı, yüksək əxlaqi keyfiyyətləri, nizam-intizamı, əla təhsili ilə yaşadlarından fərqlənib. Məsuliyyət hissini heç bir zaman unutmayıb, qarşısına qoyduğu məqsədə çatmaq üçün bütün gücünü və vaxtını sərf edib. Həmişə özünü xalqına, millətinə layiq oğul kimi yetişdirməyə çalışıb. Vətənpərvərliyi, ali dəyərlərə hörmət və ehtiramı ilə diqqəti cəlb edib. Birinci Qarabağ savaşında uşaq olduğundan böyüdükcə müharibə və onun iştirakçıları barədə, torpaqlarımızın işğalı və düşmənin dinc əhalimizin başına açdığı amansız, qəddarcasına olaylar barədə daha çox bilgi toplamağa çalışıb. Ermənilərin xalqımıza qarşı törətdiyi

vəhşilikləri və dəhşətli işgəncələri öyrəndikcə düşməne qarşı nifrəti birə-on artmış, qisas hissi qəlbinə dinclik verməmişdir. Buna görə də, erməni vandallarının xalqımıza etdiyi soyqırımı, qeyri-insani hərəkətləri dünyə ictimaiyyətinin nəzərinə çatdırmaq üçün fəaliyyətə başlamışdır.

Doğu Akdeniz Universitetində bu fəaliyyətini daha da genişləndirərək, ətrafına xeyli ictimai fəal toplamışdır. O, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətində magistr təhsili alarkən diaspor fəali kimi də müəllim və tələbə yoldaşlarının dərin hörmət və rəğbətini qazanmışdır. "Kreativ Gənclər" Xaricdə Təhsil Alan Azərbaycanlı Tələbələrə Yardım İctimai Birliyinin sədri və *kitabxana.net* portalının türk dünyası üzrə əlaqələndiricisi kimi çox geniş ictimai fəaliyyət göstərmişdir. Yalnız təhsil və karyera barədə düşünməklə müasir gəncliyin üzərinə düşən vəzifələrin öhdəsindən gəlmək qeyri-mümkündür. Şəxsiyyətin formalaşmasında, onun dünyagörüşünün artmasında çoxşaxəli ictimai fəaliyyət çox vacibdir. Fərhad bunu dogma Vətəndən uzaqlarda olarkən daha dərinədən dərk etmiş və təhsildən kənar vaxtlarını bütünlüklə ölkəsi üçün faydalı işlərə sərf etmişdir. Tələbə-gənclərin güclü potensiala malik olduqlarını, lakin bu bazadan yetərincə yararlanmadıqlarını nəzərə alaraq ictimai fəaliyyətə onları da cəlb etmiş, birlikdə müxtəlif layihələr həyata keçirməyə başlamışlar. Tələbə-gəncləri bir amal ətrafında birləşdirərək onların təşkilatlanması, problemlərinin həlli

istiqamətində lobbicilik fəaliyyətlərinin gücləndirilməsi və genişləndirilməsi, Şimali Kipr və Türkiyədə milli diaspor quruculuğu, bununla da Azərbaycan həqiqətlərinin təbliğinə nail olmaq onların əsas amalı olub. Belə ki, Şimali Kiprdə Azərbaycanımızla bağlı keçirdikləri müxtəlif tədbirlərdə soydaşlarımızla bərabər həm də Kipr türkləri, dünyanın 90-a yaxın ölkəsindən bura oxumağa gələn əcnəbi gənclər, turistlər iştirak etmiş, ölkəmiz haqqında, onun milli dəyərləri və adət-ənənələri haqqında məlumatlandırılmışlar. Ən başlıcası isə Qarabağın işğalı, Xocalı soyqırımı, 20 yanvar faciəsi, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü, Novruz bayramı, Ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə bağlı elmi-praktik konfranslar, fotosərgilər, kitab təqdimatları, yürüş və piketlər, film nümayişləri, idman yarışları ölkəmizdən kənarında Azərbaycanımızın mövcud durumu barədə geniş və müfəssəl məlumat verməyə imkan ya-ratmışdır. Bununla da, Fərhad ətrafına topladığı fəal tələbə-gənclərlə birlikdə Vətən qarşısında mənəvi borclarını qismən də olsa verməyə çalışmışlar.

Fərhad sövq-təbii hiss edirdi ki, Qarabağda haqq-ədalət öz yerini tapacaq, mənfur düşmən torpaqlarımızdan qovularaq çıxardılacaq. Azərbaycanın haqq işi qalib gələcəkdir. Amma ağına belə gəlməzdi ki, o, Qarabağın azadlığı uğrundakı müharibənin iştirakçısı olacaq. Əlinə silah alaraq yurdun igid oğulları ilə çiyin-çiyinə erməni vandallarına qarşı vuruşacaq. Nə xoş ki, həmin gün gəldi və Fərhad uçaqlıqdan bəri içini didib-dağıdan, ona bir-cə an da olsun rahatlıq verməyən arzusunə qovuşdu...

...Məhz sentyabr ayında düşmənin növbəti təxribatına güclü hücumla cavab verən ordumuzun sıralarında kö-nüllü olaraq vuruşmaq, düşməndən azad edilmiş torpaqlarımızın bir qarışında belə əməyi olmaq, şəhid qanları-yla suvarılmış müqəddəs ərazilərimizin keşiyində durmaq, yaralı Qarabağımızı göz bəbəyi kimi qorumaq digər əs-gər və zabitlərimizlə bərabər Fərhadın da bir oğul kimi borcudur. Bu borcu isə onlar şəərəflə verirlər.

F.Allahverdizadə ilə birlikdə nazirliyin daha iki əməkdaşı da könüllü olaraq müharibəyə gedib. Onlar nazirli-yin Məşğulluq siyasəti və demoqrafik inkişaf məsələləri şöbəsinin baş məsləhətçisi Nizami Hüseynli və Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun daxili nəzarət departamentinin əməkdaşı Coşqun Zamanlıdır.

Ali Baş Komandan İlham Əliyevin əmri ilə müzəffər ordumuz Azərbaycanın zəfər tarixini yazdı və bütün dün-yaya haqqın, ədalətin məhz bizim tərəfimizdə olduğunu sübut etdi. Bu tarixi qələbədən və xalqımıza qalibiyyətin sevincini yaşadan şanlı ordumuzdan hələ çox danışılacaq və yazılacaq...

Əntiqə Qonaq,
əməkdar jurnalist

<https://www.mustaqil.az/?p=71455>
<https://olaylar.az/news/sosial/399772>

2020-ci il dekabrın 16-da QS təşkilatı tərəfindən inkişaf etməkdə olan Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiya ölkələrinin ən yaxşı universitetlərinin 10 meyar əsasında illik reytingi müəyyənləşdirilmişdir.

Reyting siyahısına Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiyadan inkişaf etməkdə olan 29 ölkənin ən yaxşı 400 ali təhsil müəssisəsinin adı daxil edilmişdir.

Xəzər Universiteti regionun 60% ən yaxşı universitetləri sırasında yer almışdır.

Keçən illə müqayisədə reyting cədvəlində bu il Azərbaycandan 7 ali təhsil müəssisəsi yer almışdır. Reyting siyahısına görə, Xəzər Universiteti 241-250-ci aralığındakı yeri tutmuşdur.

Ətraflı məlumatı bu link vasitəsilə əldə etmək olar:

<https://www.topuniversities.com/university-rankings/eeca-rankings/2021>

**KHAZAR UNIVERSITY IS AMONG
TOP 250 UNIVERSITIES
IN QS EECA UNIVERSITY RANKINGS 2021**

On December 16, 2020, QS published an annual ranking of the best universities in Emerging Europe and Central Asia (EECA) evaluating each university on 10 indicators.

Top 400 universities out of 29 EECA countries have been included to the list.

Khazar University performed among top 60% in the QS EECA University Rankings 2021.

Compared to previous QS University rankings, 7 universities from Azerbaijan were included to this edition. According to the results of the ranking, Khazar University was placed in 241-250 tier.

For more information, you can visit the following link:

<https://www.topuniversities.com/university-rankings/eeca-rankings/2021>

“XƏZƏR”İN BİR QRUP ƏMƏKDAŞINA HƏMKARLAR İTTİFAQININ PUL MÜKAFATI VERİLDİ**GROUP OF KHAZAR MEMBERS AWARDED TRADE UNION CASH PRIZE**

Noyabrın 5-də Azərbaycan Dövlət İdarələri və İctimai Xidmət İşçiləri Həmkarlar İttifaqının Nizami Rayon Komitəsində Dövlət Bayrağı Günü ilə əlaqədar olaraq Xəzər Universitetinin 11 nəfər əməkdaşına pul mükafatı verildi. Tədbirdə universitetin ilk həmkarlar təşkilatının sədri Ələvsət Əmirbəyli iştirak etdi.

On November 5, eleven Khazar University staff members were awarded cash prizes in connection with the State Flag Day at the Nizami District Committee of State Organization and Public Service Workers of the Azerbaijan Trade Union Con-federation. The event was attended by Khazar University Trade Union's Chairman Alovzat Amirbayli.

“EMDR TERAPİYA” SEMİNARI**“EMDR THERAPY” SEMINAR**

Noyabrın 20-də Xəzər Universitetinin Psixologiya departamentinin müəllimi Nilufər Əlizadə tərəfindən “EMDR terapiya” adlı seminar təşkil olunmuşdur. Türkiyənin Ondokuz Mayıs Universitetinin məzunu, BDU-nun müəllimi və beynəlxalq EMDR Terapiya Assosiasiyasının üzvü, sinir elmləri mütəxəssisi Nərgiz Ayaz seminar da terapiya haqqında ətraflı məlumat verərək, praktik şəkildə terapiyanın istifadə qaydaları haqqında bəzi teknikalar ilə tələbələrini tanış etmiş və iştirakçıların suallarını cavablandırmışdır. Qeyd edək ki, seminara Xəzər Universitetinin tələbələri ilə yanaşı, digər universitet tələbələri və psixoloqlar da qatılmışdır.

On November 20, Nilufar Alizadeh, a lecturer in the Department of Psychology at Khazar University, organized a seminar entitled "EMDR Therapy." Nargiz Ayaz, a graduate of Ondokuz Mayıs University in Turkey, a lecturer at BSU and a member of the International EMDR Therapy Association, a neuroscience specialist, gave detailed information about the therapy, introduced students to some techniques on the rules of using therapy in a practical way and answered the participants' questions. It should be noted that along with Khazar University students, other university students and psychologists also attended the seminar.

“MAGİSTRATURA PROQRAMLARINA NECƏ MÜRACİƏT ETMƏLİ” MÖVZUSUNDA VİRTUAL SEMİNAR**“HOW TO APPLY FOR GRADUATE PROGRAMS” VIRTUAL SEMINAR**

Noyabrın 25-də Xəzər Universitetinin Mexanika mühəndisliyi departamenti KOB-un əməkdaşlığı ilə magistratura proqramlarına necə müraciət olunacağına dair virtual seminar keçirib. Mexanika mühəndisliyi departamentinin müəllimi Dr. Mehdi Kiyasatfar seminarın məqsədləri haqqında məlumat verib, standart CV və təsirli bir SOP yazmaq barəsində müzakirələr aparıb.

On November 25, Mechanical Engineering Department of Khazar University with cooperation of SME conducted a virtual seminar about how to apply for graduate programs. Faculty member of Mechanical Engineering Department, Dr. Mehdi Kiyasatfar informed about the purposes of the seminar and discussed about how to write a standard CV and an impressive SOP.

Eyni zamanda, Xəzər Universitetinin məzunları - İtaliyadan Ruslan Qalib, Cənubi Koreyadan Sərxan Hacıyev, Macarıstandan Püstə Cəlalova, Ziya Mehdiyev və Emin Bayramov nüfuzlu xarici universitetlərə müvəffəqiyyətlə müraciət və mümkün təqaüdlər üzrə öz təcrübələrini bölüşüblər. Görüşün sonunda tələbələrin mövzu ilə bağlı sualları cavablandırılıb.

Also, the Alumni of Khazar University, Ruslan Galib from Italy, Sarkhan Hacıyev from South Korea, Puste Jalalova, Ziya Mehdiyev and Emin Bayramov from Hungary shared their own experiences and guidelines for successful application to reputable foreign universities and possible scholarships. At the end of the meeting, students addressed their questions related to this topic.

TƏHSİL NAZİRLİYİNİN "GƏLƏCƏYİN MÜƏLLİMİ TƏQAÜDÜ"NƏ ÖZƏL ALİ MƏKTƏBLƏR ÜZRƏ YALNIZ XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN TƏLƏBƏLƏRİ LAYİQ GÖRÜLMÜŞLƏR

ONLY STUDENTS OF KHAZAR AMONG THE PRIVATE UNIVERSITIES AWARDED MINISTRY OF EDUCATION'S "TEACHER OF THE FUTURE SCHOLARSHIP"

Təhsil Nazirliyi tərəfindən 2020-2021-ci tədris ilində müəllimlik ixtisasları üzrə yüksək ballarla qəbul olaraq "Gələcəyin müəllimi təqaüdü"nə layiq görülmüş tələbələrin siyahısı müəyyən edilmişdir. Siyahıda 11 ali məktəbin tələbələri yer almışdır. Bunlardan 10-u dövlət ali məktəbləridir.

Özəl ali məktəblər üzrə yalnız Xəzər Universitetinin tələbələri bu yüksək təqaüdə layiq görülmüşlər!

The Ministry of Education defined the list of students who will be awarded the "Teacher of the Future Scholar" scores in the teaching profession. The list includes students from 11 universities, 10 of them are state universities.

Only Khazar University students were awarded this high scholarship among private universities!

XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN MÜƏLLİMİ BEYNƏLXALQ SERTİFİKATA LAYİQ GÖRÜLÜB

Noyabrın 25-də Xəzər Universitetinin Psixologiya departamentinin müəllimi Nilufər Əlizadə oktyabrın 7-dən start götürərək, həftəlik tapşırıqlarla başlayan, təxminən 10 saatlıq təlim olan Diplom Proqramı seminarını başa vurub. Onlayn Peşəkar İnkişaf seminarları Beynəlxalq Bakalavriat (IB) proqramı tərəfindən təşkil edilmiş və IB-nin peşəkar təcrübəçiləri tərəfindən aparılmışdır. Nilufər Əlizadə IB proqramı çərçivəsində psixologiyanın tədrisində strategiya və prinsiplər üzrə seminarı başa vurduğuna görə beynəlxalq sertifikatla layiq görülmüşdür.

Əvvəllər Beynəlxalq Bakalavriat Təşkilatı olaraq tanınan Beynəlxalq Bakalavriat Qərarı İsviçrənin Cenevrə şəhərində yerləşən və 1968-ci ildə təsis edilmiş bir qeyri-kommersiya fondudur. Yarandığı gündən bəri IB-nin missiyası təhsil yolu ilə daha yaxşı bir cəmiyyət yaratmaqdır.

KHAZAR UNIVERSITY LECTURER HAS BEEN AWARDED INTERNATIONAL CERTIFICATE

On November 25, Nilufar Alizada, a lecturer of the Department of Psychology at Khazar University has successfully completed the workshop on Diploma Program which launched on October 7 with weekly tasks required about 10 hours of instruction. The Online Professional Development workshops were organized by the International Baccalaureate (IB) and were led by experienced practitioners of the IB. Nilufar Alizada was awarded an international certificate for successfully completing the advanced workshop on the strategies and principles of teaching IB Psychology. The International Baccalaureate, formerly known as the International Baccalaureate Organization, is a non-profit foundation headquartered in Geneva, Switzerland, and founded in 1968. Since it was founded in 1968, the IB's mission has been built on a cornerstone of creating a better world through education.

“XƏZƏR”İN ƏMƏKDAŞI ƏLİLLİK PROBLEMİNƏ HƏSR OLUNAN SEMİNARDA

KHAZAR UNIVERSITY'S MEMBER PARTICIPATED IN SEMINAR ON DISABILITY

Dekabrın 3-də Xəzər Universiteti Psixologiya departamentinin koordinatoru, psixoloq Mələk Kərimova Əngəlsiz Düşüncə Sosial İnkişafa Yardım İctimai Birliyinin sədri Mətanət Qüdsinin dəvəti ilə əlillik probleminə həsr olunan onlayn seminarada qonaq qismində çıxış etmişdir. O, Xəzər Universitetinin Əlilliyi olan tələbələrin ali məktəblərə inteqrasiyası layihəsindən, əlilliyi olan tələbələrin təhsil hüququndan və onlara yanaşma üsullarından danışmışdır. Psixoloq, eyni zamanda, psixoloji sağlamlıq anlayışının mahiyyətini açıaraq, gücləndirilməsi istiqamətində təkliflər vermişdir.

On December 3, Malak Karimova, a psychologist and coordinator of Khazar University's Department of Psychology, was invited as a guest to an online seminar on disability at the invitation of Matanat Gudsı, chairwoman of the "Barrier-Free Thought" Social Development Assistance Public Union. She spoke about Khazar University's project for the integration of students with disabilities into higher education, the right of students with disabilities to education, and approaches to them. The psychologist also revealed the essence of the concept of psychological health and made suggestions for strengthening it.

İŞÇİLƏRİN MÜBAHİSƏLƏRİNİN HƏLLİ VƏ MƏDİASİYA

EMPLOYEE CONFLICT MANAGEMENT AND MEDIATION

Dekabrın 14-də Xəzər Universitetində “İşçilər arasında mübahisələrin həlli və mediasiya” adlı vebinar təşkil edildi. Vebinar Erasmus+ MEDIATS Layihəsinin (Layihə nömrəsi 599010-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA2-CBHE-JP) Mediasiya Maarifləndirmə Həftəsi çərçivəsində İqtisadiyyat və menecment departamentinin koordinatoru Dr. Bahadır Baysal tərəfindən keçirildi.

Vebinarada son zamanlarda işə götürən və işçi arasında meydana çıxan münaqişələr, bu münaqişələrin həlli yolları və vasitəçinin məhkəməyə müraciət etmədən əvvəl münaqişələrin həllinə necə kömək edə biləcəyi müzakirə olundu. Bundan əlavə, real həyatdan nümunələr gətirildi.

Vebinar sual-cavab sessiyası ilə davam etdi. Sonda müzakirəyə də yer verildi. Tələbələr mövzu ilə bağlı tədbirlərin keçirilməsini təklif etdilər.

On December 14, Khazar University hosted a webinar entitled “Employee conflict management and mediation”. The webinar was held within the Mediation Enlightenment Week activities of the Erasmus+ MEDIATS Project (Project number 599010-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA2-CBHE-JP) and conducted by Dr. Bahadır Baysal, Coordinator of Economics and Management Department.

The webinar discussed the recent business and employee conflicts, how we can solve these conflicts and how mediator can help to solve the conflicts before going to court. Furthermore, the webinar touched upon the case studies from real life.

The webinar was followed by a Q&A session. Discussion session has been conducted at the end of the seminar. Students suggested to have workshops on the topic.”

XƏZƏR UNIVERSİTETİNDƏ MEDIASIYA MÖVZUSUNDA VEBİNAR

WEBINAR ON MEDIATION AT KHAZAR UNIVERSITY

Xəzər Universitetinin tərəfdaş olduğu Avropa Komissiyasının Erasmus+ proqramının "Mediats" layihəsi çərçivəsində universitetdə 14-18 dekabr "Mediasiya maarifləndirmə həftəsi" elan edildi. Dekabrın 18-də mediasiyanın cəmiyyətdə və universitet tələbələri arasında təbliğinin genişləndirilməsi məqsədilə Psixologiya departamentinin koordinatoru psixoloq Mələk Kərimova tərəfindən bu sahədəki ekspertlərlə birlikdə "Boşanma prosesinin ailə münasibətlərinə təsiri. Ailə mediasiyasının əhəmiyyəti" mövzusunda vebinar təşkil edildi. Vebinarda Ankara Universiteti Hüquq bölümü məzunu, 12 saylı Vəkillər bürosunun vəkil və mediator Qasım Şalıyev, Xəzər Universiteti Hüquq fakültəsi məzunu, Mərkəzi Bankın Sığortalarla bağlı reyesterində müstəqil ekspert, vəkil və mediator İlkin İbrahimov iştirak etdilər.

Vebinarda Mələk Kərimova boşanma prosesinin psixoloji aspektlərini təhlil etməklə yanaşı, universitetin bu sahədəki təcrübələri haqqında iştirakçılara məlumat verdi. Vəkil qonaqlar ölkəmizdə icrasına başlanılacaq mediasiya prosesi haqqında ətraflı məlumat verməklə yanaşı, ailə və kommersiya məsələlərində onun əhəmiyyəti, tətbiqi haqqında maraqlı müzakirələr açdılar. Məhkəmələrin iş yükünün azaldılması və daha sivil cəmiyyətin formalaşmasında mediasiya fəalliyətinin əhəmiyyətinin zəruriliyi qeyd edildi.

Sonda Mələk Kərimova layihə çərçivəsində Xəzər Universitetində bu sahə üzrə magistr pilləsində təhsildən də bəhs edərək, tələbələrin xarici ölkədə də bu sahədə təcrübə keçə biləcəklərini nəzərə çatdırdı.

85 nəfərdən çox iştirakçı ilə keçirilən vebinardan sonra iştirakçılar tərəfindən doldurulan sorğunun nəticələri onların çox məmnun qaldıqlarını və bu sahəyə maraqlarının artdığını göstərdi.

Khazar University announced December 14-18 as "Mediation Awareness Week" as part of the Mediats project by European Commission's Erasmus + program. On December 18, in order to expand the promotion of mediation in society and among university students, Malak Karimova, the coordinator of the Department of Psychology, organized a webinar together with experts in this field on "The impact of divorce on family relationships. The importance of family mediation." The webinar was attended by a graduate of the Law Department of Ankara University, a lawyer and mediator from the Bar Association No. 12, Gasim Shaliyev, and a graduate of the Law Department of Khazar University, an independent expert, lawyer and mediator in the Central Bank's Insurance Registry, Ilkin Ibrahimov.

During the webinar, Malak Karimova analyzed the psychological aspects of the divorce and informed the participants about the university's experience in this field. The guests gave detailed information about the mediation process to be implemented in our country, as well as held interesting discussions on its importance and application in family and commercial issues. The importance of mediation in reducing the workload of the courts and the formation of a more civil society was noted. In the end, Malak Karimova mentioned master degree programs in this field at Khazar University as a part of the project, noting that students can also get their master degree abroad in this field.

The results of the survey, which was completed by the participants after the webinar with more than 85 participants, showed that they were very satisfied and interested in this field.

KAMRAN M. YUNIS PROFESSOR HAMLET İSAXANLININ ŞEİRLƏRİNİ SƏSLƏNDİRİB

Azərbaycanın tanınmış teatr və kino aktyoru Kamran M. Yunis professor Hamlet İsaxanlının bir neçə şeirini səsləndirib.

Aşağıdakı keçidlərdən istifadə edərək, şeirləri Kamran M. Yunisin ifasında dinləmək olar.

"Məndən sənə yar olmaz ":-

<https://www.youtube.com/watch?v=XN20KEw6pzU&feature=youtu.be>

"Ay qız" : <https://youtu.be/XN20KEw6pzU>

KAMRAN M. YUNIS RECITES POEMS OF PROFESSOR HAMLET İSAKHANLI

The well-known Azerbaijani theater and movie actor Kamran M. Yunis recently has recited two poems of Prof. Hamlet Isakhanli.

Please, use below links to listen to the recitals by Kamran M. Yunis.

"I cannot be a lover to you" (Məndən sənə yar olmaz):

<https://www.youtube.com/watch?v=XN20KEw6pzU&feature=youtu.be>

"Hey girl" (Ay qız): <https://youtu.be/XN20KEw6pzU>

GÖRKƏMLİ ALİM SÜLEYMAN ƏLİYARLIYA HƏSR OLUNMUŞ ONLAYN DƏRS ONLINE LESSON DEDICATED TO PROMINENT SCIENTIST SULEYMAN ALIYARLI

Azərbaycan tarixinin bu günkü konsepsiyasının əsas müəlliflərindən biri, görkəmli tarixçi, böyük alim, gözəl müəllim professor Süleyman Əliyarlının dünyaya göz açmasından 90 il ötür. Bu münasibətlə Xəzər Universitetinin Tarix və arxeologiya departamentinin Tarix müəllimliyi ixtisası tələbələri departamentin müəllimləri ilə birgə alimin doğum günü - 18 dekabra təsadüf edən Azərbaycan tarixi dərslərini onun həyat və yaradıcılığına həsr etmişlər.

Dərs zamanı alimin həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verən müəllimlər. eyni zamanda, onun Xəzər Unuversiteti ilə əlaqələrindən, universitetin "Elm və sənət" məclislərində iştirakından söhbət açaraq, keçmiş günləri anmışlar. Dərstdə Xəzər Universitetinin və Tarix və arxeologiya departamentinin arxiv materiallarından istifadə edilərək böyük şair, Süleyman Əliyarlının dostu Bəxtiyar Vahabzadənin, alimin sabiq tələbələri, hal-hazırda Azərbaycan tarixinin aparıcı mütəxəssisləri Roza Arazova və Elmira Muradəliyevanın müəllim haqqında fikirləri təqdim edilmişdir. Dərsin iştirakçıları universitetin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlının Süleyman Əliyarlı ilə şahmat matçını seyr edərək, o günlərin xoş təəssüratlarını birgə yaşamışlar.

Böyük alimə həsr edilmiş dərsin sonunda Süleyman Əliyarlının öz səsi ilə Xəzər Universiteti haqqında fikirlərini dərs iştirakçılarına təqdim edən Ülviyyə İbrahimova bu dərstdə fəal iştirak edən departamentin əməkdaşlarına – Orxan Zamanova, Zəhra İslamovaya və Kəmalə Mustafayevaya dərin təşəkkürünü bildirmişdir.

90 years have passed since the birth of one of the main authors of today's concept of the history of Azerbaijan, a prominent historian, great scientist, wonderful teacher, Professor Suleyman Aliyarli. On this occasion, Khazar University's Department of History and Archeology students majoring in History Teaching, along with the department's staff members, dedicated a lesson on Azerbaijani history, on December 18 that coincided the scientist's birthday, to his life and work.

During the lesson, the teachers told about the life and work of the scientist, mentioned his relations with Khazar University, his participation in the "Science and Art" meetings of the university remembering the past. The views of the great poet, Suleyman Aliyarli's friend Bakhtiyar Vahabzade, former students of the scientist, and current experts on Azerbaijani history, Roza Arazova and Elmira Muradaliyeva were presented during the course using archival materials from Khazar University and the Department of History and Archeology. The participants of the lesson watched the chess match of the founder of the university, chairman of the Board of Directors and Trustees, Professor Hamlet Isakhanli with Suleyman Aliyarli and had a good time together.

At the end of the lesson dedicated to the great scientist, Ulviya Ibrahimova, who presented Suleyman Aliyarli's views on Khazar University with his own voice, thanked the staff of the department - Orkhan Zamanova, Zahra Islamova and Kamala Mustafayeva - for their active participation in the lesson.

**“QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!” DEVİZİ
İLƏ ŞEİR MÜSABİQƏSİ
POETRY COMPETITION UNDER THE MOTTO
"KARABAKH IS AZERBAIJAN!"**

Noyabrın 12-də “Dünya” məktəbində şagirdlər arasında “Qarabağ Azərbaycandır!” devizi ilə onlayn şeir müsabiqəsi keçirildi. Şagirdlər Azərbaycan şairlərinin vətənpərvərlik ruhunda şeirləri ilə çıxış etdilər.

Məktəb rəhbərliyi və müəllimlərdən ibarət münşiflər heyəti müsabiqə iştirakçılarını dinləyərək, onları qiymətləndirdilər. Qaliblər müəyyən olundu və bütün çıxışçılara sertifikat verildi.

An online poetry competition under the motto "Karabakh is Azerbaijan!" was held among students at Dunya school on the 12th of November. Students performed poems of Azerbaijani poets in the spirit of patriotism.

A jury of school administration and teachers listened to the contestants and evaluated them. Winners were announced and all participants were awarded certificates.

**“QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR – BİZ QALIBIKI!”
DEVİZİ İLƏ ŞAHMAT YARIŞI
CHESS TOURNAMENT UNDER THE MOTTO "KARABAKH IS
AZERBAIJAN - WE ARE THE WINNERS!"**

Noyabrın 12-də “Dünya” məktəblilərinin “Qarabağ Azərbaycandır – biz qalibik!” devizi ilə onlayn şahmat yarışını keçirildi. Beynəlxalq *Lichess.org* şahmat platforması vasitəsilə keçirilən turnirdə 3-cü sinif şagirdləri – Yusif Abdullazadə 3-cü, Teymur Məmmədov 2-ci yerə, Banu Abbaslı isə bütün rəqiblərindən böyük xal fərqi ilə turnirin qalibi adına layiq görüldü.

Turnir “Dünya” məktəbinin şahmat məşqçisi, FİDE Ustası Elşad Rzayevin nəzarəti altında təşkil olunmuşdu.

An online chess tournament under the motto "Karabakh is Azerbaijan - we are the winners!" was held at Dunya school on the 12th of November. In the tournament held through the international chess platform *Lichess.org*, 3rd-grade pupils - Yusif Abdullazade took 3rd, Teymur Mammadov -2nd place, and Banu Abbasli won the tournament with a big difference from all rivals.

The tournament was organized under the supervision of Elshad Rzayev, FIDE Master, chess coach of Dunya School.

**MEDİASIYA TƏCRÜBƏSİNİN TƏTBİQİ İLƏ ƏDLİYYƏ SİSTEMİNİN
AVROPALAŞMASI MÖVZUSUNDA WEBİNAR**

**WEBINAR ON EUROPEANIZATION OF JUDICIARY
SYSTEMS VIA MEDIATION SERVICES**

Dekabrın 18-də Siyasi elmlər və fəlsəfə departamentinin müdiri Elmar Mustafayev tərəfindən “Mediasiya təcrübəsinin tətbiqi ilə ədliyyə sisteminin avropalaşması” mövzusunda webinar keçirilmişdir. Webinar Erasmus+ MEDIATS layihəsi (Layihə nömrəsi 599010-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA2-CBHE-JP) çərçivəsində Xəzər Universiteti tərəfindən həyata keçirilən *Mediasiya Maarifləndirmə Həftəsi* proqramında baş tutmuşdur.

Webinarda 2019-cu ildə Mediasiya haqqında qanunun qəbul edilməsi ilə məhkəmə-hüquq sistemində gözlənilən islahat və dəyişikliklər barəsində məlumat verilmişdir. Bununla yanaşı, Mediasiya haqqında qanunun Avropa Şurasının Ədalət Mühakiməsinin Səmərəliliyi üzrə Komissiyası tərəfindən verilən təlimat və tövsiyələrə, eləcə də Avropa praktikasına uyğunluğu müzakirə edilmişdir.

On December 18, Khazar University University hosted a webinar entitled “Europeanization of judiciary systems via Mediation services”. The webinar was held within the *Mediation Enlightenment Week* activities of the Erasmus+ MEDIATS Project (Project number 599010-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA2-CBHE-JP) and conducted by Dr. Elmar Mustafayev.

The webinar discussed the recently passed law on Mediation and the promised improvements in the judicial system of Azerbaijan. Furthermore, the webinar touched upon the guidelines and recommendations of the Council of Europe European Commission for the efficiency of justice (CEPEJ) and argued whether the law is in compliance with European practice.

XƏZƏR UNIVERSİTETİNDƏ 48 VƏ 49-CU MƏZUNLUQ TƏDBİRİ

Dekabrın 23-də Microsoft Teams platformasında Xəzər Universitetinin 48 və 49-cu onlayn məzunluq tədbiri keçirildi. Tədbirdə universitetin rəhbərliyi və əməkdaşları, məzunlar iştirak edirdilər.

Aparıcılar iştirakçıları salamladıqdan sonra sentyabrın 27-dən başlayan, 44 gün davam edən və işğal altındakı ərazilərimizin azad edilməsilə nəticələnən Vətən müharibəsi haqqında məlumat verdilər. Bütün şəhidlərin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olundu. Bildirildi ki, tariximizin ən parlaq səhifəsinə, Azərbaycan xalqının iftixar və qürur mənbəyinə çevrilən Vətən müharibəsinin şəhid qəhrəmanları arasında "Xəzər" in iki tələbəsi də var.

Tədbir Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlının çıxışı ilə davam etdi. O, pandemiya şəraitində tədrisin təşkilində yaranan problemləri aradan qaldırmaq üçün Xəzər Universitetinin bütün resurslarını səfərbər etdiyini bildirdi. Universitetin öz məzunları ilə haqlı olaraq fəxr etdiyini qeyd etdi. Koronavirus pandemiyası dövründəki çətinliklərdən danışaraq bildirdi ki, bütün bunlara baxmayaraq "Xəzər" in məzunları vətəndə və dünyanın müxtəlif ölkələrində yüksək vəzifələrdə çalışır, yüksək peşəkarlıq nümayiş etdirirlər.

(*Ardı səh.18-də*)

48TH AND 49TH GRADUATION CEREMONY AT KHAZAR UNIVERSITY

On December 23, Khazar University's 48th and 49th Graduation Ceremony was held online on the Microsoft Teams platform. The ceremony was attended by university administration, staff and alumni. After greeting the participants, the presenters informed about the Patriotic War, which began on September 27, lasted for 44 days and resulted in the liberation of our occupied territories. The memory of all the martyrs was commemorated with a minute of silence. It was noted that two students of Khazar University are among the martyred heroes of the Patriotic War, which has become the brightest page of our history, a source of pride for the Azerbaijani people.

The event continued with a speech by Professor Hamlet Isaxanli, founder of Khazar University and Chairman of the Board of Directors and Trustees. He mentioned that Khazar University has mobilized all its resources to overcome the problems that arise in the organization of online education in a coronavirus pandemic. He noted that the university is rightly proud of its graduates.

Speaking about the difficulties during the coronavirus pandemic, he said that despite all this, the graduates of Khazar University work in high positions in the country and in various countries around the world, demonstrating high professionalism.

(To be continued page 18)

Professor Hamlet İ saxanlı məzunlara yeni başlayacaqları həyat yollarında qarşıya çıxacaq təbii çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün tövsiyələr verdi və onlara uğurlar arzuladı.

Sonra universitetin rektoru dosent İradə Xəlilova çıxış edərək, məzunları təbrik etdi, əmək və karyera yollarında onlara uğurlar arzuladı, universitetin professor-müəllim heyətinə əməklərinə görə təşəkkürünü bildirdi.

Fakültə dekanları məzunları təbrik etdilər, yeni həyatlarında onlara uğurlar arzuladılar.

Universitetin Multimedia mərkəzinin müvafiq fakültələrin tələbələrinin həyatına aid hazırladığı slayd-şoular nümayiş olundu.

Təbiət elmləri və mühəndislik fakültəsinin, İqtisadiyyat və menecment fakültələrinin məzunları Rza Hacıyev və Joyce Muduve Xəzər Universitetinin andını səsləndirdilər.

Sonra "Xəzər" in himni səsləndirildi. Humanitar, təhsil və sosial elmlər fakültəsinin məzunu Sadiq Mirzəyevin cəbhədən Xəzər Universitetinin kollektivi üçün göndərdiyi video nümayiş etdirildi. Məzunluq tədbiri xoş əhval-ruhiyyə ilə başa çatdı.

Professor Hamlet Isaxanlı advised the graduates to overcome the usual difficulties they may face in their new life and wished them success.

Then the Rector of the University, Associate Professor Irada Khalilova, congratulated the graduates, wished them success in their work and careers, and thanked the teaching staff of the university for their work.

The Deans of the Faculties congratulated the graduates and wished them success in their new lives.

Slide shows about the lives of students of relevant faculties prepared by the Multimedia Center of the University were demonstrated.

Rza Hajiyev and Joyce Muduve, graduates of the Faculty of Natural Sciences and Engineering and the Faculty of Economics and Management, took the oath of Khazar University.

Then the anthem of Khazar University was played. A video sent by Sadiq Mirzayev, a graduate of the Faculty of Humanities, Education and Social Sciences, to the staff of Khazar University from the front was demonstrated. The Graduation Ceremony was ended in a good mood.

“İNTEQRATİV DƏRS” LAYİHƏSİNƏ START VERİLDİ

“INTEGRATIVE LESSON” PROJECT LAUNCHED

Çağdaş dünyada sürətlə gedən dəyişikliklər qlobal düşünmə tərzinin əhəmiyyətini xeyli artırır. İnformasiyaların genişləndiyi bir dövrdə təhsildə baş verən sürətli dinamikanı izləmək və ona uyğun olaraq inkişaf etmək ən səmərəli strategiyalardandır, başqa sözlə, integrasiya müasir təhsil prosesinin özünəməxsus keyfiyyət göstəricilərindən biridir. Milli kurikulum təhsildə fəndaxili və fənlərarası integrasiyaya xüsusi önəm verir. Bu baxımdan Xəzər Universitetinin Dillər və ədəbiyyatlar departamenti “İnteqrativ dərs” layihəsinə start vermişdir.

Dekabrın 23-də “Sofoklun “Çar Edip” tragediyası və onun dünya ədəbiyyatında bədii transformasiyası: müqayisəli ədəbiyyat kontekstində” mövzusunda inteqrativ dərs keçirilmişdir. Dərsə Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin müəllimləri Qardaşxan Əzizxanlı və Ülvi Babasoy moderatorluq etmişlər. Humanitar, təhsil və sosial elmlər fakültəsinin dekanı, dosent Elza Səmədli inteqrativ dərslərin təşkilini təqdir etmiş, tələbələrin dünyagörüşünün formalaşmasında, ümumi təlim nəticələrinin reallaşmasında rolunu vurğulamışdır.

Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin müdiri dosent Dilbər Zeynalova ortaqlıq bilik və bacarıqların sintezinin təlim prosesinin səmərəliliyinin artırmasının əhəmiyyətini qeyd etmişdir. Dərsdə Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin müəllimləri-fəlsəfə doktorları Xatirə Yusifova, Elmira Məmmədova, Gülşanə Xudiyeva, həmçinin Şəlalə Mirzəyeva da iştirak etmişlər. Tələbələrdən Ləman Abbasova, Türkan Mürsəlova, Gülşən Hətəmli, Gültac Güləliyeva, İlkanə İbrahimbəyli, İmaməli İbrahimov, Flora Əsgərli, Aydan Nağıyeva və b. mövzuya müxtəlif aspektlərdən fikir bildirmişlər. Dərsin inteqrativ və interaktiv formatda keçirilməsi iştirakçılarda mövzuya qarşı böyük maraq oyatmışdır.

The rapid changes in the modern world significantly increase the importance of global thinking. One of the most effective strategies is to follow the rapid dynamics of education and to develop accordingly at a time when information is expanding, in other words, integration is one of the unique indicators on quality of the modern educational process. The national curriculum pays special attention to interdisciplinary integration in education. In this regard, Department of Languages and Literature of Khazar University has launched the "Integrative Lesson" project.

On December 23, 2020, an integrative lesson was held on “Tsar Oedipus' “Sophocle's tragedy” and its artistic transformation in world literature: in the context of comparative literature”.

The lesson was moderated by teachers of the Department of Languages and Literature, Gardashkhan Azizkhanli and Ulvi Babasoy. Associate Professor Elza Samedli, Dean of the Faculty of Humanities, Education and Social Sciences, appreciated the organization of integrative lessons, stressed the role of students in the formation of worldview, the realization of general learning outcomes.

Head of the Department of Languages and Literature, Associate Professor Dilbar Zeynalova noted the importance of the synthesis of common knowledge and skills to increase the effectiveness of the learning process. Lecturers of the Department of Languages and Literature, Ph.D. Khatira Yusifova, Ph.D. Elmira Mammadova, Ph.D. Gulshana Khudiyeva and Shalala Mirzayeva also attended at the class. Students Laman Abbasova, Turkan Mursalova, Gulshan Hatamli, Gultaj Gulaliyeva, Ilkana Ibrahimbeyli, Imamali Ibrahimov, Flora Asgarli, Aydan Nagiyeva and others expressed their views on the subject from various aspects. Conducting the lesson in an integrative and interactive format aroused great interest on the topic.

DİLLƏR VƏ ƏDƏBİYYATLAR DEPARTAMENTİNİN MÜƏLLİMİ BEYNƏLXALQ ELMİ KONFRANSDA

LANGUAGES AND LITERATURE DEPARTMENT'S MEMBER AT THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Dekabrın 23-25-də AMEA Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin 80 illiyi münasibətilə “Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənətinin milli özünüdəstəkləmə və Mərkəzi Asiyadakı mədəni tərəqqidə yeri” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilmişdir.

Xəzər Universitetinin Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin müəllimi dosent Sevinc Ağayeva konfransda “Yusif Məddahın “Məqtəli-Hüseyn” əsəri məqtəli janrı kontekstində” adlı məruzə ilə çıxış etmişdir.

On December 23-25, 2020, ANAS held an international scientific conference on "The place of classical Azerbaijani literature and art in national self-determination and cultural progress in Central Asia" on the occasion of the 80th anniversary of the National Museum of Azerbaijani Literature named after Nizami Ganjavi. Associate Professor Sevinj Agayeva, a lecturer at Khazar University's Department of Languages and Literature, delivered a speech at the conference entitled "Yusif Maddah's" Maktali-Huseyn "in the Context of the Maktali Genre."

PROFESSOR HAMLET İSAXANLI LONDONDA KEÇİRİLƏCƏK POLİMAT FESTİVALINDA İŞTİRAK EDƏCƏK

PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI TO TAKE PART IN THE POLYMATH FESTIVAL IN LONDON

2021-ci ilin fevral ayında İngiltərənin paytaxtı Londonda dünya polimatlarının (çoxtərəfli yaradıcı fəaliyyətdə olan şəxslərin) iştirakı ilə Polimat festivalı keçiriləcək.

Festival iştirakçıları arasında Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı da var.

Bu, çoxtərəfli insan potensialının mədhi, vəsfi ideyasına həsr olunmuş ilk böyük Dünya festivalı olacaq. Festivalda mürəkkəb Dünya problemlərinin fənlərarası həlli müzakirə ediləcək.

Festival haqqında ətraflı məlumat aşağıdakı linkdə:

<https://www.davinci-network.com/the-festival>

In February 2021, the capital of England, London will host the Polymath Festival with the participation of world polymaths (many-sided creative people).

Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University and chairman of the Board of Directors and Trustees is among the festival participants.

This will be the first worldwide major festival of ideas dedicated to celebrating many-sided human potential. The festival will discuss interdisciplinary solutions to complex world problems.

Detailed information about the festival is available at the following link:

<https://www.davinci-network.com/the-festival>

TARİX VƏ ARXEOLÖGIYA DEPARTAMENTİNDƏ VİRTUAL İNTERAKTİV DƏRS

VIRTUAL INTERACTIVE CLASS IN THE DEPARTMENT OF HISTORY AND ARCHEOLOGY

Dekabrın 23-də Xəzər Universitetinin Tarix və Arxeologiya departamentinin müəllimi Orxan Zamanovun təşəbbüsü ilə Tarix müəllimliyi ixtisasının birinci və ikinci kurs tələbələri üçün "Hun kurqanları və arxeologiyası" mövzusunda virtual interaktiv dərs keçirilmişdir. Dərsdə departamentin müəllimi Dr. Telman Nüsrətöglü, assistenti Kəmalə Mustafayeva, AMEA Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun şöbə müdiri Dr. Pərviz Qasimov iştirak etmişlər.

İnteraktiv dərsdə Türk xalqlarının yaratdığı maddi və mənəvi mədəniyyət, onların yazı ənənəsi və öyrənilməsi problemlərinə toxunulub. Telman Nüsrətöglü Türk xalqlarının qədim tarixi yazılı mənbələri haqqında ətraflı məlumat vermişdir. Kurqanların arxeologiyası üzrə mütəxəssis Pərviz Qasimovun qədim Hun kurqanları, o cümlədən Azərbaycan ərazisində tapılmış kurqanlar haqqında verdiyi məlumatlar tələbələrin xüsusi marağına səbəb olmuşdur. Sonda tələbələrin sualları cavablandırılmışdır.

On December 23, a virtual interactive class on "Hun mounds and archeology" was held for first- and second-year students majoring in history teaching, at the initiative of Orkhan Zamanov, a lecturer in the Department of History and Archeology at Khazar University. In the virtual class, staff member of Department, Dr. Telman Nusratoglu, assistant of Department, Kamala Mustafayeva, and head of the department of the Institute of Archeology and Ethnography of ANAS, Dr. Parviz Gasimov took part.

The material and spiritual culture created by the Turkic people, their writing traditions and problems of study were touched upon during the interactive class. Telman Nusratoglu gave detailed information on the ancient written sources of the Turkic people. The information on the ancient Hun mounds, as well as the mounds found in the territory of Azerbaijan, provided by Parviz Gasimov, an expert on the archeology of mounds, aroused special interest of students. At the end, students' questions were answered.

COVID-19 VƏ RƏQƏMSAL KİTABXANA XİDMƏTLƏRİ İLƏ BAĞLI ONLAYN GÖRÜŞ

ONLINE MEETING ON COVID-19 AND DIGITAL LIBRARY SERVICES

Dekabrın 28-də Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC) ZOOM platforması vasitəsilə koronavirus pandemiyası zamanı universitet kitabxanalarının rəqəmsal inkişafı ilə bağlı onlayn görüş keçirdi. Görüşdə Bakı Dövlət Universiteti, ADA Universiteti, Bakı Ali Neft Məktəbi və Bakının digər universitetlərindən 42 nəfər kitabxana əməkdaşı iştirak edirdi.

Xəzər Universitetinin Kitabxana və İnformasiya Mərkəzinin direktoru Dr. Tatyana Zaytseva onlayn müzakirəyə “Xəzər Universitetinin resursları və xidmətləri: COVID-19” adlı təqdimatla qatıldı. Təqdimatın məqsədi 2020-ci il mart ayının əvvəllərindən bəri COVID-19 pandemiyasına cavab olaraq bir universitet kitabxanasının təcrübəsini bölüşmək idi.

Təqdimatda kitabxananın bu çətin dövrdəki mövqeyi, pandemiyanın rəqəmsal xidmətlər qarşısında qoyduğu problemlər, kitabxananın bəzi mövcud xidmətlərinin rəqəmsal formata necə uyğunlaşdırıldığı və Xəzər Universitetinin tam onlayn tədrisini dəstəkləmək üçün yeni təşəbbüslər və təcrübələr haqqında məlumat verildi.

Bu günə qədər kitabxanalarda rəqəmsal xidmətlər ilə bağlı sistemə bir qiymətləndirmə yox idi, lakin veb seminar iştirakçıları Bakı universitetlərinin kitabxana sektorlarından bəzi son nümunələr gətirərək, kitabxana xidmətlərindəki dəyişikliklərdən bəhs etdilər.

On December 28, Azerbaijan State Economic University (UNEC) held an online meeting via ZOOM platform regarding the university libraries digital development during the coronavirus pandemic.

42 participants from leading universities of Baku, including Baku State University, ADA University, Baku Higher Oil School University, etc. took part in this online Round Table.

Khazar University LIC Director, Dr Zayseva participated in online discussion with a presentation entitled “Khazar University Resources and Services: COVID-19”

The purpose of this presentation was to share the experience of a university library in response to the COVID-19 pandemic since early March 2020. The presentation describes the library's position during the crisis and illustrates the uncharted challenges that the pandemic has posed to its digital services. Furthermore, it details how the library has adapted some existing services into a digital format and explored new initiatives/practices to support the Khazar university's full online teaching and learning.

Till today, there are no systematic evaluations on the changes in the digital delivery in the libraries but webinar participants talked about how we can analyse the changes in library services giving some recent examples from the library sectors of the Baku universities.

“TÜRK DÜNYASI MƏDƏNİYYƏTİ” DƏRSİNDƏ AKDENİZ UNİVERSİTETİ MÜƏLLİMİ İLƏ GÖRÜŞ

MEETING WITH STAFF MEMBER OF AKDENİZ UNIVERSITY WITHIN "CULTURE OF THE TURKIC WORLD» COURSE

Dekabrın 24-də Xəzər Universitetinin Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin “İntegrativ dərslər” layihəsi çərçivəsində Türkiyə Cümhuriyyəti Akdeniz Universitetinin Türk Dili və Ədəbiyyatı Bölümünün müəllimi Dr. Lazzat Urakova Yanç`la “Türk Dünyası Mədəniyyəti” dərslərində görüş təşkil edildi. Görüşdə “Türk Dünyası Mədəniyyəti” fənnini öyrənən tələbələrə yanaşı, departamentin müəllimləri də iştirak etdilər.

Dr. Yanç “Türk Dünyası Aytışları (Deyişmələri/Atışmaları)” adlı məruzə ilə çıxış edərək, Türk dünyasında geniş yayılan deyişmələr haqqında məlumat verdi. Tələbələr məruzəni maraqla qarşıladılar. Görüşdə tələbə və müəllimlər məruzəçiyə mövzu ilə əlaqəli müxtəlif suallar ünvanladılar.

On December 24, a meeting was organized with Dr. Lazzat Urakova Yanç, the staff member of Akdeniz University, in the course "Culture of the Turkic World" in the framework of the “Integrative Lessons” project of the Department of Languages and Literature of Khazar University. The meeting was attended by students studying the subject "Culture of the Turkic World", as well as teachers of the department.

Dr. Yanç made a report entitled "Turkish World Aytishes" and gave information about the aytishes that are widespread in the Turkic world. The students showed great interest in this report. At the meeting, students and teachers addressed various questions to the speaker.

TÜRKİYƏ

**DİLLƏR VƏ ƏDƏBİYYATLAR
DEPARTAMENTİNİN ƏMƏKDAŞI
VİRTUAL BEYNƏLXALQ SİMPOZİUMDA**

TURKEY

**LANGUAGES AND LITERATURE DEPARTMENT'S
FACULTY MEMBER AT THE VIRTUAL
INTERNATIONAL SYMPOSIUM**

Oktyabrın 21-23-də Ankarada Qazi Universitetinin təşkilatçılığı ilə Türkiyə Böyük Millət Məclisinin açılışının 100 illiyinə həsr edilən “XII Uluslararası Dünya Dili Türkçe” Simpoziumu keçirilmişdir. Simpoziumda Xəzər Universiteti Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin əməkdaşı Dr. Zəminə Ziyayeva da iştirak etmişdir.

Qeyd edək ki, simpoziumun bütün iclas salonları Azərbaycanın şəhər adları ilə adlandırılmışdı. Simpoziumun açılış və bağlanışında çıxış edən türkoloq və dilçilər Azərbaycandakı mövcud vəziyyətə də toxunaraq, dünyanın çoxlu ölkəsindən olan iştirakçıları məlumatlandırmışlar.

Simpoziumda Zəminə Ziyayeva *“Bakü Kültür Hayatında İki Kırım Türkü: Hasan Sabri Ayyazov- Bekir Sitki Çobanzade ve Edebî Dil Görüşleri”* adlı məruzə ilə çıxış etmiş, Xocalı salonunda keçirilən iclaslardan birinə sədr təyin olunmuşdur.

Simpozium haqqında ətraflı məlumat aşağıdakı linklərdə

On October 21-23, Gazi University hosted the “12th International Turkish Language Symposium” dedicated to the 100th anniversary of the opening of the Turkish Grand National Assembly. The symposium was joined by Dr. Zamina Ziyayeva, faculty member of Khazar University Department of Languages and Literature.

It is worth mentioning that all meeting halls of the symposium were named after the cities of Azerbaijan. Speaking at the opening and closing ceremonies of the symposium, Turkologists and linguists also touched upon the current situation in Azerbaijan and informed the participants from many countries around the world.

Dr. Zamina Ziyayeva delivered a report at the symposium entitled “Two Crimean Turks in the Cultural Life of Baku: Hasan Sabri Ayyazov - Bekir Sitki Chobanzade and Literary Language Meetings”, and was appointed chairman of one of the meetings held in the Khojaly Hall.

Detailed information about the symposium is available at the following links

http://dunyadiliturkce2020.gazi.edu.tr/cevrimici_program.html

<http://dunyadiliturkce2020.gazi.edu.tr/>

**“XƏZƏR”İN MÜƏLLİMİ VİRTUAL BEYNƏLXALQ
SİMPOZİUMLARDA**

TÜRKİYƏ

**LECTURER OF KHAZAR UNIVERSITY
AT INTERNATIONAL SYMPOSIUMS**

TURKEY

Xəzər Universiteti Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin müəllimi dosent Xatirə Yusifova Türkiyədə keçirilən beynəlxalq simpoziumlara qatılmışdır.

Oktyabrın 29-da Ankarada keçirilən “Etimesgut Uluslararası Türk Kültür ve Sanatı Sempozyumu”nda “Mirza Mehti Şukuhinin anadilli Divanı” və noyabrın 2-də Kostomonu Universitetində keçirilən “VI. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî (yesevilik) Sempozyumu”nda “Akademisyen V.A.Gordlevski'nin araştırmalarında Türkiye'nin din tarihinde şeyhlerin – tarikatların yeri ve Hoca Ahmed Yasevi” adda məruzələrlə çıxış etmişdir.

Associate Professor Khatira Yusifova, a lecturer in the Department of Languages and Literature at Khazar University, took part at international symposiums in Turkey.

She delivered a speech entitled "Mirza Mehti Shukuhi's Diwan in his Mother Tongue" at the "Etimesgut International Symposium on Turkish Culture and Art" held in Ankara on October 29, 2020. She also gave a talk entitled "The place of sheikhs - sects in the religious history of Turkey and Hodja Ahmed Yasevi in the research of Academician V.A. Gordlevsky" at the VI. International Sheikh Sha'ban-i Veli (Yesevilik) Symposium held in Kostomonu University on November 2.

UniLab LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NÖVBƏTİ MONİTORİNG SUBSEQUENT MONITORING WITHIN UniLab PROJECT

Noyabrın 4-də Xəzər Universitetinin tərəfdaşı olduğu “21-ci əsrdə universitetdən əmək bazarına: iş qəbul olunmada bir addım irəli” Erasmus+ layihəsi çərçivəsində növbəti monitorinq görüşü keçirilmişdir.

Görüşdə Xəzər Universitetindən İnkişaf mərkəzinin direktoru, layihənin meneceri Raziyə İsayeva və icraçısı Ülkər Bayramova, layihənin Azərbaycandan olan digər tərəfdaşı - Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin əməkdaşları iştirak etmişlər.

Görüş Milli Erasmus+ Ofisinin rəhbəri Pərviz Bağirov tərəfindən açılmış və Milli Erasmus+ Ofisinin Monitorinq və təşviqat üzrə əməkdaşı Zəfər Həsənov tərəfindən idarə olunmuşdur.

Hər iki universitetin əməkdaşları son yeddi ay ərzində həyata keçirilmiş tədbirlər və Covid-19 səbəbindən gecikmiş fəaliyyətlər haqqında məlumat vermiş, sualları cavablandırmış və 2020-ci ilin sonuna qədər layihədə nəzərdə tutulmuş işlər haqqında məlumat vermişlər.

Milli Erasmus+ Ofisinin rəhbərliyi layihə çərçivəsində indiyə qədər görülmüş işləri qənaətbəxş hesab etmişdir.

On November 4, the monitoring meeting was held within Khazar University's partnered Erasmus+ project, “From university to labour market in the 21st century: a step forward in work-based placements”.

Raziya Isayeva, Khazar University's Director of the Development Center and Project Manager, and Ulkar Bayramova, Project Officer, as well as another partner of the project from Azerbaijan – staff members of the Azerbaijan State Oil and Industry University joined the meeting.

The meeting was opened by Parviz Baghirov, Head of the National Erasmus + Office, and chaired by Zafar Hasanov, Monitoring and Promotion Officer of the National Erasmus + Office.

Employees of both universities provided information on the work delivered over the past seven months, the activities carried out, the issues regarding delayed activities due to Covid-19. Project partners answered questions and provided information on the work planned for the project by the end of 2020.

The management of the National Erasmus + Office considered the work done so far within the project satisfactory.

PROMİG LAYİHƏSİNİN MONİTORİNGİ MONITORING OF PROMIG PROJECT

Noyabrın 13-də Xəzər Universitetinin tərəfdaşı olduğu və 2020-ci ilin aprel ayında sona çatmış “Universitetdə miqrasiya işinin təşviqi” Erasmus+ layihəsi çərçivəsində növbəti monitorinq görüşü keçirilmişdir. Milli Erasmus+ Ofisi tərəfindən təşkil olunmuş görüşə layihənin Azərbaycandan olan digər tərəfdaşı - Bakı Mühəndislik Universitetinin əməkdaşı da qatılmışdır.

Layihənin monitorinqində Xəzər Universiteti İnkişaf mərkəzinin direktoru Raziyə İsayeva, İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin dekanı Dr. Ceyhun Məmmədov və İnkişaf mərkəzinin əməkdaşı Ülkər Bayramova iştirak etmişlər.

Görüşü Milli Erasmus+ Ofisinin rəhbəri Pərviz Bağirov açmış, ofisin əməkdaşı Zəfər Həsənov idarə etmişdir. Hər iki universitetin əməkdaşları layihənin son aylarında görülmüş işlər, Dehli görüşündə keçirilmiş təlimlər, Əfqanıstan universitetlərində açılmış miqrasiya proqramları, təlimdə iştirak etmiş universitet əməkdaşları və tələbələrin əldə etdiyi nailiyyətlər haqqında məlumat vermişlər. Bundan əlavə, layihə tərəfdaşları layihənin bitməsinə baxmayaraq, davamlılığı üçün nəzərdə tutulan planların yerinə yetirilməsi məsələlərini müzakirə etmişlər.

On November 13, the monitoring meeting was held within Khazar University's partnered and ended in April, 2020 Erasmus+ project, “Promoting Migration Studies in Higher Education”. The meeting organized by the National Erasmus+ Office was joined by another partner of the project from Azerbaijan – staff member of the Baku Engineering University.

Raziya Isayeva, Khazar University's Director of the Development Center, Dr. Jeyhun Mammadov, Dean of the School of Economics and Management, and Ulkar Bayramova, Project manager of Development Center, attended the monitoring meeting of project.

The meeting was opened by Parviz Baghirov, Head of the National Erasmus+ Office, and chaired by Zafar Hasanov, Officer of the National Erasmus+. Employees of both universities provided information on the work delivered in the last months of the project, trainings held at the last Delhi meeting of the project, migration programs opened in Afghan universities, and achievements of the university staff and students who participated in the training. In addition, the project partners discussed the implementation of plans for the project's sustainability despite the completion of the project.

RUSİYA BELARUS
RUSSIA BELARUS

UniLab LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ SİBİR FEDERAL UNİVERSİTETİNİN FOKUS MÜZAKİRƏ Qrupu FORMATINDA VİRTUAL KONFRANS

FOCUS GROUP DISCUSSION OF THE SIBERIAN FEDERAL UNIVERSITY WITHIN THE *UniLab* PROJECT

Noyabrın 18-də Sibir Federal Universiteti (Rusiya Federasiyası) Xəzər Universitetinin tərəfdaşı olduğu *UniLab* Layihəsi çərçivəsində Fokus Müzakirə Qrupu formatında "İstehsalat təcrübəsi: inkişaf vektorları və əməkdaşlıq mexanizmləri" mövzusunda virtual konfrans keçirmişdir.

Tədbirdə Sibir Federal Universitetinin əməkdaşları və tələbələri ilə yanaşı, layihənin Rusiya Federasiyasından, Belarusdan və Azərbaycandan olan digər tərəfdaş universitetlərin əməkdaşları və tələbələri də iştirak etmişlər. Xəzər Universitetindən İnkişaf mərkəzinin, İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin və Təbiət elmləri və mühəndislik fakültəsinin əməkdaşları tədbirə qoşulmuşlar.

Konfrans Sibir Federal Universitetinin tədris işləri üzrə prorektoru Denis Qutsun iştirakçıları salamlaması ilə başladı. Sonra Beynəlxalq və idarəetmə iqtisadiyyatı kafedrasının müdiri Svetlana L. Ulina layihənin əsas məqsədi və tədqiqat nəticələri haqda danışdı. Konfransda Sibir Federal Universitetinin digər əməkdaşları - Valentina A. Kononova, Svetlana A. Karelina, Pavel S. Zelenski və Margarita İ. Eliyasheva çıxış edib, iştirakçıların suallarını cavablandırdılar.

Konfrans Svetlana L. Ulinanın yekun çıxışı ilə başa çatdı.

On November 18, the Siberian Federal University held a virtual conference within the framework of *Unilab* project, partnered Khazar University, in the format of a Focus Group on Production Practice: Vectors of Development and Mechanisms of Cooperation.

The staff and students of the Siberian Federal University, as well as employees and students of other partner universities of the project from the Russian Federation, Belarus and Azerbaijan attended in the meeting. From Khazar University the staff members of Development Center, the faculty of Economics and Management, and school of Science and Engineering joined the event. The conference began with a greeting of Denis Guts, Vice-Rector for Academic Affairs of the Siberian Federal University.

Further on, Svetlana L. Ulina, head of the Department of International and Management Economics, spoke about the main purpose of the project and the results of research.

Other staff members of Siberian Federal University, Valentina A. Kononova, Svetlana A. Karelina, Pavel S. Zelenski, Margarita I. Eliyasheva spoke and answered the questions of the participants. The conference ended by a concluding remarks of Svetlana L. Ulina.

UniLab LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ MƏLUMATLANDIRICI SEMİNARLAR

INFORMATIVE SEMINAR WITHIN *UniLab* PROJECT

Noyabrın 26-da Xəzər Universitetinin İnkişaf mərkəzi ilə İqtisadiyyat və menecment fakültəsi Erasmus+ *UniLab* layihəsi çərçivəsində virtual məlumatlandırıcı seminar keçirildi. Tədbir fakültənin koordinatoru Dr. Bahadır Baysalın giriş sözü ilə başladı. Sonra *UniLab* layihəsinin üzvü, Xəzər Universiteti Təlim və tədris mərkəzinin direktoru Ülkər Bayramova təqdimatla çıxış edərək, layihənin məqsədi, gözlənilən nəticələri və layihə çərçivəsində keçirilən tədbirlər haqqında məlumat verdi.

Daha sonra Ülkər Bayramova və Dr. Bahadır Baysal tələbələrlə birlikdə təcrübə zamanı yaranan çətinliklər haqda müzakirə apardılar.

Görüş sual cavab sessiyası ilə başa çatdı.

Noyabrın 27-də eyni məzmununda seminar Təbiət elmləri və mühəndislik fakültəsinin tələbələri üçün keçirildi. Tədbirdə fakültənin dekan əvəzi, eyni zamanda *UniLab* layihəsinin üzvü Fəxrəndə Əlimərdanova çıxış etdi.

On November 26, Khazar University Development Office and School of Economics and Management jointly conducted a virtual informative seminar about Erasmus+ *UniLab* project. The event commenced with a greeting of the coordinator of the faculty Dr. Bahadır Baysal. Then, Ulkar Bayramova, a member of *UniLab* project and Director of TLC delivered a presentation and gave detailed information. The presentation provided information on the goal of the project, expected results and organized events within the project.

Further on, Ulkar Bayramova, Dr. Bahadır Baysal and the students discussed the difficulties which they encountered during the internship.

The meeting ended up with a question and answer session.

On 27th of November, a seminar on the same topic was held for students of the School of Sciences and Engineering. Fakhranda Alimardanova, Acting Dean of the School and a member of the *UniLab* project, delivered speech at the event.

Aİ TƏHSİL İSLAHATLARI EKSPERTLƏRİNİN VİRTUAL BEYNƏLXALQ SEMİNARI

HIGHER EDUCATION REFORM EXPERTS' VIRTUAL INTERNATIONAL SEMINAR

Noyabrın 26-27-də Xəzər Universiteti İnkişaf mərkəzinin direktoru Raziyə İsayeva Azərbaycanı təmsil edən ali təhsil islahatları üzrə ekspert kimi Erasmus+ HEREs (Ali Təhsil İslahatları Mütəxəssisləri) layihəsi çərçivəsində "Mikro-sertifikasiyanın araşdırılması: Niyə, necə və hansı yolla irəliləmək" mövzusunda onlayn seminarda iştirak etdi.

2 gün davam edən seminarda Avropa universitetlərindən və Ali Təhsil İslahatları Mütəxəssisləri (HERE) şəbəkəsinə daxil olan ölkələrdən müxtəlif ekspertlər təqdimatla çıxış etdilər. Sonra 3 müxtəlif qrupda müzakirələr aparıldı.

Görüş "Nəticələr və irəli gedən yol: nələri öyrəndik?" mövzularında müzakirə ilə yekunlaşdı.

On November 26-27, Raziya Isayeva, Director of Development of Khazar University, who is also a Higher Education Reform Expert (HERE) for Azerbaijan, participated in an online seminar on "Exploring micro-credentials: Why, how and which way forward" organized by the SPHERE program, a part of the Erasmus + HEREs project. Experts from EU and some countries of HERE network delivered a presentation in the seminar which lasted two days. Further the discussions were held with different groups.

The meeting was ended by the discussion of "Conclusions and way forward: What have we learned?"

UniLab

XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN İNKİŞAF MƏRKƏZİ UniLab LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ FOKUS QRUP MÜZAKİRƏSİ TƏŞKİL ETDİ

KHAZAR UNIVERSITY DEVELOPMENT CENTER HOSTED FOCUS GROUP DISCUSSION WITHIN THE UniLab PROJECT

Noyabrın 30-da Xəzər Universitetinin İnkişaf mərkəzi universitetin tərəfdaş olduğu UniLab layihəsi çərçivəsində Fokus Qrup Müzakirəsi təşkil etdi. Fokus Qrup Müzakirəsinin əsas mövzusu universitet-biznes əməkdaşlığının genişləndirilməsi, tələbələrin təcrübə proqramlarının təşkili və maraqlı tərəflərin ehtiyaclarına uyğun olaraq universitet kurikulumlarının yenidən hazırlanması idi.

MS TEAMS proqramı vasitəsilə baş tutan tədbir İnkişaf mərkəzinin rəhbəri Raziyə İsayevanın giriş sözü ilə başladı. O, UniLab layihəsi, onun məqsədləri və tərəfdaşları haqqında ətraflı məlumat verdi.

Görüşdə Xəzər Universitetinin əməkdaşları ilə yanaşı, Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı, Kapital Bank və Beynəlxalq Bankın, Nokia, SOCAR, Airspan Networks, Fireworks şirkətlərinin nümayəndələri, həmçinin Xəzər Universitetinin bir sıra tələbələri iştirak etdilər.

Tədbirdə işəgötürənlərin təcrübə keçən tələbələrə gözləntiləri, tələbələrin təcrübə proqramından gözləntiləri, universitetlərin, şirkətlərin yarada biləcəyi imkanlar və s. kimi bir sıra mövzular geniş müzakirə olundu. Müzakirələr əsasən maraqlı təkliflər, yanaşmalar səsləndi. Bu tədbirin nəticəsi kimi hazırlanmış hesabat layihə tərəfdaşlarına, universitet rəhbərliyinə təqdim ediləcək, yeni tələbə təcrübə modelinin işlənməsinə başlanacaq. Bundan başqa, maraqlı təklifləri, gözləntiləri və yanaşmaları geniş auditoriyaya çatdırmaq üçün məqalə də çap edilməsi gözlənilir.

On November 30, Khazar University Development Center conducted a virtual Focus Group Discussion (FGD) within the framework of the UniLab project on expanding university-business cooperation, organizing student internships, and redesigning the university's curricula to meet the needs of stakeholders.

The event which was held via MS TEAMS commenced with a greeting of Director of Development of Khazar University, Ms. Raziya Isayeva. Further on, she gave detailed information about the UniLab project, its goals and partners.

Along with Khazar University staff and students, the meeting was attended by representatives of companies such as Kapital Bank, the International Bank, the Central Bank of Azerbaijan Republic, Nokia, SOCAR, Airspan Networks, Fireworks Recruiting and Training Company and others.

A number of topics such as employers' expectations from interns and students' expectations from the internship program, what companies and universities can do to improve student internship were discussed at the event.. Project report based on the outcomes of the FGD will be prepared to be presented to project partners and to university leadership. Along with the report, the team will prepare an article to present it to larger academic community of Azerbaijan.

“PSIXOLOJİ TESTLƏRİN STANDARTLAŞDIRILMASI” MÖVZUSUNDA SEMİNAR

TÜRKİYƏ

SEMINAR ON "STANDARDIZATION OF PSYCHOLOGICAL TESTS"

TURKEY

Dekabrın 2-də Xəzər Universitetinin Psixologiya departamentinin müəllimi və doktorantı Nilufər Əlizadənin təşkilatçılığı ilə psixologiyada testlərin yaradılması və tərtibi üzrə mütəxəssis olan Prof.Dr. Adnan Kan “Psixoloji testlərin standartlaşdırılması” mövzusunda onlayn seminar keçirmişdir. Qeyd edək ki, Prof.Dr. Adnan Kan Gazi Universitetinin (Türkiyə) Ölçmə və Dəyərləndirmə Mərkəzinin koordinatorudur, Tələbə Seçmə və Yerləşdirmə Mərkəzi (ÖSYM), Yunus Əmrə İnstitutu, Milli Təhsil Nazirliyi kimi qurumlarda mütəxəssis və rəyçi olaraq fəaliyyət göstərir.

60-dan çox iştirakçı ilə keçirilən seminarda Xəzər Universitetinin tələbələri ilə yanaşı, digər universitet tələbələri və psixoloqlar da var idi. Prof.Dr. Adnan Kan çıxışından sonra testlərin Azərbaycanda tətbiqində ortaya çıxacaq problemlərlə bağlı iştirakçıların suallarını cavablandıraraq, həll yolları təklif etmişdir. İştirakçılar Xəzər Universitetinin Psixologiya departamentinin ənənə halını alan bu seminarları yüksək qiymətləndirdiklərini bildirmişlər..

On December 2, an online seminar on "Standardization of psychological tests" under the organization of Nilufar Alizadeh, a lecturer and doctoral student in the Department of Psychology at Khazar University was conducted by Prof.Dr. Adnan Kan, a specialist in the creation and design of psychological tests. Note that Prof.Dr. Adnan Kan is the coordinator of the Measurement and Evaluation Center of Gazi University (Turkey), works as a specialist and reviewer in institutions such as the Student Selection and Placement Center, Yunus Emre Institute, and the Ministry of National Education.

In addition to Khazar University students, other university students and psychologists attended the seminar, which was attended by more than 60 participants. Prof.Dr. Adnan Kan answered the questions of the participants about the possible problems in the implementation of tests in Azerbaijan and suggested solutions. Participants praised these workshops, which have become a tradition at Khazar University's Department of Psychology.

UniLab

UniLab LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NÖVBƏTİ SEMİNAR

SUBSEQUENT SEMINAR WITHIN UniLab PROJECT

Dekabrın 2-də Xəzər Universiteti EİLİNK Tədqiqat və İnkişaf mərkəzi UniLab layihəsi çərçivəsində növbəti virtual seminar keçirmişdir. Seminarda Xəzər Universiteti EİLİNK Tədqiqat və İnkişaf Mərkəzinin baş məsləhətçisi Dr. Rüstəm B. Rüstəmov “Şərtlər və həssas segmentlər-biznesin/karyer quruluşunun ehtiyacları və uğurları” mövzusunda təqdimatla çıxış etmişdir. Dr. Rüstəm B. Rüstəmov təqdimatında karyeraya başlayarkən təşkilatları necə seçmək, müəssisələrə necə hazırlaşmaq, əməkdaş olaraq hansı keyfiyyətləri özündə formalaşdırmaq və özünü necə inkişaf etdirmək kimi vacib məsələlərə toxunmuşdur.

Ülkər Bayramovanın moderatorluq etdiyi tədbirdə Xəzər Universiteti İnkişaf mərkəzinin əməkdaşları, İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin əməkdaşları və tələbələri ilə yanaşı, qonaq iştirakçılar da olmuşdur.

Seminar iştirakçıların məruzəçiyə sualları, təlimçinin tələbələrə tövsiyələri, həmçinin də gələcək seminar mövzularının təklifi ilə bitmişdir.

On December 2, EILINK Research and Development Centre of Khazar University hosted the virtual seminar within the framework of UniLab project, partnered Khazar University. The seminar dedicated to “Circumstance and sensitive segments-needs and success of business/career” and delivered by Dr. Rustam B. Rustamov, Senior advisor of EILINK Research and Development Centre of Khazar University. Dr.Rustam B. Rustamov in his presentation discussed important issues such as how to choose organization for future career, how to get prepared for interviews, how to develop personally and become a qualified expert on the field.

The seminar is moderated by Ulkar Bayramova and staff of Khazar University Development Center, staff and students of the School of Economics and Management, and guest attended the event.

The seminar concluded with questions of student to speaker and the speaker's advices to students and recommendations for future seminars.

PAWER LAYİHƏSİNİN MONİTORİNG GÖRÜŞÜ

PAWER PROJECT MONITORING MEETING

Dekabrın 9-da Xəzər Universitetinin tərəfdaşı olduğu və 2020-ci ilin mart ayında bitmiş Erasmus+ PAWER layihəsinin Azərbaycan Milli Erasmus+ Ofisi tərəfindən təşkil olunmuş növbəti monitoring görüşü keçirilmişdir. Görüşdə layihənin ölkəmizdən olan digər tərəfdaşı - Bakı Mühəndislik Universitetinin əməkdaşı da iştirak etmişdir. Monitoring görüşünün keçirilməsində məqsəd layihə bitdikdən sonra tərəfdaş universitetlərdə görülmüş işlər və layihənin davamlılığının necə təmin edildiyinin yoxlanması olmuşdur.

Görüş Milli Erasmus+ Ofisinin rəhbəri Pərviz Bağırov tərəfindən açılmış və Milli Erasmus+ Ofisi Monitoring və təşviqat üzrə əməkdaşı Zəfər Həsənov tərəfindən idarə olunmuşdur. Hər iki universitetin əməkdaşları layihə ilə bağlı verilmiş sualları cavablandıraraq, mart ayından sonra layihənin davamlılığının təmin olunması üçün görülmüş işləri və Covid-19 pandemiyasının yaranması səbəbilə ortaya çıxan maneələrin bəzi işlərdə gecikmələr yaratdığını, lakin bu çətinliklərə baxmayaraq layihənin universitet və tələbələr üçün əhəmiyyətini, gələcəkdə görülməli işlər haqqındakı məlumatları monitoring üzvlərinin nəzərinə çatdırmışlar. Bundan əlavə, layihə tərəfdaşları layihə çərçivəsində hazırlanmış sənədlərin, görülmüş işlər haqqında hesabatların layihə koordinatoruna göndərildiyi və koordinatorun da öz növbəsində bütün hesabatları yüksək dəyərləndirərək layihənin saytında yerləşdirilməsi haqqında da məlumat vermişlər.

Milli Erasmus+ Ofisinin rəhbərliyi layihənin davamlılığı üçün indiyə qədər görülmüş işləri qənaətbəxş hesab etmiş və aparılmış müzakirələrdən yeni layihə ideyalarının yaranmasını da müsbət dəyərləndirmişdir.

Qeyd edək ki, monitoring görüşündə Xəzər Universitetini İnkişaf mərkəzinin direktoru və əməkdaşları təmsil etmişlər.

On December 9, the next monitoring meeting of the Erasmus + PAWER project, a partnership of Khazar University and completed in March 2020, was held by the organization of the Azerbaijan National Erasmus + Office. The meeting was also attended by another partner of the project from our country - an employee of the Baku Engineering University. The purpose of the monitoring meeting was to check the work done at the partner universities after the completion of the project and how to ensure the sustainability of the project.

The meeting was opened by Parviz Baghirov, Head of the National Erasmus + Office, and chaired by Zafar Hasanov, Monitoring and Promotion Officer of the National Erasmus + Office. Employees of both universities answered questions about the project, noted that the work done to ensure the sustainability of the project after March and the obstacles due Covid-19 pandemic caused delays in some work. However, despite these difficulties, the importance of the project for the university and students, as well as information about future work were brought to the attention of the monitoring members. In addition, the project partners informed that the documents prepared within the project, reports on the work done were sent to the project coordinator, and the coordinator, in turn, praised all the reports and posted them on the project website. The managers of the National Erasmus + Office considered the work done so far for the sustainability of the project satisfactory and positively assessed the emergence of new project ideas from the discussions. It should be noted that Khazar University was represented at the monitoring meeting by the Director and staff of the Development Center.

ŞƏRQ TƏRƏFDAŞLIĞININ İLLİK TƏDQIQAT VƏ İNNOVASIYA TƏDBİRİ

ANNUAL EASTERN PARTNERSHIP RESEARCH AND INNOVATION PANEL

Dekabrın 10-da Avropa Komissiyasının "Horizon-2020" proqramı çərçivəsində "Araşdırma və İnnovasiya üzrə Şərq Tərəfdaşlıq Tədbiri" adlı virtual tədbir keçirildi. Görüşdə Xəzər Universiteti İnkişaf mərkəzinin direktoru Raziya İsayeva iştirak edirdi.

Görüşdə COVID-19 pandemiyası ilə əlaqəli tədqiqat və yenilik fəaliyyətlərinə dair Avropa və tərəfdaş ölkələrin universitetləri arasında əməkdaşlıq imkanları, tərəfdaş olan Şərq ölkələrinin COST (European Cooperation in Science and Technology) assosiasiyasında iştirakı haqda müzakirələr aparıldı.

Tədbirin sonunda proqramın gələcək planları haqda danışıldı.

On December 10, a virtual event entitled "Eastern Partnership for Research and Innovation" was held within the Horizon2020 program of European Commission. Ms. Raziya Isayeva, Joint Research Center NCP for Azerbaijan joined the event to learn about opportunities and to participate in discussions.

The cooperation opportunities between the EU and partner countries' universities on COVID-19 related research and innovation actions and participation of EaP countries in COST (COST Association) were discussed in the meeting.

At the end of the event, future plans of program were discussed.

İRAN

“FƏRQİNDƏLİK ƏSASLI ARAŞDIRMALAR” MÖVZUSUNDA SEMİNAR

İRAN

SEMINAR ON "MINDFULNESS BASED INTERVENTIONS" AT THE DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY

Dekabrın 18-də Xəzər Universitetinin Psixologiya departamentinin müəllimi və doktorantı Nilufər Əlizadənin təşkilatçılığı ilə Təbriz Universitetinin do-senti Rasoul Hashmati departamentin tələbələri üçün “Fərqiındəlik əsaslı araşdırmalar” (“Mindfulness Based Interventions”) adlı seminar keçirmişdir.

Seminarda fərqiındəliyin nə olduğu, insanlarda fərqiındəlik səviyyəsinin aşağı olmasının yaratdığı psixoloji problemlər, enerji psixologiyası və gündəlik tətbiq oluna bilən fərqiındəlik texnikaları haqqında ətraflı məlumat verilmişdir. Seminar zamanı pandemiya müddətində insanların sosial izolyasiya tədbirlərinə görə yarana biləcək əlavə stres hallarının qarşısının alınması üçün yanaşmalar və praktik metodlardan bəhs edilmişdir.

Qeyd edək ki, seminar Xəzər Universitetinin tələbələri ilə yanaşı BDU və Qərbi Kaspi Universiteti tələbələrinin də ilə iştirakı ilə keçirilmişdir.

On December 18, Rasoul Hashmati, an associate professor at Tabriz University, held a seminar on “Mindfulness Based Interventions” for students of Khazar University, which was organized by Nilufar Alizadeh, a lecturer and doctoral student in the Department of Psychology at Khazar University. The seminar provided detailed information on what mindfulness is, the psychological problems caused by low levels of mindfulness in people, energy psychology, and techniques for mindfulness that can be applied on a daily basis.

During the seminar, approaches and practical methods were discussed in order to prevent additional stress factors that may arise due to social isolation measures during the pandemic.

It should be noted that the seminar was held with the participation of Khazar University students as well as students of BSU and the Western Caspian University.

PSIXOLOGİYA DEPARTAMENTİNDƏ MEDİASIYA MÖVZUSUNDA VEBİNAR

WEBINAR ON MEDIATION IN THE DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY

Dekabrın 18-də Xəzər Universitetinin Psixologiya departamentinin müəllimi Nilufər Əlizadə departamentin tələbələri üçün keçirilən “Mediasiya – münaqişələrin fərqli yolla həlli” adlı vebinarla çıxış etmişdir. Webinar Erasmus+ MEDIATS layihəsi (Layihə nömrəsi 599010-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA2-CBHE-JP) çərçivəsində Xəzər Universiteti tərəfindən həyata keçirilən Mediasiya Maarifləndirmə Həftəsi proqramında baş tutmuşdur.

Webinarada 2019-cu ildə Mediasiya haqqında qanunun qəbul edilməsi ilə məhkəmə-hüquq sistemində gözlənilən islahat və dəyişikliklərdən bəhs edilmişdir. Bundan əlavə, tələbələrə gələcək karyeralarını bu istiqamətdə necə qura biləcəkləri və Xəzər Universitetində bu ixtisas üzrə olan magistr təhsili haqqında da məlumat verilmişdir. Vebinar sual-cavab sessiyası ilə başa çatmışdır.

On December 18, Nilufar Alizadeh, a lecturer in the Department of Psychology at Khazar University, delivered a webinar entitled “Mediation - Different Conflict Resolution” for the students of the department. The webinar took place within the Mediation Awareness Week program implemented by Khazar University as part of the Erasmus + MEDIATS project (Project number 599010-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA2-CBHE-JP). The webinar discussed the expected reforms and changes in the judicial system resulted from the adoption of the Law on Mediation in 2019. In addition, students were informed about how they could build their future careers in this area and about their master's degree in this field at Khazar University.

The webinar ended with a session dedicated to questions and answers.

TÜRKİYƏ

AİLƏ PSIXOLOGİYASI DƏRSİNDƏ QONAQ PROFESSOR GUEST PROFESSOR IN FAMILY PSYCHOLOGY CLASS

TURKEY

Dekabrın 22-də Xəzər Universiteti Psixologiya departamentinin koordinatoru Mələk Kərimovanın təşəbbüsü ilə Türkiyənin Sağlq Bilimləri Universiteti Hamidiye Tıbb fakültəsi Psixiatriya bölümünün professoru Ejder Akgün Yıldırımın tələbələrə vebinarı təşkil edildi. Qeyd etmək lazımdır ki, professor Ejder Akgün Yıldırım ingilis dilində tibb təhsili almış, fiziologiya sahəsində doktorantura təhsilini tamamlamış, 1999-cu ildə Mərmərə zəlzələsi zamanı Halidere sağlq mərkəzi idarəçisi olmuş, 2005-ci ildən etibarən isə, Cinsi Müalicə, Təlim və Tədqiqat dərnəyinin lisenziyalı cinsi terapisti kimi çalışmışdır. Hazırda Sağlq Univesitetində fəaliyyət göstərməklə yanaşı, dərnək fəaliyyətlərini də aktiv şəkildə davam etdirir.

Ailə psixologiyası dərsi çərçivəsində dəvət edilən qonaq professor "Ailədə cinsi problemlər və cütlük münasibətlərindəki rolu" məruzəsi ilə çıxış etdi. Xəzər Universitetinin müxtəlif ixtisaslarından olan 110 tələbənin iştirak etdiyi seminarlarda fizioloji inkişaf mərhələləri, erkən nikahın mənfi nəticələri və ortaya çıxma biləcək fizioloji və psixoloji fəsadları, cinsi sağlq, cinsi istismar, cinsəllik haqqında yanlış olan miflər və yanaşmalar əsaslı şəkildə şərh edildi. 3 saat davam edən vebinarında tələbələrin maraqlandıqları suallar cavablandırıldı.

25 illik iş təcrübəsi olan qonaq professor bu sahədəki tədqiqatlara ehtiyac olduğunu söyləyərək, Xəzər Universiteti ilə əməkdaşlıqdan məmnun qaldığını və təşəkkürünü ifadə etdi.

On December 22, 2020 a webinar was organized with Ejder Akgun Yildirim, Professor of Department of Psychiatry, Hamidiye Medical Faculty, University of Health Sciences, Turkey at the initiative of Malak Karimova, coordinator of the Psychology Department of Khazar University. It should be noted that Professor Ejder Akgun Yildirim received his medical education in English, completed his doctorate in physiology, was the manager of the Halidere Health Center during the 1999 Marmara earthquake, and has been a licensed therapist of the Sexual Treatment, Training and Research Association since 2005. Currently, alongside his work at the University of Health, his activities for association are actively ongoing.

The guest professor, who was invited as part of the Family Psychology course, made a presentation on "Sexual problems in the family and the role of couples in relationships." The seminar, attended by 110 students from various faculties at Khazar University, thoroughly explained the stages of physiological development, the negative consequences, the possible physiological and psychological consequences of an early marriage, misconceptions about sexual health, sex abuse, and sexuality. During the 3-hour webinar, students' questions were answered.

The guest professor, who has 25 years of experience in this field, said research in this area is needed, and expressed his satisfaction and gratitude for his cooperation with Khazar University.

"XƏZƏR"İN MÜƏLLİMİ ENERJİSTLƏR GİLDİYASINA ÜZV OLDU

KHAZAR UNIVERSITY LECTURER BECAME MEMBER OF GUILD OF ENERGISTS

Noyabrın 26-da Xəzər Universitetinin Psixologiya departamentinin müəllimi və doktorantı Nilufər Əlizadə "MET" (Modern Energy Tapping), "EFT" və "EMO" (Energy in Motion) daxil olmaqla "Emotional Freedom Techniques" (EFT) sahələri üzrə Enerjistlər Gildiyasının üzvü və beynəlxalq treyner tərəfindən keçirilən üç günlük təlim proqramını başa vuraraq, beynəlxalq sertifikatla layiq görüldü və Enerjistlər Gildiyasına üzv oldu.

Klassik EFT (Emotional Freedom Techniques) ilk tətbiq olunandan bəri insanlar enerji və duyğular arasındakı səbəb-nəticə əlaqələri, necə düşündükləri, hiss etdikləri haqqında mühüm biliklərə yiyələndilər. Bu, əslində, "insanların necə işləmələri"nin əsas prinsipləri barədə bir çox yeni kəşflərə yol açan klassik EFT praktikası idi. Bu sahədəki kəşfləri Enerji EFT-nin praktik təcrübəsi ilə bir araya gətirən yeni GoE Energy EFT Master Practitioner kursu 1999-cu ildən bəri klassik EFT (Emotional Freedom Techniques) nəzəriyyəsi və praktikasında ilk əhəmiyyətli yenilikdir. GoE Energy EFT Sertifikatlaşdırma Təlimlər Proqramını və distant təhsil alan tələbələr üçün əlavə təlimləri özündə cəmləşdirən bu kurs Enerji EFT sahəsində irəliləyiş əldə etmək üçün ən müasir, geniş metod, texnika və strukturları ehtiva edir.

On November 26, 2020, Nilufar Alizade, a lecturer and a PhD student of the Department of Psychology at Khazar University completed three days training program on Emotional Freedom Techniques (EFT) held by the International Trainer and Member of Guild of Energists, expert in the Modern Energy techniques including MET Modern Energy Tapping, EFT Energy EFT and EMO Energy in Motion. After the completion, the international certificate and membership of Guild of Energists has been awarded.

Since classic EFT Emotional Freedom Techniques was first introduced, much has been learned about the cause-and-effect relationships between energy, emotions and how people think, feel and do. Indeed, it was the practice of classic EFT itself which led the way to many new discoveries about the basic principles of "how people work. Bringing together these discoveries with the practical experience of Energy EFT in the field, the new GoE Energy EFT Master Practitioner course is the first major update on the theory and practice of classic EFT Emotional Freedom Techniques since 1999. Based on the GoE Energy EFT Certification Trainings Programs and containing additional exercises for the Distance Learning Student, this course contains the most up to date and comprehensive methods, techniques and structures for mastery in Energy EFT.

AZƏRBAYCANIN GÖRKƏMLİ TARİXÇİ ALİMİ

*Süleyman Əliyərlinin anadan
olmasının 90 illiyi münasibətilə*

Tarix elmləri doktoru, professor, əməkdar elm xadimi, Türk Tarix Qurumunun fəxri üzvü Süleyman Əliyərli 1930-cu il dekabrın 18-də Beyləqan rayonunun Şahsevən kəndində dünyaya gəlmişdir. Orta məktəbi doğma kəndində bitirsə də, ali təhsilini Moskva Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsində 1954-cü ildə fərqlənmə diplomu ilə başa vurmuşdur. Vətənə döndükdən sonra Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Tarix İnstitutunda çalışmış, 1956-1959-cu illərdə aspiranturada təhsilini davam etdirmişdir. Son kursda ikən Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki BDU) müəllim vəzifəsində işləmək üçün dəvət almış Süleyman Əliyərli 1978-ci ildən 2001-ci ilədək Azərbaycan tarixi kafedrasının müdiri olaraq fəaliyyət göstərmişdir. 1962-ci ildə elmlər namizədi, 1976-cı ildə elmlər doktoru elmi dərəcələrinə layiq görülən Süleyman Əliyərli 200-dən artıq elmi əsərin, o cümlədən 15 monoqrafiya və kitabın müəllifidir. 1980-ci ildə professor elmi adını almış Süleyman Əliyərli 1989-1990-cı illərdə Milli Məclis yanında Yer adları komissiyasına sədrlik edib. 1992-ci ildən isə Azərbaycan Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının Rəyasət heyətinin üzvü olmuşdur.

Süleyman Əliyərli Xəzər Universiteti ilə sıx əməkdaşlıq telləri bağlayırdı. Universitetdə müəllim kimi çalışaraq, “Kitabi Dədəm Qorqud” kursunu tədris etmişdi. Universitetin “Elm və Sənət Məclisi”nin daimi iştirakçısı və məruzəçilərindən biri idi. Xəzər Universitetinin Nəşriyyatında professor Hamlet İsxanlının redaktorluğu ilə anadan olmasının 70 illiyinə həsr olunmuş məcmuə çap edilmişdi. Dr. H. A. Schmiede ilə tər-

tibçisi olduğu “Kitabi-dədəm Qorqud” aşıqı” kitabı da universitetin nəşriyyatında çapdan çıxmışdı.

“Mənim üçün vətənin hər bir durumu məqbul, bir köləlikdən başqa” söyləyən görkəmli tarixçi daim elmi araşdırmalarını konyukturadan uzaq tutaraq, Azərbaycanın taleyüklü milli problemləri ilə uzlaşdırmağa çalışıb. London Universitetinin “Transqafqaz sərhədləri” başlığı ilə geopolitik seryada ayrıca çap edilmiş kitabda “Azərbaycan Respublikası: dövlət sərhədləri keçmişdə və indi” adlanan bölümün yazılması məhz Süleyman Əliyərliyə həvalə edilmişdi. Azərbaycan və türk tarix elminə verdiyi dəyərli töhfələr sırasında müəllifin özü üçün ən önəmli yer tutan, “mənim həyat kitabım” adlandırdığı “Azərbaycan tarixi (uzaq keçmişdən 1870-ci illərə qədər)” adlı kitabıdır. Tariximizin açıqlanmamış mövzularına həyat verən, böyük bir tarixçi nəslə yetirərək öz elmi məktəbinin əsasını qoymuş Süleyman Əliyərli yaşasaydı, bu il 90 yaşı olardı.

Bu gün də çağdaş dünyamızda onun əsərlərinə olan elmi maraq səngimək bilmir. Süleyman Əliyərli tarixi prosesə canlı orqanizm kimi yanaşan, konseptual baxışları, elmi məktəbi və milli vicdanı olan alim və ziyalılarımızdan idi.

Süleyman müəllimin keçdiyi həyat yolu bir nümunədir, elmə, vətənə xidmət etməyin yaddaqalan bir nümunəsidir.

Xalqımızın xatirəsində vətənpərvər bir alim, tələbələrinin ürəyində sevimli bir müəllim kimi ölməzlilik qazanan professor Süleyman Əliyərli bu günümüzün tarixi ilə də səsleşən əsərləri ilə daim qəlblərdə yaşayacaqdır.

Süleyman Əliyarlının məqalələrindən seçmələr

Gəncə qədim şəhərdir, şəhərin əsası təqribən 945-ci ildə qoyulmuşdur və Azərbaycan xalqının zəngin tarixinin canlı abidəsidir, bu qədim şəhərin minillik adının dəyişdirilməsi (yəni Kirovabad) 30-cu illərdə həmin sahədə hökm sürən inzibatçılığın acı nəticələrindən biridir.

“Redaktora məktub”

“Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti, 8 yanvar 1966

Şuşa düşüncələri

Mən Şuşa haqqında təəssürat yazmaq fikrində deyiləm. Belə yazı buraya ilkin gəlişi olan adamın payına düşsə yaxşıdır. Şuşaya hər il gəlmək, bəzən isə vaxt düşdükdə, qismət olduqda onun payızını və ya qışını görmək üçün bir günlüyə gəlmək mənim üçün içdən gələn çoxdankı bir tələbat olmuşdur.

Söz yox, Şuşa zəngin tarixi keçmişə olan bir şəhərdir. Başqa cür ola bilməzdi, axı, Şuşa XVIII yüzillikdə Azərbaycan feodal dövlətlərindən biri olan Qarabağ xanlığının paytaxtı olmuşdur. Ancaq bu kiçik yazıda şəhərin keçmişini ilə bağlı söhbət açmaq istəməzdim. Belə yazılar az olmamışdır, gələcəkdə də, görünür, az olmayacaqdır. Yalnız Şuşa ilə bağlı bir sıra düşüncələrimi “Şuşa”nın oxucuları ilə bölüşmək istəyirəm.

Bizim hər birimiz üçün Şuşanı tayı, əvəzi olmayan doğmaya çevirən nədir? Bu suala hər kəs öz düşündüyü kimi cavab verə bilər və verməyə də haqqı var. Ancaq yanılmadan söyləmək olar ki, Şuşanı Şuşa edən ilk növbədə onun tarixi ruhudur. O ruh ki, İbrahim xan, Vaqif və unudulmaz Xan qızı - X.B.Natəvan kimi siyasət düşüncəsi olan adamlar yetişdirə bilmişdir. O ruh ki, Nəcəf bəy Vəzirov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Cabbar Qaryağdı oğlu, Bülbül və xüsusilə Üzeyir Hacıbəyov kimi sənət ərlərini bəsləyib böyüdə bilmişdir.

Hər yerin, hər ölkənin, o sıradan Azərbaycan torpaqlarının hər parçasının görkəmli adamları olub. Ancaq yuxarıda adları çəkilənlərin içərisində ən yüksək mənəvi böyüklük, ululuq qazanmış şəxsiyyətlər var. Bircə anlığa Azərbaycanın 200 il bundan qabaqkı tarixini Qarabağ xanlığı olmadan göz önünə gətirin. Gətirə bildinizsə, belə bir dəhşətli boşluğun sonrakı və indiki tariximizə edəcəyi təsiri də düşünün və onda adı çəkilən dövləti qurmaq üçün can qoyan sosial-siyasi qüvvələrin, xalq başbilənlərinin tarixi xidməti qarşısında baş əymək indiki nəslin mənəvi borcu deyilməyəcək?

Yaxud, bircə anlığa milli mədəniyyətimizi Üzeyir Hacıbəyovsuz düşünməyə çalışın. Nəinki mədəniyyətimiz, bütün milli varlığımızı onsuz düşünməyə çalışın. Biz kim və nə olardıq ?!

Bir məsələyə də toxunmaq istəyirdim. Şuşanın tarixi bütün xalqımızın tarixinin ayrılmaz bir parçasıdır. Belə olduğu üçün də bu tarixin ruhunu yaşadan, yəni canlı tarixi varlıq olan Şuşa tikililəri, onun təkrarolunmaz gözəl evləri, bağları və bulaqları göz bəbəyi kimi qorunmalıdır. Bu haqda da çox deyilmişdir. Bərpa işlərinin ilk uğurları göz qabağındadır, onlar hamımızı sevindirir. Ancaq bərpa işini Şuşa üçün canı yanmayana tapşırmayın. Şuşa tikililəri sadəcə daş tikililər deyildir. Daş yonqusu da, hörgü də, küçə döşəməsi də burada əvəzsiz sənət abidəsidir. Onların hər birində Mehmandarovların, Zöhrəbəyovların, Hacıquluların qaydaya salınıb muzeylərə çevrilən imarətləri kimi, Xan qızının, Üzeyirin və onları yetişdirən keçmiş yaşayışımızın yaddaşı durur.

Qoy Şuşanın memarlıq tikintiləri həmişə tarixi keçmişimizin salnaməsi kimi qalsın, dünya və biz durduqca bu tarixi özündə yaşada bilsin.

“Şuşa” qəzeti, 22 iyul 1986-cı il

Azərbaycan dilinin tarixi adı türkcədir. Yeddinci yüzildən bəri Azərbaycanda türklərin yaşaması, hətta buradakıların quruluşuna, rənglərinə görə türk olduqları və dillərinin də türkcə olduğu yazılıb. Ustadlarımız Nəsimi, Füzuli, Xətai və Vaqif də öz ana dilini türkcə, türki lisan, türki adlandırmışlar. Bu dilin öz doğma adı ilə adlandırılması heç kəsə toxunmur, tarixən belə də olacaq. Milləti milli kökündən ayırmaq üçün ona müxtəlif adlar veriblər. Anadolu türkləri ilə Azərbaycan türkləri oğuz dədələrin belindən dünyaya gəlib. Buna yalnız sevinmək lazımdır.

“Yeni dünya” qəzeti,
22 fevral 1993

Ulu öndər Atatürkün kəlamı ilə demiş olursaq: Türk milləti “Tarix yapan bir millətdən artıq tarix yapan və tarix yazan bir millət olmuşdur” söyləyə bilərik... Türkü istəməyənlər istəsələr də, istəməsələr də, bu böyük dövlət Anadoluya yaxın və uzaq bölgələr, o sıradan Qafqazlar üçün müstəsna tarixi mission daşımışdır... 15 sentyabr 1918-ci il hücumu qarşısında daşnak-bolşevik zülmündə boğulan bakılılar bunu yazmışlar: “Ey türk əsgəri! Türkün adını böyüdən Çanaqqala, Kutulamar, Qalisiya, Romaniyadan sonra Qafqaz gələcək və Bakı şəhəri də igidlik tacının bir almazı olacaqdır!”

XIII Türk Tarix Konqresi,
1999, Ankara

Milli hərəkatımızın uzun mübarizəsindən sonra başlıca məramı - milli dövlətimiz ortaya gətirilmiş və onu dünya xalqlarının siyasi xəritəsinə çıxarmışdır. Rus ordusu Azərbaycan torpağını 190 il tapdaladıqdan sonra onu tərک etməli olmuşdur. Azərbaycan dövlətinin sərhədləri Azərbaycan türkünün əsgər övladları tərəfindən qorunmaqdadır. Rahatsızam ona görə ki, bağımsız torpağımız erməni təcavüzünün alovu içində qarşılıb yanır... Düşünürəm ki, savaş odu içində olan bir torpağın sahibi müharibəyə son qoyulanadək müxalifət sözünü dilinə gətirməməlidir...

“Dünya” qəzeti,
27 fevral 1993

Süleyman Əliyarlı haqqında müasirlərinin deyimləri

Alman alimi Əhməd Şmide:

Milli kultürünə sadıq kalmış, gücünü oradan alan yigitler farkındadır ki, kaynaklara varmak için ister-istememez akıntıya kürek çekmek gerekir. Süleyman Eliyarlı gibi müdrük ilim aksakalları, bu yolculuğun zahmetli, fakat son derece semereli ola bileceğini bizlere göstermektedirler. Ulusun geçmişte katettiği yollarda kalan izler bize, içerisinde bulunduğumuz şahsiyetsizleşme sürecinde bunalımdan kurtulup kendimizi bulmanın imkanlarını öğretebilir. Yeter ki, heves edelim...

Doktor Cavad Heyət (Cənubi Azərbaycan):

İllər əsnasında hər dəfə Bakıya gələndə dəfələrlə Süleyman bəylə görüşüb, onunla tariximiz və tarixi məsələlərimiz barədə söhbətlərimiz olmuşdur. Onun hər bir vaxt elm, məntiq və gerçəklikdən ayrılığını görmədim. Onun uzun illər boyu gərgin çalışmalarının səmərəsi olan yazdığı “Azərbaycan tarixi” müəllifin Azərbaycan və Türk tarixində nə qədər dərin biliyə malik olduğunu göstərir. Süleyman bəy eyni zamanda mütəvazi, humanist bir insan, millətini canı və şərəfi kimi sevən, əziz tutan bir Azərbaycan vətəndaşı və türk alimidir.

Tarix elmləri doktoru, professor Cəmil Həsənli:

Süleyman Əliyarlı böyük bir nəsil Azərbaycan tarixçilərinin müəllimidir. Məktəbi olan, milli düşüncəsi olan, milli diriliyə xidmət edən belə böyük alimlərin elmi seminarlarda, ictimai müzakirələrdə, dissertasiya müdafiələrində tutumlu çıxışlarını dinləmək əsl alimin, əsl elmin nə demək olduğunu anlamaq üçün yetərlidir.

“Azərbaycan tarixi” kitabının təqdimatında

Professor Süleyman Əliyarlının müəllifliyi və rəhbərliyi ilə yazılmış “Azərbaycan tarixi (Uzaq keçmişdən 1870-ci illərə qədər)” kitabının 1996-cı il dekabrın 23-də keçirilmiş təqdimatında iştirak edən Azərbaycan alimləri və ziyalıları yekdilliklə bu fundamental əsərin nəşr edilməsini tarix elmimizdə böyük bir hadisə hesab edərək, uzun illər Azərbaycan tarixinin saxtalaşdırılmasına xidmət etmiş yanlış və zərərli konsepsiyalardan fərqli olaraq bu kitabın ortaya qoyulması ilə uğurlu bir addımın atıldığını, vətən tarixinin gerçək elmi əsaslarla araşdırıldığını, uzun müddət mübahisəli sayılan problemlərə aydınlıq gətirildiyini bildirib, kitab haqqında maraqlı fikirlər söyləmişlər. Onlardan bir neçəsini diqqətinizə çatdırırıq:

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə:

Uzun müddət bizim tariximizi başqaları yazırdı, indi bu tarixi rəyi böyük türk yazıb. Nəhəng akademik araşdırmasını doğma türkcəsində yazıb və bu kitab latın qrafikalı ilk nəşrimizdir. Bu bizim kimliyimizin kitabıdır, o, göstərir ki, biz kimik.

Professor Eldar İsmayılov:

İlk dəfə Azərbaycan tarixinin yazılmasında Sovet konsepsiyasından imtina edilərək, bütün tariximiz Azərbaycan dövlətçilik tarixi konsepsiyası baxımından təqdim edilmişdir. Bu kitab sübut etdi ki, Azərbaycan Türk dünyasının ayrılmaz hissəsidir.

Kitabın dərslik kimi nəzərdə tutulmasına baxmayaraq, düşünməyə imkan verən dərin bir tədqiqat işidir. Burada tariximizdə indiyədək az səsləndirilən müxtəlif problemlərə toxunulmuşdur: Dədə Qorqud tarixi mənbə kimi, hürufilik, Səfəvi dövlətinin yaranması, xanlıqların meydana gəlməsi və s.

Kitab əvvəldən sonadək xronoloji və məntiqi ardıcılıqla davam edir. Bu kitabda istifadə edilən mənbələr böyük zəhmət və əmək tələb edən qiymətli işdir. Bu kitab mənə çox yaxın idi, çünki müəllif bu fikirlərini keçən əsrin 70-ci illərində tələbə auditoriyalarında səsləndirirdi

Professor Cəmil Həsənlı:

Tarix yazmaq tarix yaratmaq qədər çətindir. Bu gün dəyərli kitab yaradılıb. Bu kitab təkcə Azərbaycan xalqının yox, bütün türk aləminin tarixini özündə əks etdirir. Bu əsər təkcə Süleyman müəllimin yaradıcılığının deyil, Azərbaycan tarix elminin də zirvəsi sayıla bilər. Bu əsər minilliyin və əsrlərin qovşağında hələ ki, ən böyük tarixi kitabımızdır.

Professor Nurəddin Rza:

Tarix hamı üçündür. Öz tarixini bilməyən vətəndaş ola bilmir. Bu kitabın əsas konsepsiyasına görə müəllif çox təzyiqlərə məruz qalmışdır. Rusiya-Azərbaycan münasibətləri, Azərbaycanın Rusiyaya könüllü deyil, məhz işğal nəticəsində birləşdirilməsi haqqında fikirləri ilk dəfə S.Əliyarlı səsləndirmişdir. Qədim türk abidəsi “Kitabi Dədə Qorqud” dastanını türk dünyası üçün yüksəltmişdir, bu dastan alimin yozumunda yeni bir mənə kəsb etməyə başladı.

Professor S.Əliyarlının öz söylədiklərindən:

Azərbaycan tarixi kitabı həyatımda bir dönəmdir. Bu kitabla tale mənə iltifat göstərmiş oldu: 40 il boyunca tarixi qaynaqlar üzərində tətbiq etməkdə olduğum metodu, mühazirə və araşdırmalarımda ortaya gələn sonuc düşüncələrimi kağıza köçürə bildim.

Çap üçün tərtib etdilər:

Dos. Roza Arazova

T.ü.f.d. Ülviyyə İbrahimova

Tarix və arxeologiya departamentinin arxivindən istifadə edilmişdir.

SÜLEYMAN ƏLİYARLI VƏ ONUN “KİTABI DƏDƏM QORQUD” İLƏ BAĞLI ARAŞDIRMALARI

Bayram Quliyev

AMEA, Elm Tarixi İnstitutu

Professor Süleyman Sərdar oğlu Əliyərli, ilk milli istiqamətli Azərbaycan tarixi dərslisinin müəllifi, Azərbaycan tarixinə dair qaynaqları toplayıb kitab halında mün-təxəbat formasında nəşr edən ilk alimlərimizdən biri, etnogenez tariximizi ilk düzgün dəyərləndirən alimimiz və ən nəhayət “Kitabi Dədəm Qorqud” abidəsinə tarixi baxımdan ilk dəyərləndirməni gerçəkləşdirən mütəfəkkir insan, ensiklopedik şəxsiyyət. Onun son yarımçıq qalan məqaləsi də məhz “Kitabi Dədəm Qorqud”a həsr olunacaqdı, əgər ömür vəfa etsəydi.

Bu məqalə Süleyman Əliyərlinin “Kitabi Dədəm Qorqud”la bağlı apardığı araşdırmalara həsr olunmuşdur.

“Kitabi Dədəm Qorqud” və Süleyman Əliyərlinin ona məxsusi baxışı

Süleyman Əliyərli “Kitabi Dədəm Qorqud” abidəsinə hər kəs kimi baxmırdı və o tamamən fərqli formada yanaşmağı üstün tutmuşdu. Məlumdur ki, bu abidə Sovetlər Birliyinin birbaşa təsiri ilə sadəcə filoloji yöndən araşdırılmış, qaynaqda tarixi motivlərin olması nəzərə alınmamışdı. Ümumiyyətlə, XX yüzilliyin 50-ci illərində “Kitabi Dədəm Qorqud” yasaqlanmış abidələr sırasında idi. Türkiyədə bu abidənin çox müxtəlif yöndə tədqiq edilməsinə baxmayaraq, Azərbaycanda ona qəhrəmanlıq dastanı olaraq baxılırdı və təəssüf ki, bu tendensiya indi də davam etməkdədir.

XX yüzilliyin 80-ci illərindən etibarən artıq etnogenez məsələlərinin də önə çıxdığı bir dövrdə S. Əliyərli Azərbaycan tarixşünaslığında ilk dəfə olaraq “Kitabi Dədəm Qorqud”u tarixi baxımdan dəyərləndirməyə başladı. Öz mühazirələrində o həmişə aşağıdakı fikirləri səsləndirərək, bildirirdi ki, “Kitabi Dədəm Qorqud” heç də “Koroğlu” və ya “Aşıq Qərib” dastanları kimi tamamən ədəbiyyat örnəyi deyildir, onda tarixi izlər qalmaqdadır və həmin izləri sadəcə tarixçilər araşdırıb bilər. O əsaslandırırırdı ki, digər dastanlardan fərqli olaraq bu abidənin Drezden və Vatikan olmaq üzrə iki əlyazma nüsxəsi mövcuddur. O, bu abidənin üçüncü əlyazma nüsxəsinin də olmasını bilmədən getdi bu dünyadan, çünki hələ elm aləminə bəlli deyildi. Bir abidənin əlyazma nüsxəsinin olması və onun yüzilliklər öncəsində qələmə alınması o abidənin dəyişmədiyini göstərməkdədir. Digər ədəbi dastanlar isə dildən-dilə, ağızdan-ağıza keçməklə günümüze qədər gəlib çatmışlar. Ona görə də, “Kitabi Dədəm Qorqud”a sadəcə bir ədəbi abidə kimi baxmaq

doğru deyildir. O, eyni zamanda, tarixi bir qaynaqdır. Heç şübhəsiz ki, böyük alimimiz və mənim ustadım bu istiqamətdə yazmış olduğu araşdırmalarla öz fikrini isbat etmişdi.

“Kitabi Dədəm Qorqud” haqqında daim israrla davrandığı başqa bir məsələ isə abidənin adının düzgün oxunmaması ilə bağlı idi. “Kitabi Dədəm Qorqud” abidəsinin adındakı “Dədəm” sözcüyünün “Dədə” kimi oxunması onun tərəfindən yanlış qəbul edilirdi. O, məntiqli bir şəkildə haqlı idi və abidənin Drezden əlyazma nüsxəsinin titul vərəqində adı “Dədəm” formasında (“Kitabi Dədəm Qorqud əla lisani tayifeyi Oğuzan”) yazılmışdı. Gerçəkdən də, abidənin əsas əlyazma nüsxəsinin titul vərəqinə istinadən əsərin adının doğru bir şəkildə, yəni “Dədəm” kimi oxunması və yazılması önəmlidir. O, “Kitabi Dədəm Qorqud”un adındakı sözcüyün “Dədəm” deyil, “Dədə” kimi işlədilməsini iki formada əsaslandırırırdı. Birinci subyektiv səbəbdir ki, bu, Sovetlər Birliyi ilə bağlanmışdır. Bilindiyi kimi, Sovetlər zamanında Türklük qadağan olunmuşdu və “Dədəm” sözü “mənim dədəm” mənasını verdiyinə görə bu, senzurdan keçməli idi. Sovet ideologiyasına görə azərbaycanlının dədəsi Türk ola bilməzdi. İkinci səbəb isə obyektiv idi. Əsərin Drezden əlyazma nüsxəsinə köçürən Heinrich Friedrich von Diez əsərin adını “Dədəm” kimi deyil, “dədə” kimi yazmış və Berlin Kral Kitabxanasına hədiyyə etmişdir. Sonrakı tədqiqatçılar da Berlin Kral Kitabxanasındakı nüsxədən yararlandığı üçün əsərin adında xəyata yol vermişlər. Ömür vəfa etsəydi, onun “Kitabi Dədəm Qorqud” ilə bağlı hələ çoxlu və unikal fikirləri var idi.

“Kitabi Dədəm Qorqud” ilə bağlı çalışmaları

Süleyman Əliyarlının “Kitabi Dədəm Qorqud”a həsr olunmuş “Dədəm Qorqud kitabında ana xaqanlığ izlərinin tarixi” adlı ilk məqaləsi 1983-cü ildə “Azərbaycan filologiyası məsələləri” məqalələr toplusunda nəşr edilmişdi. Məqalədə abidəmizdə ibtidai icma quruluşuna dair izlər əsaslandırılmış şəkildə təqdim olunmuşdu. Bu araşdırmanı davam etdirən alimimiz 1984-cü ildə “Ulduz” jurnalının 6-cı sayında daha bir məqalə dərc etdirdi. S. Əliyərli “Kitabi Dədəm Qorqudun əsatir, rəvayət və totemlər dünyası” adlı məqaləsində qurddan törəyiş əfsanəsi əsasında Azərbaycan türklərinin etnogenezi məsələlərinə ilk dəfə toxundu. Elə həmin ildə Ziya Bünyadov ilə birlikdə “Kağan” titulu haqqında” məqaləsi Azərbaycan SSR EA Xəbərləri” jurnalında yayımlandı. Müəllif ilk dəfə bu məqaləsində türklərdə ikihakimiyyətlik və hərbi demokratiya mövzusunda toxunurdu. Bu, abidəmizin tarixi yəndən araşdırılmasının başlanğıcı idi. 1986-cı ildə nəşr olunan “Alp Ərənin epik bibliografyası” adlı məqaləsində S. Əliyərli bir neçə məqamlara aydınlıq gətirirdi. Bunlardan birincisi Alp Ərən obrazı ilə Türk sərkərdə və başçı Atıllanın prototipliyi məsələsi, ikincisi isə dastandakı qəhrəmanların hərəsinə aid boyların olma ehtimalı idi. O, abidənin əlavə boylarının ola biləcəyini söyləyirdi. İllər sonra 2019-cu ildə “Kitabi Dədəm Qorqud”un “Türkmən Səhra” adlandırdığımız üçüncü əlyazma nüsxəsinin tapılması onun fikrini təsdiqləmiş oldu. Həqiqətən də, abidənin Drezden əlyazma nüsxəsində işarə olunan Qazan xanın yeddi başlı əjdahanı öldürməsi motivi Türkmən Səhra əlyazma nüsxəsində boy olaraq qarşımıza çıxdı. Demək ki, Oğuzların digər qəhrəmanları haqqında da boylar olmuşdur. 1987-ci ildə yazmış olduğu “Qorqud kitabında Boriagız və Şi-roküzə anlayışlar” adlı məqalə ilə alim “Kitabi Dədəm Qorqud”da mövcud olan toponimlərə və sözlərdə gizlənən tarixi motivlərə diqqət çəkmək istəmişdir. 1988-ci ildə F. Zey-nalov və S. Əlizadə abidənin yeni nəşrini hazırladılar və bu nəşrdə ilk dəfə olaraq tarixi-coğrafi qeydlər də yer aldı. Bu tarixi-coğrafi qeydlərin müəllifi, heç şübhəsiz ki, S. Əliyərli idi. 1989-cu ildə “Sovet Türkologiyası” jurnalının 4-cü nömrəsində “Qorqud kitabı: kompleks şəkildə tarixi-filoloji araşdırma” adlı məqaləsi ilə o artıq abidəmizi geniş şəkildə tarixi yəndən tədqiqatə cəlb etmişdi. Bununla bərabər o, “Kəngər” və “Bulqar” sözcüklərinin də tarixi önəminə aydınlıq gətirmişdi.

90-ci illərdən etibarən Süleyman Əliyərli əldə etdiyi elmi nəticələri türk oxucular ilə də bölüşmək qərarına gəlir. “Kağan” titulu haqqında”, “Dədəm

Qorqud kitabında ana xaqanlığ izlərinin tarixi”, “Qorqud kitabı: kompleks şəkildə tarixi-filoloji araşdırma”, “Qorqud kitabında Boriagız və Şi-roküzə anlayışlar” və digər məqalələri Türkiyə türkcəsinə çevrilib və müxtəlif türk jurnallarda nəşr olunur. Eyni zamanda, alimimizin türk dilində tamamilə yeni məqalələri də yayımlanır. Bunlardan ən dəyərlisi 1991-ci ildə “Türk Kültürü Araştırmaları” adlı topluda nəşr olunan “Kitabi Dədəm Qorqud kitabı varmı?” adlı məqaləsidir. S. Əliyərli bu məqalədə kitabımızın tarixi, boyların tarixi, onun ölçüləri, onun aid olduğu dövr, boyları və onların xüsusiyyətləri haqqında ətraflı məlumat vermişdir. 1994-cü ildə XII Türk Tarix Konqresində iştirak edən Süleyman Əliyərli “Kitabi Dədəm Qorqud”u bir tarixi qaynaq kimi incələyən biri olaraq “Dədə Qorqud kitabında soy-kök arayışı bir kaynak gibi” adlı məruzəsi ilə çıxış etdi. 1996-cı ildə “Kitabi Dədəm Qorqud”un almanca yeni nəşri haqqında “Ədəbiyyat” qəzetində bir məqalə çap elətdirən S. Əliyərli həmin çapı gerçəkləşdirən Dr. H. A. Schmiede ilə sonradan yaxın dost olur və bir kitab ərsəyə gətirir.

2000-ci ildə “Kitabi Dədəm Qorqud”un 1300 illiyi qeyd olunan bir vaxtda Prof. Dr. Süleyman Əliyərli Dr. H. A. Schmiede və Dos. Roza Arazova ilə birlikdə “Kitabi-Dədəm Qorqud ”aşıqı” adlı kitab nəşr etdirir. Bu kitab abidəmizi ilk dəfə akademik formada araşdıran, onun surətini əli ilə hazırlayan Heinrich Friedrich von Diezə həsr olunmuşdur. Kitabda Heinrich Friedrich von Diezin həyatı haqqında məlumat verilib və ona aid şəkillər əks olunmuşdur. Burada Basatın Təpəgözü öldürdüyü boyunun H. F. von Diez tərəfindən hazırlanan ərəb hərfləri ilə bir nüsxəsi, onun elmi irsinə dair məlumatlar, sənədlərin fotofaksimilləri yer almışdır. Kitabı ən dəyərlili edən məqamlardan biri də ondan ibarətdir ki, H. F. von Diezin öz əli ilə köçürüb Berlin Kral Kitabxanasına hədiyyə etdiyi “Kitabi Dədəm Qorqud”un Drezden əlyazmasının nüsxəsinin tamamı fotofaksimilə formasında kitaba əlavə olunmuşdur.

S. Əliyarlının “Kitabi Dədəm Qorqud və Türk törəyiş əfsanəsi” adlı 2000-ci ildə “Elm” qəzetində nəşr olunan məqaləsi də olduqca böyük maraq kəsb edir. Alimin 2006-cı ildə “Bakı Universitetinin Xəbərləri” dərgisinin 3-cü sayında “Qorqudşünaslıqda yeni bir əsər” adlı məqaləsi Türk qorqudşünas O. F. Sərtkayanın yeni kitabının təhlilinə həsr olunmuşdur. O burda kitabın üstünlüklərini qeyd etməklə yanaşı, ziddiyyətli məqamları da tənqid etmişdir.

Yarımçıq qalan son məqaləsi

İlk dəfədir ki, bu haqda məlumat verirəm və bunu məndən başqa heç kəs bilmirdi. Onun son məqaləsi də “Kitabi Dədəm Qorqud”a həsr olunmalı idi, lakin yarımçıq qaldı. Bu məqamə keçməmişdən öncə bildirməliyəm ki, 2012-ci ildə onun seçmə məqalələrindən ibarət “Tariximiz açıqlanmamış mövzuları ilə” adlı kitabı nəşr olundu və bu kitabın ikinci bölümü “Kitabi Dədəm Qorqud”a həsr olunmuş məqalələrdən ibarətdir. Çox şadam ki, bu

kitabın hazırlanmasında sevgili ustadıma yaxından kömək olmuşdum. Bu kitabın hazırlanması başa çatdıqdan sonra o yeni bir məqalə üzərində işləyirdi. Məqalə “Kitabi Dədəm Qorqud”da Polifem və Təpəgöz məsələsinə həsr olunmalı idi. Hətta bir neçə materialı elə mən özüm tapmışdım. Həmişə deyərdi ki, nə isə çatmır, baxmayaraq ki, bu mövzuda bir neçə tədqiqat əsəri vardı, o bir boşluq hiss edirdi. Ona görə də, iki ilə yaxın yazıb bitirə bilmədi və get-

Gedişinə inanmadığım ustadım

İndi də onun yoxluğunu qəbul etmək çox çətinidir. Birlikdə çox zaman keçirmə imkanımız olmadı, lakin ən doğma insanıma çevrilmişdi. Əslində insanları bir o qədər yaxınına buraxmazdı. Həmişə məsafəli davranırdı. Ona söz demək o qədər də asan deyildi. Amma mənə öz qapılarını açmışdı və biz çox yaxın idik. O

mənə tarixi sevməyi öyrətdi. “Kitabi Dədəm Qorqud”a düzgün qiymət verməyi, tədqiqatın nə demək olduğunu öyrətdi. Öz kimliyimi onun sayəsində öyrəndim. O böyük insan idi və Azərbaycan tarixinə Süleyman Əliyarlıdan bir də gələrmə, bilmirəm.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan tarixi (Uzaq keçmişdən 1870-ci illərə qədər) / prof. S.S. Əliyarlının redaktəsi ilə. Bakı: “Çıraq”, 2009, 872 s.
2. Azərbaycan tarixi üzrə qaynaqlar. Bakı: “Çıraq”, 2007, 400 s.
3. Əliyarlı S. S. Tariximiz açıqlanmamış mövzuları ilə. Bakı: “Mütərcim”, 2012, 560 s.
4. Azərbaycan Tarixinin Çağdaş Problemləri. Azərbaycan tarixçisi, professor S. S. Əliyarlının 70 illik yubileyinə həsr olunmuş məcmuə. Redaktor: H. İsaخانlı. Bakı, Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2000, 303 s.
5. Əliyarlı S. S. Dədəm Qorqud kitabında “Boriağız” və “Şiroküzvəz” anlayışları. Dədə Qorqud dünyası. II kitab. Bakı: BDU nəşriyyatı. 2012, s. 21-37
6. Əliyarlı S. S. “Kağan” titulu haqqında // Tarix və onun problemləri (Akademik Z. M. Bünyadovun 90 illik yubileyinə həsr olunmuş xüsusi buraxılış). Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2012, s. 10-17
7. Aliyarlı S. S. Epos ve Türk Tarih Öncesi // Türkler ansiklopedisi. c.3. Ankara, 2002, s. 1470-1472
8. Aliyarlı S. S. Kitab-i Dedem Gorgud: tarihi-filoloji araşdırma tecrübesi /Türk Dili Araşdırmaları Yıllığı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basınevi, 1994, s.11-22
9. “Kitabi-dədəm Qorqud” aşığı / Tərtibçilər: Prof. Dr. S. S. Əliyarlı, Dr. H. A. Schmiede. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2002, 213 s.
10. KDQ ensiklopediyası: 2 cildə, II cild, Bakı: Yeni nəşrlər evi, 2000, 568 s.

XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN MÜƏLLİMİNİN MÜƏLLİFİ OLDUĞU DƏRS VƏSAİTİ ÇAP EDİLMİŞDİR

Xəzər Universiteti Hüquq departamentinin baş müəllimi, Vəkillər Kollegiyasının üzvü Akif Əlizadənin müəllifliyi ilə “Ailə hüquqlarının müdafiəsi: ailənin sosial, hüquqi və iqtisadi müdafiə hüququ – nəzəriyyə və təcrübə” adlı dərs vəsaiti nəşr edilmişdir.

Vəsaitdə ailənin Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsi və digər çoxsaylı milli qanunvericilik aktlarında, həmçinin ölkəmizin qanunvericilik sisteminin tərkib hissəsi olan beynəlxalq sənədlərdə nəzərdə tutulan sosial, hüquqi və iqtisadi müdafiə hüququ izahlı və kompleks şəkildə əks olunmaqla hüquqlardan yararlanma və müdafiə mexanizmləri haqda geniş məlumat verilir.

Kitab əsasən dərs vəsaiti kimi nəzərdə tutulsa da, geniş oxucu kütləsinin, xüsusilə yeni ailə

quran gənclərin marağını da təmin edir. Kitabla tanış olan hər kəs zəruri hüquqlarını bilməklə peşəkar vəkilin (və ya hüquq müdafiəçisinin) köməyi olmadan hüquqlarını lazımı səviyyədə müdafiə edə bilər.

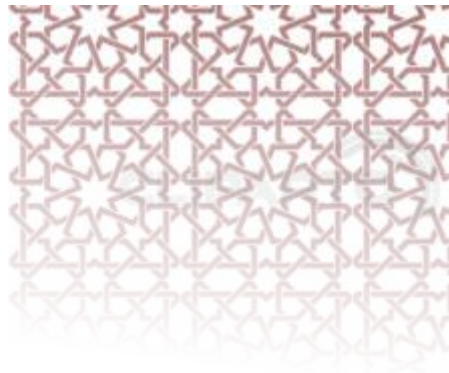

TEXTBOOK AUTHORED BY KHAZAR UNIVERSITY LECTURER PUBLISHED

Akif Alizadeh, a senior lecturer in the Khazar University Law Department and a member of the Bar Association, has published a textbook entitled "Protection of Family Rights: The Family's Social, Legal, and Economic Protection Rights - Theory and Practice."

The textbook provides an explanatory and comprehensive description of the family's right to social, legal, and economic protection provided for in the Family Code of the Republic of Azerbaijan and numerous other national legislative acts, as well as international documents that are part of the legislative system of our country and extensive information on the exercise of rights and protection mechanisms.

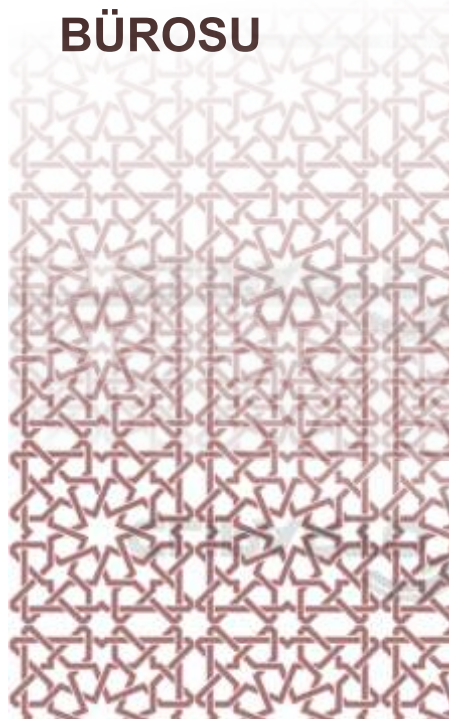
Although the manual is intended primarily as a textbook, it is also of interest to a wide range of readers, especially newlyweds. Anyone familiar with the textbook can defend their rights at the appropriate level without the help of a professional lawyer (or human rights activist), knowing their necessary rights.

“XƏZƏR XƏBƏR”İN AMEA NİZAMİ

ADINA ƏDƏBİYYAT İNSTITUTUNDA BÜROSU

POLŞANIN AZƏRBAYCANDAKI SƏFİRİ ƏDƏBİYYAT İNSTITUTUNDA

Polşa Respublikasının Azərbaycandakı səfiri Rafal Poborski və birinci konsul Bartoş Muşyaloviç Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun qonağı olub. Görüşdə Azərbaycan-Polşa ədəbi əlaqələrinin inkişaf tarixi, görülmüş işlər və gələcək perspektivlər müzakirə edilib.

Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan-Polşa ədəbi əlaqələrinin inkişaf tarixinə nəzər salaraq, bu istiqamətdə institutda böyük işlər görüldüyünü səfirin diqqətinə çatdırıb. O qeyd edib ki, Azərbaycanla Polşa akademiyları və eləcə də, ədəbiyyat institutları qarşılıqlı əməkdaşlıqla bağlı müqavilə imzalayıb. Ədəbiyyat İnstitutunun Dünya ədəbiyyatı və komparativistika şöbəsində Polşa ədəbiyyatı tədqiq edilir. Akademik İsa Həbibbəyli bu istiqamətdə şöbənin müdiri, fil.e.d., professor Gülər Abdullabəyovanın, sos.f.d. Samir Səttarovun fəaliyyətini xüsusi vurğulayıb. Samir Səttarovun “Адам Мичкевич и Азербайджан” kitabını son illərdə ədəbi əlaqələrimizin uğurlu nişanəsi kimi vurğulayıb. Ədəbiyyat İnstitutunun Polşanın Byalistok Universiteti ilə birgə “Horizon 2020” proqramının qalibi olması gələcək əlaqələr üçün böyük perspektivlər açması diqqətə çatdırılıb.

Səfir Rafal Poborski Azərbaycan-Polşa ədəbi əlaqələrinin zəngin tarixinin sevindirici olduğunu diqqətə çatdırıb. Azərbaycanla Polşanın birgə “Horizon 2020” proqramının qalibi olmasını mühüm hadisə adlandıraraq və səfirliyin lazımı dəstək göstərməyə hazır olduğunu bildirib.

İnstitutun Dünya ədəbiyyatı və komparativistika şöbəsinin müdiri, professor Gülər Abdullabəyova Azərbaycan-Polşa ədəbi əlaqələrinin tarixinə dair maraqlı faktları görüş iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb. O, institutda Stanislav Rimkeviçin görkəmli Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzuli ilə bağlı tədqiqatının Azərbaycan dilinə tərcümə olunduğunu və tezliklə çap ediləcəyini bildirib.

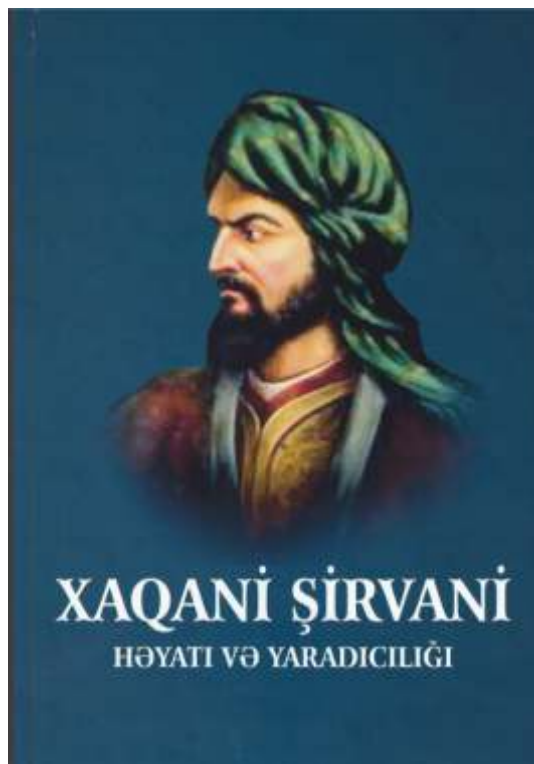
“XAQANI ŞİRVANI HƏYATI VƏ YARADICILIĞI” KİTABI ÇAP OLUNUB

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu “Xaqani Şirvani həyatı və yaradıcılığı” kitabını çap etdirib. Kitab institutun Elmi Şurasının 3 iyul 2020-ci il 3 sayılı qərarı ilə yayımlanıb. Kollektiv əməyin nəticəsi olan kitab “Sənətkarın elmi pasportu” seriyasından işıq üzü görən doqquzuncu nəşrdir. Monoqrafiya AMEA-nın birinci vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru akademik İsa Həbibbəylinin ön sözü ilə çap olunub.

Kitabın elmi redaktoru filologiya elmləri doktoru, professor İmamverdi Həmidov, rəyçisi AMEA-nın müxbir üzvü Nüşabə Araslı, məsul redaktoru filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Aygün Bağırılıdır.

Bu kitab institutda “Yazıçıların həyatı və yaradıcılığının tədqiqinə yenidən qayıdış” layihəsi əsasında yazılmış monoqrafiyadır. Ortaq başlanğıc və İntibah dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsində hazırlanmış monoqrafiyada Əfzələddin İbrahim Əli oğlu Xaqani Şirvaninin həyatı, yaradıcılığı, sənətkarlığı və irsinin öyrənilməsi elmi cəhətdən dəyərləndirilir. Kitabda şairin həyatı və ədəbi irsi tam tədqiq edilməklə poeziyasının qaynaqları, ənənəsi və təsiri, sənətkarlıq xüsusiyyətləri kimi problemlər araşdırılır, irihəcmli əsərləri geniş təhlil edilir.

396 səhifəlik kitab “Elm və təhsil” nəşriyyatında çap olunub. Kollektiv monoqrafiyada İmamverdi Həmidov, Lalə Əlizadə, Nüşabə Araslı, Könül Hacıyeva, Elnarə Zeynalova, Məhəmmədhasən Qəmbərli, Baloğlan Şəfizadə, Xanəli Babayev, Nailə Tağıyeva, Leyli Əliyeva kimi alimlərin tədqiqatları yer alıb. Kitabın xülasəsi Azərbaycan, ingilis, rus və fars dillərində, ədəbiyyat siyahısı isə Azərbaycan, türk, rus, Avropa, ərəb, fars dillərindədir. Kitabda Xaqani Şirvaninin əlyazmaları, müxtəlif dillərdə nəşr olunmuş əsərlərinin və haqqında yazılmış kitabların siyahısı da əlavə edilmişdir.

ƏDƏBİYYATŞÜNASLIQ ELMİNDƏ MÜHÜM YENİLİK: SATİRA ƏDƏBİ NÖV KİMİ

Akademik İsa Həbibbəylinin ədəbi növlərə dair yeni konsepsiyası xarici ölkə alimləri tərəfindən mühüm yenilik kimi dəyərləndirilir

Bu günlərdə Tatarıstanın paytaxtı Kazan şəhərində “XX-XXI əsrlərdə milli ədəbiyyatların janr-üslub xüsusiyyətlərinin inkişafı” mövzusunda keçirilmiş beynəlxalq konfransda AMEA-nın birinci vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəylinin məruzəsi dinlənilib.

Akademik İsa Həbibbəylinin “Ədəbi növ və janrların təsnifatına yeni baxış: eksperimentlər və satira ədəbi növ kimi” adlı məruzəsində problemə elmi baxış bucağından nəzər yetirilərək, ədəbiyyat tarixi və ədəbiyyat nəzəriyyəsi üzrə dəqiq təhlil və konkret ümumiləşdirmələr aparılıb. Konseptual xarakter daşıyan məruzədə elmi nəzəriyyəyə satiranın da yeni ədəbi növ olaraq daxil edilməsi və bu ədəbi növün özünəməxsus janrlarının olması əsaslı dəlillərlə ortaya qoyulur. Akademik İsa Həbibbəyli satiranın yeni ədəbi növ kimi işlənilməsinin vacibliyini önə çəkərək, uzun illərin axtarıları sayəsində belə bir yekun elmi nəticəyə gəldi-

yini beynəlxalq konfrans iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb.

Akademik İsa Həbibbəylinin yeni elmi yanaşması dünya alimləri tərəfindən yüksək dəyərləndirilib. Məruzə ətrafında çıxış edən xarici ölkə ədəbiyyatşünas və dilçi alimləri akademik İsa Həbibbəylinin bu elmi qənaətini ədəbiyyat nəzəriyyəsi sahəsində mühüm bir yenilik olduğunu qeyd ediblər.

Qeyd edək ki, Tatarıstan Respublikası Elmlər Akademiyasının Qalimjan İbrahimov adına Dil, Ədəbiyyat və İncəsənət İnstitutunun təşkilatçılığı ilə keçirilmiş beynəlxalq tədbirdə Azərbaycan alimləri ilə yanaşı Rusiya, Orta Asiya respublikaları və başqa ölkələrdən olan alim-tədqiqatçılar iştirak ediblər.

Beynəlxalq konfransın materialları bu günlərdə Kazan şəhərində tatar və rus dillərində məqalələr toplusu şəklində nəşr olunub.

**AZƏRTAC VƏ AZEDU.AZ XƏZƏR UNIVERSİTETİ TƏLƏBƏ
MƏCLİSİNİN “ƏSGƏRƏ DƏSTƏK”
AKSIYASI HAQQINDA**

**AZERTAC AND AZEDU.AZ REPORT ABOUT
KHAZAR UNIVERSITY STUDENT ASSEMBLY'S
“SOLDIER SUPPORT” CAMPAIGN**

2020-ci il noyabrın 2-də AZƏRTAC Dövlət İnformasiya Agentliyi və *azedu.az* xəbər portalı Xəzər Universiteti Tələbə Məclisinin “Səninlə fəxr edirik, Azərbaycan əsgəri” devizi altında keçirdiyi “Əsgərə dəstək” humanitar yardım aksiyası haqqında xəbər yayımlamışlar.

Xəbərlərin tam mətnini aşağıdakı linklər vasitəsilə oxumaq olar:

https://azertag.az/xeber/Xezer_Universiteti_Asgere_destek_aksiyasi_kechirib-1631475
<https://azedu.az/az/news/36450-xezer-universiteti-esgere-destek-aksiyasi-keciridi->

On November 2, 2020, AZERTAC State Information Agency and *azedu.az* news portal reported on the “Soldier Support” humanitarian aid campaign held by Khazar University Student Assembly under the motto “We are proud of you, Azerbaijani soldier”.

The full text of the news can be read at the following links:

**AZƏRTAC XƏZƏR UNIVERSİTETİ ƏMƏKDAŞININ MƏQALƏSİNİN
BEYNƏLXALQ ELMİ JURNALDA
DƏRC OLUNMASI HAQQINDA**

**AZERTAC REPORTS ABOUT ARTICLE
BY KHAZAR UNIVERSITY MEMBER PUBLISHED
IN INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

2020-ci il noyabrın 2-də AZƏRTAC Dövlət İnformasiya Agentliyi Xəzər Universiteti Kimya mühəndisliyi departamentinin əməkdaşı Rəsul Moradinin həmmüəllifi olduğu məqalənin “*Microorganisms*” jurnalında (IF:4.15) dərc olunması haqqında xəbər yayımlamışdır.

Xəbərin tam mətni aşağıdakı linkdə:

https://azertag.az/xeber/Xezer_Universitetinin_emekdasinin_meqalesi_beynelxalq_elmi_jurnalda_derc_olunub-1631521

On November 2, 2020, the State News Agency AZERTAC reported about the publication of an article co-authored by Rasoul Moradi, faculty member of the Department of Chemical Engineering at Khazar University, in the *Microorganisms* journal (IF: 4.15).

The full text of the news is available at the following link:

AZƏRTAC “DÜNYA” MƏKTƏBİNİN “QARABAĞ - DÖYÜNƏN ÜRƏYİMİZ” AKSIYASI HAQQINDA XƏBƏR YAYIMLAMISDIR

AZERTAC PUBLISHED NEWS ON "KARABAKH - OUR BEATING HEART!" PROJECT BY DUNYA SCHOOL

2020-ci il noyabrın 4-də AZƏRTAC Dövlət İnformasiya Agentliyi Xəzər Universiteti “Dünya” məktəbinin “Qarabağ - döyünən ürəyimiz!” aksiyası çərçivəsində cəbhə bölgəsində döyüşən əsgərlərimizə sədaqət və məktəb şagirdlərinin məktublarını göndərməsi haqqında xəbər yayımlamışdır.

Xəbər aşağıdakı linkdə:

https://azertag.az/xeber/Xezer_Universiteti_Dunya_mektebinin_aksiyasi_Qarabag_doyunen_ureyimiz-1633269

AZƏRTAC BERLİNDƏ NİZAMİ HAQQINDA ÇAP OLUNMUŞ KİTABDA PROFESSOR HAMLET İSAXANLININ DA MƏQALƏSİNİN YER ALMASI BARƏDƏ XƏBƏR YAYIMLAYIB

AZERTAC REPORTS ABOUT ARTICLE BY PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI IN BOOK ON NIZAMI PUBLISHED IN BERLIN

2020-ci il noyabrın 5-də AZƏRTAC Dövlət İnformasiya Agentliyi 2020-ci ildə Berlinədə “Peter Lang GmbH” nəşriyyatında ayrı-ayrı müəlliflərin Nizami Gəncəvi haqqında məqalələrindən ibarət kitabın çap olunması və kitabda Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlının “Nizami əlkimya haqqında” (“Nizami on Alchemy”) adlı məqaləsinin də yer aldığı haqqında xəbər yayımlamışdır.

Xəbəri salamnews.org saytı da dərc etmişdir.

Xəbərlər aşağıdakı linklərdə

https://azertag.az/xeber/Berlinde_Nizami_Gencevi_haqqinda_meqalelerden_ibaret_kitab_chap_olunub-1634313

<https://salamnews.org/az/news/read/402141>

PROFESSOR HAMLET İSAXANLI İCTİMAİ TV-NİN CANLI “SABAHIN XEYİR, AZƏRBAYCANI!” PROQRAMINDA

PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI AT LIVE BROADCASTING PROGRAM OF PUBLIC TV'S “GOOD MORNING, AZERBAIJANI!”

2020-ci il noyabrın 6-da Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı İctimai Televiziyanın canlı “Sabahın xeyir, Azərbaycan!” proqramının qonağı olmuşdur.

Professor H. İsaخانlı verilişdə cəmiyyətin inkişafında elmin rolundan, eyni zamanda elmin, sənaye-ləşmənin hərəkətverici qüvvəsindən bəhs etmiş, həmçinin, buxar maşını, elektrik və elektronikanın inkişafı nəticəsində dünyanın kəskin şəkildə dəyişdiyini də vurğulamışdır. Bundan əlavə, professor elm, iqtisadiyyat, təhsil və mədəniyyət arasındakı münasibətlər barədə danışmış, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə tanınma dinamikasına və bu işdə elm və təhsilin roluna da toxunmuşdur.

Aşağıdakı linkə keçid etməklə professor H. İsaخانlının çıxışını izləmək olar:

<https://www.facebook.com/watch/?v=2964417783660635>

On November 4, 2020, AZERTAC, State Information Agency, published news on gifts and letters sent to our soldiers fighting in the frontline by the schoolchildren within the "Karabakh - Our Beating Heart!" project.

The news is available in the following link:

On November 5, 2020, AZERTAC State News Agency reported about a book published in Berlin by Peter Lang GmbH Publishing House in 2020, featuring articles by different authors about Nizami Ganjavi, including an article entitled “Nizami on Alchemy” by Hamlet Isakhanli, the Founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees.

The news was also published by salamnews.org.

News can be found in the links below:

On November 6, 2020, Professor Hamlet Isakhanli, the Founder of Khazar University, Chairman of its Board of Directors and Trustees, was the guest of a live morning broadcast of Public Television “Good Morning, Azerbaijan!”

Professor H. Isakhanli spoke about the role of science in the development of society, as well as the driving force of science and industrialization, he also emphasized that the world has changed dramatically as a result of the development of steam engines, electricity and electronics. Furthermore, Professor talked about the relationship between science, economy, education and culture, touched upon the dynamics of Azerbaijan's international recognition and the role of science and education in this process.

You can follow the speech of Professor H. Isakhanli by following the link below:

PROFESSOR HAMLET İSAXANLI İCTİMAİ RADIO-DA PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI ON PUBLIC RADIO

2020-ci il noyabrın 10-da Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı İctimai Radio-ya müsahibə vermişdir. Müsahibə zamanı Azərbaycan Respublikasının tarixi şanlı qələbəsi haqqında danışılmışdır.

H. İsxanlı Ermənistanda ziddiyyət, savaşa kökləri və Azərbaycan ordusunun qələbə çalmasının təbiiyi haqqında söhbət açmış, regionda və dünyada Azərbaycanın bu şanlı qələbəsi nəticəsində nüfuzunun xeyli artmasını da qeyd etmişdir. Eyni zamanda, o, Xəzər Universitetinin Şuşadakı gələcək fəaliyyəti ilə bağlı sualı da cavablandırmışdır.

2020-ci il noyabrın 11-də *azedu.az* saytı bir neçə ali məktəb rəhbərinə müraciət edərək, işğaldan azad olunmuş Şuşada hansı işlər görmək arzusunda olduqları ilə maraqlanıb.

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı da sorğunu cavablandırır: "Düşünürəm ki, hər kəs öz sahəsi üzrə Qarabağda, xüsusilə Şuşada mütləq bir iş görməlidir. Bizim işimiz də elm və təhsilin təşkili ilə bağlıdır. Biz böyük məmnuniyyətlə orada müəyyən işlər görməyi planlaşdırırıq. Təbii ki, əvvəlcə yollar açılsın, ümumi bərpa işləri görülsün. Daha sonra biz inşallah mütləq o ərazilərdə müəyyən işlər həyata keçirəcəyik."

<https://azedu.az/az/news/36789-universitetlerimiz-susada-oz-filiallarini-acmaq-isteyirler-rektorlardan-aciqlama>

MUSTAQIL.AZ VƏ OLAYLAR.AZ SAYTLARINDA VƏTƏN MÜHARİBƏSİNİN İŞTİRAKÇISI OLAN XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN MƏZUNU HAQQINDA MƏQALƏ

ARTICLE ABOUT KHAZAR UNIVERSITY ALUMNUS WHO WAS PARTICIPANT IN THE GREAT PATRIOTIC WAR ON MUSTAQIL.AZ AND OLAYLAR.AZ

2020-ci il noyabrın 30-da *mustaqil.az* və *olaylar.az* saytlarında Vətən müharibəsinin iştirakçısı olan, hazırda da ordu sıralarında xidmətini davam etdirən Xəzər Universitetinin məzunu, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin protokol sektorunun məsləhətçisi Fərhad Allahverdizadə haqqında məqalə dərc edilmişdir.

Məqaləni aşağıdakı linklər vasitəsilə oxumaq olar:

<https://www.mustaqil.az/?p=71455>

(Məqalə jurnalın 7-8-ci səhifələrində dərc olunur)

On November 10, 2020, Professor Hamlet Isakhanli, the Founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees, gave an interview to Public Radio. During the interview, the glorious historical victory of the Republic of Azerbaijan was discussed.

H. Isakhanli spoke about the contradictions in Armenia, the roots of the war and the naturalness of the victory of the Azerbaijani army, noting the significant increase in Azerbaijan's prestige in the region and the world as a result of this glorious victory. At the same time, he answered a question about Khazar University's future activities in Shusha.

PROFESSOR HAMLET İSAXANLI AZEDU.AZ-IN SORĞUSUNU CAVABLANDIRIB

PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI RESPONDED TO AN INQUIRY OF AZEDU.AZ

On November 11, 2020, *azedu.az* appealed to the heads of several universities to find out what they would do in the liberated Shusha.

Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University and chairman of the Board of Directors and Trustees, also responded to the inquiry: "I think everyone should do something in their field in Karabakh, especially in Shusha. Our work is related to the organization of science and education. We plan to do some work there with great pleasure. Of course, first of all, the roads should be opened and general restoration work should be done. Then, I hope, we will definitely carry out certain work in those areas."

On November 30, 2020, *Mustaqil.az* and *olaylar.az* published an article about Farhad Allahverdizadeh, a graduate of Khazar University who participated in the Great Patriotic War and is still serving in the army, and a consultant to the protocol sector of the Ministry of Labor and Social Protection.

The article can be read via the following links:

<https://olaylar.az/news/social/399772>

(The article is provided in the 7-8 pages)

YENİGENCE.COM SAYTI XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN İNFORMASIYA MÜHARİBƏSİNDƏ FƏALLIĞI HAQQINDA

ARTICLE ON KHAZAR UNIVERSITY'S ACTIVITY IN THE INFORMATION WAR AT YENİGENCE.COM

2020-ci il dekabrın 1-də *yenigence.com* saytında Azərbaycanın Vətən müharibəsi dövründə və sonrakı müddətdə Ermənistan işğalçılarına qarşı aparılan informasiya müharibəsinə həsr olunmuş məqalə dərc edilmişdir. Məqalədə ölkənin bir neçə universiteti ilə yanaşı, Xəzər Universitetinin də informasiya müharibəsində fəallığı qeyd olunmuşdur.

Məqaləni aşağıdakı linkdə oxumaq olar.

<https://www.yenigence.com/inforrasiya-muharib%09%99sinin-%09%99sg%09%99rl%09%99ri-v%09%99-silahlari/>

On December 1, 2020, an article was published on the information war waged against the Armenian occupiers during and after the Azerbaijani Patriotic War at *yenigence.com*. The article notes that along with several universities in the country, Khazar University is also active in the information war.

The article can be read at the link below:

PROFESSOR HAMLET İSAXANLI AZERINFO.AZ- IN DƏRSLİKLƏRLƏ BAĞLI SORĞUSUNU CAVABLANDIRIB

PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI RESPONDED TO AZERINFO.AZ'S SURVEY ON TEXTBOOKS

2020-ci il dekabrın 2-də *azerinfo.az* saytı təbiət və riyaziyyat fənləri üzrə dərsliklərin Sinqapur modeli olaraq hazırlanmasına aid dərc etdiyi məqalədə Təhsil Nazirliyi tərəfindən artıq bu sahədə ilk addımların atıldığını nəzərə çatdıraraq, Azərbaycanın təhsil və elm ictimaiyyətinin bəzi tanınmış nümayəndələrinin bu barədə fikirlərini öyrənmək üçün onlara sorğu ilə müraciət etmişdir.

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəy-yumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı sorğunu cavablandırmışdır.

Məqalədə qeyd olunur ki, professor Hamlet İsaخانlının fikrincə, Təhsil İnstitutunun təbiət elmləri və riyaziyyat üzrə təkmilləşdirəcəyi dərsliklər bu fənlərin tədrisinə yeni yanaşma gətirməklə bərabər, şagirdlərimizin də PISA və TIMSS kimi beynəlxalq qiymətləndirmə tədqiqatlarında daha yüksək nəticə göstərmələrinə səbəb olacaq: "Bu gün həmin tədqiqatlara texnologiya və sənayedə öz sözünü demiş Sinqapur, Koreya kimi ölkələr liderlik edir. Təhsil və iqtisadiyyat arasındakı korelasiyaya baxsaq, burada güclü təhsil ilə silahlanmış insan kapitalının əməyini rahatlıqla görmək olur". Məqalənin tam mətni aşağıdakı linkdə:

<https://azerinfo.az/sosial/69255-yeni-derslikler-sinqapur-modelli-olacaq.html>

An article published on *azerinfo.az* on December 2, 2020 on the development of the Singapore-based natural sciences and mathematics textbooks stated that the Ministry of Education had already taken the first steps in this area and the website asked some well-known representatives of the Azerbaijani education and science community to comment on that.

Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University and chairman of the Board of Directors and Trustees, responded to the survey.

According to Professor Hamlet Isakhanli, the textbooks to be improved by the Institute of Education on natural sciences and mathematics will bring a new approach to the teaching of these subjects, as well as help our students to achieve better results in international assessment studies such as PISA and TIMSS:

"Today, countries like Singapore and Korea, which have a say in technology and industry, are leading the way in this research. If we look at the correlation between education and the economy, it is easy to see the work of human capital armed with a strong education.

The full text of the article is available at the following link:

AZƏRTAC XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN ƏMƏKDAŞININ ONLAYN TƏDBİRDƏ İŞTİRAKI HAQQINDA

AZERTAC POSTED NEWS ON KHAZAR UNIVERSITY MEMBER'S PARTICIPATION IN ONLINE EVENT

2020-ci il dekabrın 2-də *AZƏRTAC* Xəzər Universiteti İnkişaf mərkəzinin direktoru Raziyə İsayevanın Azərbaycanı təmsil edən ali təhsil islahatları üzrə ekspert kimi "Erasmus+ HERES" (Ali təhsil islahatları mütəxəssisləri) layihəsi çərçivəsində "Mikrosertifikasiyanın araşdırılması: niyə, necə və hansı yolla irəliləmək" mövzusunda onlayn seminarla iştirak etməsi haqqında xəbər yayıb.

Xəbər *tehsil-press.az* saytında da dərc olunub.

On December 2, 2020, *AZERTAC* posted a news on Raziya Isayeva's, Director of the Khazar University Development Center, participation as an expert on higher education reform in Azerbaijan in an online seminar on "Exploring micro-credentials: Why, how and which way forward?" as part of the Erasmus + HERES (Higher Education Reform Specialists) project.

The news was also posted on the website *tehsil-press.az*.

https://azertag.az/xeber/Ali_tehsil_islahatlari_ekspertlerinin_virtual_beynelxalq_seminari-1656421

<http://tehsil-press.az/index.php?newsid=53961#newsbase1>

AZƏRTAC XƏZƏR UNIVERSİTETİNDƏ "UniLab" LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ KEÇİRİLMİŞ TƏDBİR HAQQINDA

AZERTAC POSTED NEWS ON THE EVENT HELD AT KHAZAR UNIVERSITY WITHIN THE *UniLab* PROJECT

2020-ci il dekabrın 2-də *AZƏRTAC* Xəzər Universitetində "*UniLab*" layihəsi haqqında keçirilmiş məlumatlandırıcı tədbir haqqında xəbər yayıb.

Xəbəri *tehsil-press.az* saytı da dərc edib.

On December 2, 2020, *AZERTAC* posted a news on an informative event about the *UniLab* project held at Khazar University.

The news was also posted by *tehsil-press.az*.

https://azertag.az/xeber/Xezer_Universitetinde_UniLab_layihesi_cherchivesinde_muzakireler_aparilib-1656483

<http://tehsil-press.az/index.php?newsid=53958#newsbase1>

AZƏRTAC "XƏZƏR"İN MÜƏLLİMİNİN HƏMMÜƏLLİFİ OLDUĞU MƏQALƏNİN ÇAP OLUNMASI HAQQINDA

AZERTAC REPORTED ABOUT THE ARTICLE CO-AUTHORED BY KHAZAR UNIVERSITY'S STAFF MEMBER

2020-ci il dekabrın 8-də *AZƏRTAC* Xəzər Universitetinin Siyasi elmlər və fəlsəfə departamentinin müəllimi Vasif Hüseynovun həmmüəllifi olduğu, İkinci Qarabağ müharibəsinin səbəb və nəticələrinə həsr olunmuş *Peace Negotiations Cannot Be Held Forever: Breaking the Deadlock in the Armenia-Azerbaijan* adlı məqalənin "*Insight Turkey*" jurnalında dərc edilməsi haqqında xəbər yaymışdır.

Xəbəri aşağıdakı link vasitəsilə oxumaq olar:

On December 8, 2020, *AZERTAC* enlightened a news about publication of an article entitled "*Peace Negotiations Cannot Be Held Forever: Breaking the Deadlock in Armenia-Azerbaijan*," which was dedicated to the causes and consequences of the Second Karabakh War, co-authored by Vasif Huseynov, a lecturer in the Department of Political Science and Philosophy at Khazar University in the "*Insight Turkey*" magazine.

The news is available in the following link:

https://azertag.az/xeber/Xezer_Universitetinin_muelliminin_meqalesi_Turkiye_metbuatinda_derc_edilib-1661053

AZƏRTAC: XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN BAŞ MÜƏLLİMİNİN DƏRS VƏSAİTİ ÇAP OLUNMUŞDUR

AZERTAC: TEXTBOOK BY SENIOR LECTURER AT KHAZAR UNIVERSITY PUBLISHED

2020-ci il dekabrın 8-də AZƏRTAC Xəzər Universitetinin hüquq departamentinin baş müəllimi, Vəkil-lər Kollegiyasının üzvü Akif Əlizadənin müəllifliyi ilə “*Ailə hüquqlarının müdafiəsi: ailənin sosial, hüquqi və iqtisadi müdafiə hüququ – nəzəriyyə və təcrübə*” adlı dərs vəsaiti-nin nəşr edilməsi haqqında xəbər yayıb.

Həmin xəbəri tehsil-press.az və e-huquq.az saytları da dərc etmişdir.

Xəbərlər aşağıdakı linklərdə:

<http://tehsil-press.az/index.php?newsid=54127#newsbase1>

<https://www.e-huquq.az/az/news/vekillik/22877.html>

https://azertag.az/xeber/Aile_huquqlarinin_mudafiesi_ile_bagli_yeni_ders_vesaiti_nesr_edilib-1661083

On December 8, 2020, AZERTAC announced the publication of a textbook entitled "*Protection of Family Rights: The Family's Rights on Social, Legal, and Economic Protection - Theory and Practice*," authored by Akif Alizadeh, a senior lecturer in Khazar University's legal department and a member of Bar Association.

This news was also published in tehsil-press.az and in e-huquq.az.

The news is available in the following links:

PROFESSOR HAMLET İSAXANLI TIMSS 2019-UN NƏTİCƏLƏRİNƏ MÜNASİBƏT BİLDİRİB

COMMENTS ON THE RESULTS OF TIMSS 2019 BY PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI

2020-ci il dekabrın 11-də AZƏRTAC azərbaycanlı şagirdlərin TIMSS 2019 - Riyaziyyat və Təbiət Elmləri üzrə Beynəlxalq Qiymətləndirmədə qazandığı nəticələrə aid yazı dərc etmiş və bu barədə tanınmış elm və təhsil adamlarının fikrini öyrənmişdir.

Məqalədə qeyd olunmuşdur ki, azərbaycanlı şagirdlər riyaziyyat üzrə 515 balla bu istiqamətdə tədqiqatda iştirak edən 58 ölkə arasında 28-ci yerdə qərarlaşıb. Bu rəqəm TIMSS 2011-ci ilin müvafiq göstəricisi ilə müqayisədə 52 ballıq artım deməkdir. Beynəlxalq qiymətləndirmənin nəticələrinə əsasən, azərbaycanlı şagirdlər Fransa, İspaniya, Yeni Zelandiya kimi inkişaf etmiş ölkələrdən olan yaşadlarından yüksək nəticə göstərirlər, eyni zamanda, Cənubi Qafqazda ən yüksək göstəriciyə nail olublar.

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəy-yumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı da AZƏRTAC-ın sorğusunu cavablandıraraq, münasibətini bildirmişdir: “Düşünürəm ki, riyaziyyatdakı uğurlarımız digər elmlərdəki uğurlara cığırddır. Bu sahədə ancaq irəliyə baxmalıyıq”.

Məqaləni muallim.edu.az saytı da dərc etmişdir.

Məqaləni aşağıdakı linklərdə oxumaq olar:

https://azertag.az/xeber/Taninmis_elm_ve_tehsil_adamlari_TIMSS_2019_un_neticelelerinden_danisiblar-1663465

<https://muallim.edu.az/news.php?id=13785>

On December 11, 2020, AZERTAC published an article on the results of Azerbaijani students in the TIMSS 2019 - International Assessment in Mathematics and Natural Sciences, and studied the views of well-known scientists and educators.

It was noted in the article that Azerbaijani students ranked 28th among 58 countries participating in the study with 515 points in mathematics. This figure represents a 52-point increase over the 2011 TIMSS. According to the results of the international assessment, Azerbaijani students showed better results than their peers from developed countries such as France, Spain and New Zealand, and at the same time achieved the highest results in the South Caucasus.

Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University and chairman of the Board of Directors and Trustees, also responded to AZERTAC's request: “I think our success in mathematics paves the way to success in other sciences. We only have to look ahead in this field”.

The article was also published in the muallim.edu.az website.

The article is available in the following link:

AZƏRTAC XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN TƏŞKİATÇILIĞI İLƏ KEÇİRİLMİŞ SEMİNARDAN XƏBƏR YAYIB

AZERTAC REPORTED ON THE SEMINAR HELD BY KHAZAR UNIVERSITY

AZƏRTAC Xəzər Universitetinin Psixologiya departamentinin təşkilatçılığı ilə professor Adnan Kan'ın (Türkiyə, Qazi Universiteti) Xəzər Universitetinin və digər ali məktəblərin tələbələri üçün dekabrın 2-də keçirilmiş "Psixoloji testlərin standartlaşdırılması" mövzusunda onlayn seminar haqqında xəbər yaymışdır.

Xəbər aşağıdakı linkdə:

https://azertag.az/xeber/Onlayn_seminar_Psixoloji_testlerin_standartlasdirilmesi-1661065

On December 8, 2020, AZERTAC announced that Professor Adnan Kan (Gazi University, Turkey), conducted an online seminar, which was organized by Khazar University's Department of Psychology, on "Standardization of Psychological Tests" for the students of Khazar and other universities.

The news is available at the following link:

PROFESSOR HAMLET İSAXANLI İCTİMAİ TV-NİN "XƏZƏRİN SAHİLİNDƏ" VERİLİŞİNDƏ

PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI IN THE PROGRAM "ON THE SHORES OF THE CASPIAN SEA" ON THE CHANNEL "İCTİMAİ TV"

2020-ci il dekabrın 15-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı *İctimai TV*-nin "Xəzərin sahilində" verilişinin qonağı olub.

On December 15, 2020, Professor Hamlet Isakhanli, Founder of Khazar University and Chairman of the Board of Directors and Trustees, was a guest in the program "On the Caspian Sea Coast" on

LENT.AZ XƏBƏR PORTALINDA GÖRKƏMLİ ALİM SÜLEYMAN ƏLİYARLI HAQQINDA MƏQALƏ

ARTICLE ABOUT PROMINENT SCIENTIST SULEYMAN ALİYARLI ON THE LENT.AZ NEWS PORTAL

2020-ci il dekabrın 22-də *lent.az* xəbər portalında BDU-nun Azərbaycan tarixi (təbiət fakültələri üzrə) kafedrasının müdiri Mehman Abdullayevin Süleyman Əliyərli haqqında "Görkəmli alimimiz və böyük müəllimimiz" adlı geniş məqaləsi dərc edilmişdir. Alimin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş məqalədə Süleyman Əliyərlinin Xəzər Universitetinin təşkil etdiyi "Elm və sənət" məclislərinin daimi iştirakçılarından biri kimi Azərbaycan tarixinin çox mühüm və tələpəyən problemləri haqqında məruzələrlə çıxış etdiyi qeyd olunmuşdur.

On December 22, 2020, the *lent.az* news portal published an article about Suleyman Aliyarli entitled "Our outstanding scientist and great teacher" by Mehman Abdullayev, Head of the Department of Azerbaijan History (Natural Sciences) of BSU. In the article dedicated to the scientist's 90th anniversary, it was noted that Suleyman Aliyarli delivered several lectures on very important and fateful problems in the history of Azerbaijan in the meetings of "Science and Art" organized by Khazar University, as one of its regular participants.

ARTKASPI.AZ SAYTI XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN "DİLLƏR VƏ ƏDƏBİYYATLAR" DEPARTAMENTİNDƏ "İNTEQRATİV DƏRS" LAYİHƏSİNƏ START VERİLMƏSİ HAQQINDA

ARTKASPI.AZ WEBSITE ON THE LAUNCH OF THE "INTEGRATIVE LESSON" PROJECT AT KHAZAR UNIVERSITY'S LANGUAGES AND LITERATURE DEPARTMENT

2020-ci il dekabrın 24-də *Artkaspi.az* saytı Xəzər Universitetinin "Dillər və ədəbiyyatlar" departamentində "İntegrativ dərs" layihəsinə start verilməsi haqqında xəbər yaymışdır.

Xəbəri aşağıdakı linkdə oxumaq olar:

<http://www.artkaspi.az/az/xezer-universitetinde-integrativ-ders-layihesine-start-verilib/>

On December 24, 2020, *Artkaspi.az* website announced the launch of the "Integrative Lesson" project at Khazar University's Department of Languages and Literature.

The news is available at the following link:

AZƏRTAC: “XƏZƏR”İN ƏMƏKDAŞININ MƏQALƏSİ “ANADOLU AGENCY” XƏBƏR AGENTLİYİNİN RƏSMİ SAYTINDA DƏRC OLUNUB

AZERTAC: ARTICLE BY KHAZAR UNIVERSITY'S STAFF MEMBER WAS PUBLISHED ON THE OFFICIAL WEBSITE OF “ANADOLU AGENCY”

2020-ci il dekabrın 29-da AZƏRTAC Xəzər Universitetinin Tarix və arxeologiya departamentinin müəllimi Telman Nüsrətəoğlu'nun “*OPINION - Albanian churches in Karabakh and endless Armenian lies*” adlı məqaləsinin Türkiyənin “Anadolu Agency” Xəbər Agentliyinin rəsmi saytında dərc olunması haqqında xəbər yaymışdır.

Tehsil-press.az saytı da həmin xəbəri dərc etmişdir.

Xəbərlər aşağıdakı linklərdə:

https://azertag.az/xeber/Xezer_Universitetinin_emekdasinin_meqalesi_Anadolu_agentliyinin_saytinda_yerlesdirilib-1677401

<http://tehsil-press.az/index.php?newsid=54710#newsbase1>

TEHSİL-PRESS.AZ “XƏZƏR”İN TƏDQIQATÇILARININ MƏQALƏSİNİN “ULUSLARARASI HALKBİLİMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ”NDƏ DƏRC OLUNMASI HAQQINDA

TEHSIL-PRESS.AZ ON THE PUBLICATION OF ARTICLE BY KHAZAR UNIVERSITY'S SCHOLARS IN THE INTERNATIONAL JOURNAL OF FOLKLORE STUDIES

2020-ci il dekabrın 30-da Tehsil-press.az informasiya agentliyi Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı və universitetin Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin əməkdaşı Aynur Qəzənfərqizinin həmmüəllifi olduqları “*Dedikodu halkbilim türü müdür*” adlı məqalənin “*Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*”ndə (Türkiyə) dərc edilməsi haqqında xəbər yaymışdır.

Xəbəri bu link vasitəsilə oxumaq olar:

<http://tehsil-press.az/index.php?newsid=54713#newsbase1>

XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN İDARƏETMƏ VƏ TƏLƏBƏ İŞLƏRİ ÜZRƏ PROREKTORU İSAXAN İSAXANLININ HEKAYƏLƏRİ “KREDO” QƏZETİNDƏ

STORIES PUBLISHED IN “KREDO” NEWSPAPER BY ISAKHAN ISAKHANLI, KHAZAR UNIVERSITY'S VICE RECTOR FOR MANAGEMENT AND STUDENT AFFAIRS

Xəzər Universitetinin İdarəetmə və tələbə işləri üzrə prorektoru İsaخان İsaخانlının hekayələri “Kredo” qəzetində dərc olunmuşdur. Hekayələr Xəzər Universitetinin veb saytında da (<http://www.khazar.org/>) yerləşdirilmişdir:

“Hədiyyə” (13 noyabr 2020-ci il, № 41, s.8-9);

http://khazar.org/uploads/news/13_11_2020/hediyeye.pdf

“O səni sevirdi” (26 noyabr 2020-ci il, № 43, s.8-9);

http://khazar.org/uploads/news/13_11_2020/o_seni_sevirdi.pdf

“Bir sevgi dastanı” (10 dekabr 2020-ci il, № 45-46, s.8-9; 17 dekabr 2020-ci il, № 47-48, s.8-9; 23 dekabr 2020-ci il, № 49, s.4).

http://khazar.org/uploads/news/05_01_2021/Bir_sevgi_dastani.pdf

On December 29, 2020, AZERTAC reported news about the publication of the article entitled “*OPINION - Albanian churches in Karabakh and endless Armenian lies*” by Telman Nusratoglu, staff member in the Department of History and Archeology at Khazar University, on the official website of the Turkish “Anadolu Agency”.

Tehsil-press.az also published the news.

The news is available in the following links:

On December 30, 2020, Tehsil-press.az reported news about the publication of an article entitled “*Gossip is a folklore genre*” co-authored by Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University, Chairman of the Board of Directors and Trustees, and Aynur Gazanfargizi, a teacher of the University's Department of Languages and Literatures, in International Journal of Folklore Studies (Turkey).

News is available in the following link:

The stories of Isakhan Isakhanli, Khazar University's Vice Rector for Management and Student Affairs, were published in the “Kredo” newspaper. Stories is also available in the University's website (<http://www.khazar.org/>).

“Gift” (November 13, 2020, № 41, pp.8-9);

http://khazar.org/uploads/news/13_11_2020/hediyeye.pdf

“He loved you” (November 26, 2020, № 43, pp.8-9);

http://khazar.org/uploads/news/13_11_2020/o_seni_sevirdi.pdf

“An Epic of Love” (December 10, 2020, № 45-46, p.8-9; December 17, 2020, № 47-48, p.8-9; December 23, 2020, № 49, p.4)

http://khazar.org/uploads/news/05_01_2021/Bir_sevgi_dastani.pdf

DEDİ-QODU FOLKLOR JANRI KİMİ

Hamlet İsaخانlı

*Xəzər Universitetinin təsisçisi,
Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri, professor*

Aynur Qəzənfərqızı

*Xəzər Universiteti Dillər və
ədəbiyyatlar departamentinin müəllimi, dosent*

ABSTRACT

Despite gossip is always criticized we use it in our everyday speech and social interaction. There is a famous saying among the people that “if you talk something behind someone's back with me, then it means that you talk behind my back with someone else”. Well-known poem of Suleiman Rustam revealing the following “Don't believe, my love, the things talked about me to you/Because every time somebody is talking about you to me as well” supports this saying. Despite gossip is a common practice among the people, it does not encounter any wide and serious scientific/folklore research about it.

Gossip is spread widely compared to *bayati* (is a short and ancient Azeri *folk* poetry containing four lines with seven syllables in each and with rhyme *aaba*), tales and sagas, even proverbs and sayings. Every event, each thing is being discussed and despite this discussion is made officially, seriously or scientifically, gossip about it is much more widespread. Fear of gossip makes people to be more cautious. For this reason, even gossipers may be anxious about it and this prompts them to pay attention to their behavior.

Key words: *gossip, folkloric genre, newslore, interpretation, texts, research*

GİRİŞ

Dedi-qodu istər şəhərdə, istər kənddə, istərsə kübar cəmiyyətdə və yaxud sadə insanların arasında, ictimai-siyasi mühitdə, hətta rəsmi qurumlarda yayılsa da, onun haqqında umumiləşdirilmiş nəzəri fikirlərə çox az rast gəlinir

Qeybət və ya dedi-qodunun insan toplumunun, dilin, ünsiyyətin yaşı qədər ömrü olduğunu deyə bilərik. İngiliscə qeybət mənasını verən “gossip” sözünün etimoloji kökəni maraqlıdır. “Godsibb”, “godparent” iki sözün birləşməsindən (god+sib) yaranmışdır və qədim ingiliscədə yaxın dostluğu, xüsusilə qadınların dostluğunu vurğulamaq üçün işlədilmişdir (*URL-1*). Qeybət sözünün rusca qarşılığı olan “сплетни” sözü isə “слухи”, yəni “eşitmə yolu ilə ötürülən bilgi” mənasında işlədilir (*Горбатов, 2005:109*). Bununla yanaşı, “сплетни” sözünün həm də *сплести, плести, сеть, веревка, плетение* kimi, “слух” sözünün isə *пересуды, толки* kimi mənaları da vardır. Bu sözlərin birinin digərindən törədiyini qəbul etməmək mümkün deyildir.

Azərbaycan dilində qeybət sözü ərəbcə *ğiyāb* sözündəndir (*Klassik Azərbaycan..., 2005:369*). Mənası qaib olma, yoxa çıxma, itmə, meydana olmama sözlərindəndir (*Azərbaycan dilinin izahlı..., 1966:459*). Ehtimal ki, söz öncə dedi-qodu şəklində və mənasında deyil, qeyb olma şəklində və mənasında işlədilmişdir – Füzulinin məşhur: “Ol gün ki, yox idi məndə qüdrət,/Qıldın mənə qeybətimdə rəğbət” beytində işləndiyi kimi. Zaman keçdikcə söz “olmayan, qeyb olmuş söhbəti etmək” mənasını daşımağa və günümüzdəki “vəzifə”sini icra etməyə başlamışdır. Dedi-qodu ifadəsi “qeybət”dən fərqli olaraq türkcədir. “Dedi” sözünün mənası günümüzdə anlaşıdır. Komponentin ikinci hissəsindəki “qodu” sözünün birinci hissəsi “qo” müxtəlif variantlarda (qu//qud//qıd) vaxtilə elə “de” (danış, söylə) mənasına gələn söz kimi işlənmişdir. “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının sonunda verilmiş lüğətdə “qu qılmaq” “söz gəzdirmək” kimi izah edilmişdir (“söz gəzdirmək”, “söz-söhbət” gəzir, “dalınca/arxasınca danışmaq” – bir-birinə yaxın ifadələrdir). Yəni, bu yazılı abidəmizdə tam eynitipli cümlələrdə işlənən “qu” və “xəbər” sözlərinin sinonimliyi heç bir şübhə doğurmur: “Əvvəl yigirmisi vardı Dirsə xana bu xəbəri gətirdi”. “Ol namərdlərin yigirmisi dəxi çıxma gəldi və bir qu onlar dəxi gətirdilər” (*Məhərrəmli, 2018:154*). Burada kiçik bir haşiyə çıxıb deməliyik ki, Q.Məhərrəmlinin “qu” şəklində yazdığı ifadə “Kitabi-Dədə Qorqud Ensiklopediyası”nda “quv” şəklində verilmişdir (*KDQE, 2000:21*). Xəbər mənası verən “quv/qu”, eyni mənanı verən “de” ilə birlikdə feil şəklində işlənərkən “dedi” və “qudu” şəkli almışlar. Beləliklə, güman etmək olar ki, “dedi” və “qudu” sözləri yanaşı işlənməyə başlamış, “dedi-qudu” və fonetik dəyişmə nəticəsində zamanla qapalı sait açıq saitle əvəz olunmuş, qafiyəli “dedi-qodu” şəkli almışdır. “Qu/quv” ifadəsi zamanla digər sözlə əvəz olunsada, folklorumuzda və arxaik şəkildə dilimizdə yaşamaqdadır; Məşhur “Qu deyəndə qulaq tutulur” atalar sözünü misal göstərə bilərik.

Psixologiya və sosiologiya ilə məşğul olan araşdırıcılar dedi-qodunu cəmiyyətin psixoloji və sosioloji hadisəsi kimi dəyərləndirirlər. Ancaq dedi-qodu forma və məzmun cəhətdən öyrəniləndikdə, həm də bir ədəbiyyat, folklor fenomenidir və onu bu yöndən öyrənmək də çox maraqlıdır.

Təəssüf ki, dedi-qodu mətnləri günümüzədək sistemli şəkildə toplanmamışdır. Bunun bir səbəbi dedi-qoduya olan ümumi və psixoloji mənfi münasibətdirsə, digər səbəbi bu cür mətnlərə xüsusi, müstəqil qiymət verilməməsidir. Yəni, dedi-qodu söhbətləri və yazıları folklor mətni kimi qəbul edilməyib. Halbuki, istər məzmun və mənşə, istərsə mahiyyət və forma baxımından dedi-qodu folklor janrı olmağa aydın və layiqli namizəddir. Cəmiyyət dedi-qodusuz yaşaya bilmir. Dedi-qodu məlumat ötürülməsinin bir şəkildir, informasiya mübadiləsidir, insan aldığı məlumatı öz süzgəcindən keçirir, xırdalayır, bəzəyir, əyir və başqalarına ötürür.

Günümüzdə dedi-qoduların ən çox vüsət tapdığı yerlər sosial şəbəkələr, media, televiziya, qismən də (məsələn, Türkiyədə) qəzetlərdir. Burada dedi-qodunun hədəfində siyasi xadimlər, şou əhli və digər tanınmışlar durur. Bunun psixoloji tərəfi məşhur olanları aşağılamaq və adiləşdirməkdir.

Bəs dedi-qoduya qarşı nə etməli?! Vecinə almamaq, imicə zərər vuran dedi-qodunu imici “xilas edəcək” pozitiv xassəli dedi-qodu ilə əvəz etməli, dedi-qodunun təsirini azaltmaq üçün həyatı açıq yaşamalı ki, həmin məşhur insan daha az dedi-qoduya məruz qalsın. Bununla belə, dedi-qodunun mənfi aurası insanları çox yorduğu üçün zamanla buna qarşı müdafiə və əks-hücum mexanizmi də yaratmışlar: “Milçəkdən fil düzəldirlər”, “kəsək oturub daşın halına ağlayır”, “Təmiz suyu bulandıranlar”, “Günəşin üzündə ləkə axtaranlar”, “Ağ qaradan seçə bilməyənlər”, “Arxamca danışanlar bilsinlər ki, mən onlar-

dan bir addım öndəyəm”, “Bəzi insanlar yaşayar, bəziləri onu danışar, mən yaşayan olmağa razıyam”, “Başqasının nə etdiyi ilə maraqlanmaqdan, enerjimi öz həyatımı gözəlləşdirməyə xərcləyəyəm” və s. Bu qoruma mexanizmi, əslində, bir növ təsəlli xarakteri daşıyır. Təsəlliverici belə bir fəlsəfi fikir də mövcuddur: böyük zəkalar ideyaları müzakirə edir, orta zəkalar – hadisələri, aşağı zəkalar isə - insanları...

Janr məsələsi ədəbiyyatşünasların diqqətini hər zaman cəlb edən mövzudur. Buna görə janra verilən təriflər də müxtəlif olmuşdur. “Литературный энциклопедический словарь”da isə janrın tez-tez ədəbi növ ilə müəyyənləşdirildiyi və geniş mənada ədəbi növ dedikdə ən böyük qruplaşmaların nəzərdə tutulduğu göstərilir (*Литературный... 1987:106*).

Geniş mənada ədəbi janr məzmun və xarakter, forma (texnika) və ya həcmə müəyyən edilir. Məsələn, nəzm və nəsr bir-birindən forma, faciə və tragediya məzmun və xarakter, hekayə və roman isə həcm, həmçinin birmərkəzli və ya çoxmərkəzli olmaq baxımından seçilir. Janrlar bir-birindən təcrid olunmamışdır, bir-biri ilə kəsişə bilər, bir əsərdə eyni zamanda bir neçə janrdan istifadə oluna bilər.

Dərslik və ensiklopediyalarda janra münasibət bildirilsə də, sərhədlərin necə müəyyənləşdirilməsi, mətnin hər hansı bir janra necə aid edilməsi olduğu məsələsi aydın şərh edilməyib. Derrida özünün “The Law of Genre” (Janr qanunu) məqaləsində konkret bir janr qanunundan bəhs edir və janrın sərhədlərinin müəyyənləşməsindəki prinsipləri açıqlayır. O, janr anlayışını normativ, sərhədləri müəyyənləşdirən, təxirəsalan “qanunlar toplusu”na bənzədir (*Derrida, 2008:60*).

Folklorda janr olaraq müəyyənləşmiş və qəbul edilmiş lətifə, rəvayət, məsəl əslində çox güman var ki, dedi-qodunun əsasında formalaşmış və zamanla yeni formalar kimi meydana çıxıb. Derrida'nın da dediyi kimi, bir mətn sadəcə bir janrı özündə ehtiva etmir (*Derrida, 2008:60*). Molla Nəsrəddinin məşhur “Camaatın ağzını bağlamaq” lətifəsi bir dedi-qodu əsasında yaranmış mətndir. Yenə də folklorumuzda geniş yayılmış “Saman düşdü, zaman öldü” nağılı da dedi-qodu əsasında yaranmışdır. J.Todorov janrın bir növ janrlararası təsirdən yarandığını göstərir. “Janrlar özlərindən əvvəlki janrlardan faydalanaraq “tərsinə çevirmə” (*inversion*), “yerinə keçmə” (*displacement*) və “birləşdirmə” (*combination*) metodları ilə başqa yeni janrları meydana gətirir. Yəni, bir janr özündən əvvəl gələn digər janrlar içində yaranır. Əvvəlki janrlar yenidən formalaşır və yeni janrı meydana gətirir” (*Bax: Duff, 2000:197*). Başqa sözlə desək, janr dəyişə bilər və dəyişərək fərqli bir geyimdə, fərqli strukturda ortaya çıxa bilər. Opacki, bu yeni formanı “hybridisation” (çarpazlaşma) olaraq müəyyənləşdirir (*Bax: Duff, (Ireneusz...) 2000:132*). Maraqlıdır ki, meydana çıxan yeni janr aid olduğu ənənənin, mədəniyyətin xüsusiyyətlərini daşıyır. Bu mənada dedi-qoduların hər toplumun özünün xarakterik xüsusiyyətini daşdığı vurğulaya bilərik. Məsələn, bir toplum üçün iki subay insanın görüşməsi, əl-ələ tutuşaraq gəzməsi dedi-qodu üçün səbəb deyilsə, başqa bir toplumda bu böyük marağa səbəb olur.

Janr ortaq xüsusiyyətlərə malik olan, eyni, yaxud oxşar (və ya bir-birinə çox yaxın) qəlib, ifadə, məzmun, forma və modeldə yazılmış mətnlərin qruplaşması deməkdir. Dedi-qodu mətnləri uzun illər janr kimi öyrənilməmiş qalmışdır. Halbuki, Derrida'nın da dediyi kimi, janrsız mətn yoxdur (*Derrida, 2008:60*). Qeyd edək ki, heç bir folklor janrı dedi-qodu qədər geniş və yaygın deyil. Dedi-qodunun mətni də başqa janrlardan əlvan və genişdir. Forması o qədər dəyişməsə də, mətni hər dəfə dəyişir, variantlılığı artır. Buna görə də, dedi-qodunun folklor janrı hesab edilməsi məqsədyönlüdür. Fouvler'in də dediyi kimi, janrlar statik (sabit) deyil, dinamikdir (*Bax: Duff, (b) 2000:232*). Dedi-qoduda da başlanğıc və sonluq təxminən eyni qalsa da, daxili mətn və sujet, məzmun hər dəfə dəyişir.

Dedi-qodu ağızdan ağıza keçərək, inkişaf edərək, böyüyərək yayıldığı üçün birinci şəxsən anladığı şəkilə qalır. Dedi-qoduya səbəb olan hadisələri hər kəs anladığı, idrak etdiyi və əks etdirmək istədiyi şəkllə salır. Buna görə də, dedi-qodunu dəqiq şəkildə kimin başlatdığını müəyyənləşdirmək çətindir. Ümumilikdə, “insanlar sosial şəbəkənin formalaşması, dəyişdirilməsi və istismarı üçün dedi-qodunu istifadə edirlər” (*Foster, 2004*).

Dedi-qodu, qeybət rəsmiyyətdə insanların xoşlamadığı, ümumiliklə qınama mövzusu olsa da, istəklərimiz, iradəmiz vasitəsilə məşhurlaşan hadisədir. Yəni, dedi-qodu dayanıqlıdır, onun dayandığı bilgi rəsmi, elmi şəkildə inkar edilsə də unudulmur, bəzənilərək, şişirdilərək yayılmağa davam edir. Atalar sözü kimi ifadə etsək, “çamur at, izi qalsın” hadisəsini tam şəkildə əks etdirir. İstər inkişaf etmiş ölkələrdə, istərsə də inkişaf etməkdə olan ölkələrdə folklor nəzəriyyəsinin və gündəlik folklor mətnlərinin öyrənilməsi və araşdırılması davam etməkdədir. Hətta, “şəhər folkloru” termini də ortaya çıxmışdır. Bu-

nunla belə, dedi-qodunun folklorda günümüzə qədər hələ də açıqlamasının tam anlamı ilə aparılmadığını vurğulamalıyıq.

Qeyd etdiyimiz kimi, psixologiya və sosiologiya mütəxəssisləri dedi-qodunu ictimai psixoloji və sosioloji hadisə olaraq dəyərləndirirlər. Burada ictimai təzyiqli də görürük. Dedi-qodu, ümumilikdə, toplum tərəfindən müəyyən edilən standartların və normaların xaricinə çıxıldığında özünə bir məcra tapır (*Scott, 2014: 218*) və nəyin səhv olduğunu göstərir. Yasaqlanmış davranışlar bir tərəfdən əxlaqi dəyərləri, onunla bağlı normaları və ümumi bilgiləri göstərəkən, dedi-qodunun yer aldığı məkanın, cəmiyyətin köklü qaydalarını da açıqlayır (*Paine, 1967; Baumeister, 2004*). Paine, dedi-qodunun qrup üzvləri tərəfindən qrupun bir empatiyası olaraq gördüyünü və dedi-qodu etməyin qrupun bir hissəsi olmasından bəhs edir (*Paine 1967: 279-dan çevirən Cengiz, 2017:314*).

Dedi-qodu forma və məzmun baxımından öyrəniləyi zaman ədəbiyyat, folklor fenomeni olaraq qarşıma çıxır. Onu bu baxımdan da öyrənmək maraqlıdır.

Dedi-qodu edən birisi kin, nifrət, qısqanclıq, paxıllıq kimi güclü duyğuların təsiri ilə söhbət edən yoldaşına üçüncü şəxs, yaxud bir neçə şəxs haqqında neqativ danışır. Burada əsasən, birinin üzünə qarşı söylənməyən sözlər arxasından danışıldığı zaman qeybət aktı gerçəkləşmiş olur. Bu mənada Vestacott'un təbirincə, dedi-qodunun psixoloji olaraq altı rahatlatmaq şəklində vardır: insanların pis vəziyyətə düşmələrindən alınan zövq, bilgi sahibi olmaq gücü, duyğuların xəbərdar edilməsi (pul, cinsi və s.), katarsis, sehri anlamaq və öyrənməyin verdiyi əyləncəli vəziyyət kimi (*Westacott, 2012: 86-91*). Təəssüf ki, dedi-qodu mətnləri günümüzə qədər sistemli şəkildə toplanmamışdır. Bunun bir səbəbi dedi-qoduya qarşı ümumi və psixoloji yöndən neqativ yanaşma, digər səbəb də bu cür mətnlərin dəyərləndirilməməsidir. Yəni, dedi-qodu söhbətləri və yazıları folklor mətni olaraq qəbul edilməz. Halbuki, istər məzmun və kökən, istərsə mahiyyət və forma cəhətdən dedi-qodu folklor növü olmağa açıq şəkildə layiqdir. Dedi-qodu bilgi alış-verişinin bir şəkli, insan aldığı bilgini beynində açıqlayır, çözürlər, bəzəyir və başqalarına verir.

Qeyd etdiyimiz kimi, dedi-qodular ən çox sosial şəbəkələr, media, televizor, qismən də mətbuat vasitəsilə yayılır. DiFonzo vs. (*2007b: 25*) təbirincə dedi-qodu: “sosial şəbəkə forması, dəyişim və davam etdirmə kimi mənalardan ortaya çıxan və eyni zamanda əyləncə, qrup uyğunlaşmasını təmin etmə, təsis etmə, qrup daxili dəyərlərin dəyişimi və qorunmasını təşkil edən, qrupun gücünü və qrup üzvlüyünü vurğulayan, bir sıra təməl sosial şəbəkə funksiyalarını yerinə yetirən, dəyərləndirən sosial söhbət”dir. Ümumən, dedi-qodunun hədəfində əsasən siyasətçilər, sənətçilər və digər məşhurlar dayanırlar. Bunun psixoloji yönü əslində məşhurları qınamaq, hətta təhqir etmək və adıləşdirmək, bəsitləşdirməkdir.

DEDİ-QODUNUN SOSİOLOJİ TƏRƏFİ

Dedi-qodunun geniş yayılmasına və mənimsənilməsinə səbəb toplumun buna şərait yaratmasıdır. Dedi-qodu özəl həyatın ictimailəşdirilməsi vasitəsidir, sadəcə bu məlumatın cəlbədicisi olması üçün onu bir qədər əyib bəzəmək lazım gəlir. Bəzi klassik dedi-qodu nümunələri nağıl, lətifə, məsəl, rəvayət, qaravəlli janrlarının nümunəsi kimi təqdim edilir və öyrənilir. Çünki bu janrlar arasında sərt bir sərhəd yoxdur. Bəzən toplum o qədər uydurma söhbəti doğru imiş kimi qəbul edir və inanır ki, bu da ciddi mənada qeybətə sosial tərəfini ortaya qoymuş olur. Məşhur “Qazı uşağa qalan ili” lətifəsi fikrimizi tamamlamağa yardımçı olacaqdır.

Deyilənə görə, bir şəhərin qazısı çox zalım imiş. Üstəlik, tez-tez arvad alıb boşayarmış. Arvadlarını da istədiyi yeməyi bişirə bilmədiyi bəhanəsi ilə boşayarmış. Qazının elədiyi bu haqsızlığa dözməyən bir qadın deyir ki, gərək qadınların intiqamını alam.

Əlqərəz, bu qazı ilə evlənir. Evliliklərindən bir müddət keçəndən sonra qadın görür ki, qazı yeni arvad almaq fikrinə düşüb. Odur ki, gündüzdən bir-neçə növ xörək bişirib hazır qoyur. Qazı axşam evə gəlib yemək istəyir. Qadın gətirir xəngəli qoyur qarşısına. Qazı xəngələ baxıb deyir ki, ürəyi heç xəngəl istəmir. Gətirir küftə qoyur süfrəyə. Qazı küftə də istəmir. Deyir: “arvad axtarıram ki, mənə dolma gətirsin”. Qadın gedir dolmanı gətirir. Böyründə də sarımsaq qatığı. Qazı görür ki, yaman yerdə ilişib. Nə istəsə, arvad gətirib verəcək. Odur ki, səsini çıxarmadan yeməyini yeyir. Bunlar bu minvalla bir xeyli yaşayırlar. Qazı yeyib kökəlir və qarnı çıxır. Bir gün arvadına deyir ki, gəl gör mənə bu qarnım niyə belə şişib. Arvad baxıb deyir ki, qazı,evin yıxılısın, bəs sənənin qarnındakı uşaqdır. Qazı deyir:

-Arvad, sərsəmləmə! Uşaq nədir? Heç kişi də uşaq doğar?!

Qadın şübhəli gözlərlə qazıya baxıb deyir:

-*Qalmaz qalmağına, amma sən qalmısan uşağa. Qazı arvadına əsəbiləşib, onu otaqdan qovur. Arvad səhər tezdən durur gedir şəhərin dedi-qoduçu qarısının yanına və qazının başına gələnləri danışır, sonra da xahiş edir ki, heç kimə deməsin. Qarı bunu bütün şəhərə car çəkir. Qazı el içinə çıxa bilmir. Axır başını götürüb gedir şəhərdən. Söhbətin üstündən altı il keçir. Qazı düşünür ki, artıq onun başına gələni unudurlar. Odur ki, qayıdır gəlir şəhərə. Görür ki, şəhərin kənarında iki kəndli dava edir. Biri deyir:*

-*Yekə kişisən, bu mənim torpağımdı. Bura niyə göz dikmişən?! O biri də deyir ki, a kişi, bu sənın torpağın ola bilməz axı. Yadımdadır ki, qazı uşağa qalan ili buraları sel aparmışdı, mən ona görə buranı qoyub getmişdim. İndi xata olmayıb ki, sən iki il əkib becərmisən.*

Qazı bu söhbəti eşitcək onun başına gələnlərin unudulmadığını görüb, birdəfəlik baş götürüb gedir məmləkətdən. (Aynur Qəzənfərqızı, Rəhilə Qurbanova).

Bu lətifədə dedi-qodunun gücü nümayiş olunur, baş vermiş hadisələrin əslində nə dərəcədə boş, imkansız olub olmadığı önəmli deyil. Əsas məsələ odur ki, bu söhbət toplumun içində yayılır, dillərdə dolaşır və haqqında danışılanı çıxılmaz vəziyyətdə qoyur. Bu haqda daha geniş aşağıda "Sosial şəbəkələrdə dedi-qodu" başlığında danışılacaqdır.

Mətnin maraqlı digər tərəfi isə dedi-qoduya səbəb hadisənin toplum tərəfindən unudulmamasıdır. Bu məqamda artıq məsələnin imkansızlığının heç bir əhəmiyyəti qalmır.

Bir çox hallarda dedi-qodu yayıldıqca ilkin mənasından çıxıb tamamilə yeni bir şəkil alır. Qazının uşağa qalmasının dedi-qodu şəklindən necə yayılıb, hansı mərhələdən keçdiyi göstərilməsə də, məsələnin bu tərəfi məşhur "Saman düşdü, zaman öldü" əsərində öz əksini belə tapmışdır:

Şəhərdə üç qeybətçi qadının əlindən zara gələn şah bu qadınları zindana saldırır. Qadınlar zindanın pəncərəsindən baxarkən külək bir samanı uçurub pəncərədən içəri salır. Qadınlardan biri deyir ki, saman düşdü. Və bununla da söhbət "Zaman öldü"yə qədər gedib çıxır. Şahın adı Zaman imiş. Şahları ölüb deyə şəhər əhlini vahimə bürüyür, hər kəs baş sağlığına gəlir. Şah məsələni araşdırarkən öyrənir ki, söhbət zindandan yayılır (Gədəbəy folklor..., 2016: 241). Burada əslində dedi-qodunun toplumun ortaq psixologiyasının məhsulu olması açıqca ortaya qoyulur.

Dedi-qoduya səbəb olan hadisənin yayılmasında toplum maraqlı olmasa, danışılan söhbətə geniş maraq olmasa, söhbət də ortaya çıxmaz. Deməli, qeybətin sosial tərəfi əslində elə cəmiyyətin istəyindən ortaya çıxır. Bir çox hallarda qeybətin yayılmasının əsasında "Od olmayan yerdən tüstü çıxmaz" məsələnin genetik kodlaşmamızda oynadığı rol da böyükdür. Ona görə də, dedi-qodunun toplumun psixologiyasını ortaya qoyan aşağıdakı mətni məşhur rəvayətdir:

Dəniz kənarında qayıqçılıqla məşğul olan birisi qayığına minən qadınlarla cinsi əlaqədə olmuş. Bunu eşidən bir qadın "bu mümkün deyil! Mən onun qayığında gedərəm, o mənə yaxın gələ bilməz" deyir. Dediğini isbatlamaq üçün gedib qayığa minir ki, dəryanı keçsin. Qadın görür ki, kişi qayığın o biri ucunda oturub, ona heç yaxınlaşmır belə. Ama dodaqaltında "onsuz da deyəcəklər" sözünü təkrarlayır. Axır səbri çatmır və soruşur ki, ay kişi, nəyi deyəcəklər axı? Kişi cavab verir ki, qayıqdan düşəndə sənə də "qayıqçı ilə yatdın" deyəcəklər. Qadın bir anda səhvini anlayır (URL-2).

Buradan belə bir nəticə çıxır ki, bəlkə də o qayıqçı heç bir qadın ilə xüsusi əlaqədə olmayıb, yaxud bəlkə də sadəcə biri ilə yaxınlıq edib. Amma dedi-qodu sayəsində qayıqçının adı bədnama çıxarılıb və hər kəs də buna inanıb. Bu məqamda dedi-qodunun psixoloji tərəfi ortaya çıxır.

DEDİ-QODUNUN PSIXOLOJİ TƏRƏFİ

Dedi-qodunun psixoloji yönündən bəhs edərkən Gluckman`ın "Dedi-qodu bir qrupu daha böyük bir qrupa daxil edər, yaxud başqa bir qrupa qarşı birləşdirər" fikri ilə yanaşı, "insanlar dedi-qodudan istifadə edərək qrupdakı digər şəxslər haqqında önəmli sosial bilgiləri əldə edirlər" təsbitini də vurğulamalıyıq. Çünki dedi-qodu toplum içində qrupların qarşılıqlı iddiada olmaları nəticəsində ortaya çıxır. Bir qrup dedi-qodunu çıxarır, digər qrup buna inanır, üçüncü qrup isə inkar edir. Dedi-qodu yaradıcılıq hadisəsidir. İnsanlar dedi-qodunu məcburiyyətlə etməzlər, inansalar da, inanmasalar da çıxmış qeybət haqqında fikir bildirmək ehtiyacını hiss edirlər. İnsan öz dostunun "aramızda qalsın" deyib verdiyi sirr haqqında bir tərəfdən mənəvi sədaqət duyğusu ilə danışmaq istəməsə də, başqa tərəfdən digər dostlarının da

bunu bilməli olduğu fikri ilə danışır. Gluckman`a görə də dedi-qodu toplumun bəzi mənəvi dəyərlərinin qorunmasına kömək edir (*Gluckman, 1963: 308*), bizə sosial mühitə necə girməli və orada necə davranmalı olduğumuzu göstərir (*Baumeister, Zhang və Vohs, 2004; Noon və Delbridge, 1993*). Bir toplumun mənəvi dəyərlərinin nələr olduğunu ümumilikdə insanları bir- biri ilə müqayisə edərək anlamaq mümkündür (*Suls, 1977; Wert və Salovey, 2004*). Dedi-qodu bəzən etibar edilərək verilmiş bir sirin yayılmasından ortaya çıxır. Buna görə də, “söz ki iki dodağın arasından çıxdı, artıq sən deyil”, “yerin də qulağı var” kimi deyimlər mövcuddur. Psixoloji olaraq insan aldığı yeni bilgini özündə saxlaya bilmir, onu danışmaq üçün yollar axtarır. Yəni, qısaca, “İskəndərin buynuzu var” xəbəri gizli qala bilməzdi.

Bununla yanaşı, dedi-qoduya inananların da, qınayanların da sayı az deyil. Dedi-qodu edənlər niyə baş verənlərə inanırlar? Burada əsas səbəb toplumun dedi-qoduya inanmayan hissəsinin ictimai təsirə məruz qalması, qınanmasıdır. Toplum dedi-qoduya inanmayanın, ona qarşı duranın da haqqında eyni şeyi edə bilər. “*Soğan yeməyibse, içi niyə göynəyir?*” məsəlini əsas alaraq həmin insan haqqında da dedi-qodu qoşula bilər. Bu da çox halda dedi-qodunu ictimailəşdirir.

Dedi-qodunu psixoloji tərəfdən araşdırmış Emrys Westacott (2000: 65-90) “The ethics of gossiping” (“Dedi-qodunun etikası”) araşdırmasında göstərir ki, heyvan, kompüter, yaxud insan olmayan heç bir şey haqqında qeybət etmək olmaz. Qeybətin təməlinə insan dayanır. Çünki dedi-qodu edənin məqsədi digər insanlar haqqında gizli olanı üzə çıxarmaq, bəzən bəzəyərək, təhrif edərək üstünü açmaq, biabır etmək, cəza vermək kimi aktlardır. Bir çox hallarda eqonun təsiri də hiss olunur. Çünki etibarlı olmayan, dəqiq olmayan əsas üzərində lağ edərək, onun aşağılayaraq imicə ziyan vurmaq, nüfuza xələl gətirmək, qaralamaq, təhqir etmək, hədəfdəki insanı qınaq obyektinə çevirmək, onun etibarını qırmaq üçün danışılan dedi-qodu əsasən qısqanclıq zəminində bilərəkdən uydurulmuşdur. Yəni, rəqibini, haqqında danışdığı insanı yenərək və ya aşağılayaraq özünü yüksəltməyə çalışmaq cəhdi ilə refleksiv olaraq dedi-qodu edilir.

Dedi-qodu qəsdən uydurulmuş yalan, böhtan əsasında da yaradıla bilər. Burada vurğulamaq istərdik ki, yalan və böhtan əslində gerçəyin şişirdilmiş və məğzini itirmiş halıdır. Çünki, əgər dedi-qodunun təməlinə gerçək hadisə dayanmırsa, o, dedi-qodu sayılmamalıdır. Emrys Westacott yalan ilə dedi-qodu arasındakı fərqi belə göstərmişdir: “...əlbəttə, yalan, bir anda yayılan və hər kəsin marağına səbəb olan dedi-qodu kimi deyil. Çünki yalanın məqsədi şər atmaqdırsa, dedi-qodunun məqsədi olmuş hadisəni yaymaqdır” (*Westacott, 2000:65-90*). Lakin, qeyd etmək lazımdır ki, dedi-qodunun içində yalan, böhtan da var. Çünki bəzən olmuş hadisə o qədər şişirdilib, bəzədilib danışılır ki, ilkin mahiyyətindən uzaqlaşmış olur, əks halda o, dedi-qodu deyil, sadəcə məlumat, informasiya olardı.

Əvvəlcə qəzetlərdə, daha sonra dərgi, radio və xüsusilə televiziyalarda xəbərləri əyləncəli şəkllə salmaq fikri, öz-özlüyündə maraqlı bu ideya get-gedə xəbərlərin dedi-qodu xarakteri daşmasına yol açdı. Cəmiyyətdə bəd, pis xəbər eşitmək istəyi böyükdür, pis xəbər sanki daha maraqlıdır, onu daha da gücləndirmək mümkündür. Dedi-qodunun mühüm yaranma səbəblərindən biri xoşa gəlməz adlandırılan xəbərləri xoşagələnlə salmaq və başqalarına ötürməkdir. Dedi-qodunun daha bir qaynağı isə “bunu mən başladım və indi hamı bundan danışır” fenomenidir, müəlliflik kefidir. Dedi-qodu sərhədləri aşır, qarşısızalmaz zəncirvari reaksiya başlayır və bu reaksiyanın müəllifi öz qüdrətindən doğan qürur hissi ilə yaşayır.

Dedi-qodunu oyun zamanı qarşılıqlı dəyişmə yönündən araşdıran Sommerfeld, Krambeck, Semmann, Milinski əldə edilmiş uğurun daha sonrakı oyunlar üçün dedi-qodu vasitəsilə verildiyini düşünürlər. Yəni, A nöqtəsi B nöqtəsinə C nöqtəsinin uğurundan danışır. B nöqtəsi A nöqtəsinin söylədikləri əsasında C nöqtəsinə heyranlıq duyur və ətrafındakılara bu mövzuda bilgi yayır. Bu bilginin içində “bunu siz də edə bilərsiniz” kimi həssas şüuraltı ismarıq verilir. Buna görə də, toplumda qarşılıqlı dəyişməni araşdıranlar dedi-qodunun ortaqlıq vasitəsi olması xüsusiyyətindən bəhs etmişlər (*Dunbar RIM vd., 1997; Nowak MA vd., 1998; Panchanathan K vd., 2003; Nowak MAVd., 2005*).

Təkamül psixologiyasında dedi-qodunu yaşamaq uğrunda mübarizə aparan insanların qruplaşma ehtiyacı, üz-üzə danışa bilmədikləri adamlara məlumat çatdırıb onlarla yaxınlaşmaq ehtiyacı ilə izah edirlər.

Deməli, dedi-qodu cəmiyyətin psixologiyasının bir növ inikası sayıla bilər. Çünki dedi-qodunun informasiya kimi ötürülməsi əslində insanları maraq baxımından bir-birinə yaxınlaşdırır. Yəni, cəmiyyətdəki oxşar psixoloji vəziyyətləri ortaya çıxarır.

ƏNƏNƏVİ DEDİ-QODU

Keçmişdə toy və yas mərasimləri, yığıncaqlar, yəni insanların toplandığı məkanlar gündəlik məişət dedi-qodularının yaranması və yayılması üçün münbit şərait yaradıb. Burada müdaxilələr, qınamalar, müzakirələr üçün lazımı şərait olub. Bu cür məclislərdə dedi-qodunun baş qəhrəmanının iştirakı söhbəti xatırladıb yenidən açmaqla yanaşı, yeni dedi-qodu obyektləri də ortaya çıxara bilir. Geyim tərz, oturuşduruş tərz, danışq tərz bəyənilməyən insanlar mühakimə olunmaqla yanaşı, mübaliğələr, böhtanlar da əlavə olunaraq qeybət məcrası genişlənilir. Şübhəsiz ki, dedi-qodunun obyektinə ən çox qadınlar olur. Öz həmcinsləri haqqında danışan qadınlar, elmi araşdırmalara görə də kişilərdən daha çox qeybət, dedi-qodu edirlər (*URL-3*). Təəssüf ki, toplumumuzda “namus” daşıyıcıları ancaq qadınlardır və onların bu yöndəki yanlışları əsla bağışlanmır. Bu tərz dedi-qodular bəzən çox təhlükəli olsa da, ən çox diqqət çəkən mövzudur. Xatırladaq ki, bu dedi-qodu tərz toplumda daha tez və sürətlə yayılır. Məsələnin digər maraqlı tərəfi isə odur ki, dedi-qodunu çıxaranlar da çox vaxt elə qadınlar özləridir.

Dedi-qodunun yaranması üçün haqqında danışılan, dinləyən və danışan tərəflərin ortaya çıxması üçün bəzi qarşılıqlı münasibətlərin olması şərtidir. Gündəlik dedi-qoduların yayılmasının əlaqə və münasibətləri əsasən belədir: a) qohumluq əlaqələri; b) qonşuluq münasibətləri; c) ictimai münasibətlər; c) folklor mətnləri; d) bədii əsərlər.

DEDİ-QODUNUN QƏLİB İFADƏLƏRİ

Dedi-qodu danışılan zaman qadınların xüsusi ifadələr işlətdiyi durumlar var. Xüsusi sözlərin ortaya girməsi söhbətin dedi-qodu məcrasına yönəldiyindən xəbər verir. Bu mühakimə, qınaq xarakterli ifadələr verilmiş, yaxud veriləcək xəbərin maraqlı və şiddətini bir az da artırır. Boşanmış, yaxud uğursuz evliliklərdə işlədilən ifadə belədir: "Ağlı olsaydı, o oğlana ərə getməzd", "Ağlı olsaydı, o qızı almazdı", "Ağlı olsaydı, ondan boşanmazdı". Beləliklə də, danışanların qarşı tərəfi qınaya bilmələri üçün ciddi mənada səbəb ortaya çıxmış olur. Yaxud digər mövzulardakı qınaq ifadələrinə göz ataq: "Ağlı olsaydı, o ixtisası seçməzd", "Ağlı olsaydı, orada işləməzd", "Ağlı olsaydı, o işdən çıxmazdı", "Ağlı olsaydı, oraya getməzd", "Ağlı olmayanda, bəxt neyləsin" və s. Burada əsas məsələ əsasən “ağlı olsaydı” ifadəsi ilə başlamalı və arzu şəklində inkar formasında bitməlidir, əks-təqdirdə o, qeybət forması üçün səciyyəvi olan qınaq və mühakimə xarakteri daşıyır. Bununla yanaşı, digər ifadələr də vardır: “Mənim nə dərdimə qalib ki”, “imanımı yandırammaram”, “mən dedi-qodu etməyi sevmirəm, amma...”, o cümlədən, Cəhrə qarının məşhur “mənim nə dərdimə qalib, kim kiminlə savaşı, kim kiminlə barışı” ifadəsi.

MİMİKALAR

Dedi-qodu zamanı mimikalar da çox vacibdir. Söhbətin maraqlı olduğunu göstərmək üçün dedi-qodunu dinləyən şəxs bütün diqqətini verərək dinlədiyini göstərməli, təəccüb anında qaşlar qalxmalı, göz halqaları böyüməli, qınaq ifadəsi üzə açıq şəkildə görünməli, eşitdiklərindən diksindiyini, heyrətləndiyini, hirsələndiyini bəlli etmək üçün lağ, nifrət, kin, qəzəb üzə öz əksini tapmalıdır. Bundan başqa, lağ edirmiş kimi gülüş, sanki dedi-qodu etdiklərini gizlətməyə çalışmış kimi ətrafda onlara baxılıb baxılmadığını müəyyənləşdirən şübhəli baxışlar və s. də dedi-qodu mimikalarıdır.

JESTLƏR

Qeybətə müəyyənləşdirdiyimiz bəzi jestləri isə belədir: əllər sinəyə gətirilir, sol əlin ovucu sinədə üzünə aşıq şəkildə tutulur, sağ əl ilə sol əlin üstünə döyülür və bu zaman əsasən “biyy aaazz”, “boy, booooyyyy, boy-boy-boy” kimi ifadələr işlənir;

Sağ, yaxud sol əlin barmaqları ilə sağ, yaxud sol yanağa xəfif şillə vurulub sonra dirnaqlar ilə cızılır və bu zaman əsasən “Allah, mənə ölüm ver”, “Abırsızlar”, “Allah, qələt eliyirəm, Allah” kimi ifadələr işlənilir;

Eşitdiyi xəbərin dəhşətini bildirmək üçün sağ, yaxud sol əl ilə timus vəzinin üstünə döyülür və bu za-

man “Boooyy Allah, mənə ölüm ver” və s. ifadələr işlədilir və s.

MÜASİR DEDİ-QODU – NEWSLORE

Folklorda mövcud olmuş “şifahi, səsli informasiya müasir dövrdə yenidən aktuallaşaraq, ikinci şifahi mədəniyyət dövrü”ndə (*Ong, 2005:133*) yenilənmiş və internetdə “ənənəvi dedi-qodu” ilə yanaşı, yeni “müasir dedi-qodu” forması meydana çıxmışdır. Buna elmi dildə *newslore* (nyuslor) deyilir. DiFonzo və Bordia şəhər, yaxud müasir əfsanələri “müasir dünya haqqında qeyri-adi komik, yaxud dəhşətli, olmuş ya da olacaq hadisələr haqqında danışılmış, müxtəlif zaman və yerlərdə tapılmış Müasir əfsanələr günümüzdə *newslore* (nyuslor) olaraq bilinir. Bu termin xüsusilə 11 sentyabr 2001-ci il hadisəsindən sonra Frank Russel`in “When the going gets tough, the tough go photoshopping: September 11 and the newslore of vengeance and victimization” adlı məqaləsi ilə geniş yayılmağa başlayır.

Frank Russel “newslore” terminini belə açıqlayır: Newslore “gündəlik hadisələr haqqında heç bir məlumat sahibi olmadan münasibət bildirmək və buna görə də anlamağın imkansız olduğu folklor”dan ibarətdir (*Frank, 2011: 7*). Newslore bir çox janrdə ortaya çıxır: lətifələr, virtual aləmdə dəyişdirilmiş şəkillər, dezolar, mediaya verilmiş açıqlamalar, ofisdaxili yazışmalar, mahnının və şeirin parodiyaları, siyasi yaxud ticarət məqsədli reklamlar, filmlərin nümayişi, karikaturalar, cizgi filmləri, canlı yayımlar, müasir mif və əfsanələr. Yəni, “texnologiyanın inkişafı, kompüter və çap aparatlarının meydana gəlməsi heç də şifahi mədəniyyəti sıxışdırmır, əksinə, onun əvvəlki dövrlərdən daha sürətli və effektiv yayılmasını, həmçinin çoxsaylı yeni forma və modellərinin ortaya çıxmasına şərait yaradır” (*Quliyev, 2018:23*).

Newslore üçün münbit şəraiti isə media yaradır. 20 il öncəsinə qədər yazılı və görsəl mediada aldığımız xəbərlər məişət zəminində müzakirə edilirdi. Lakin son 20 ildə artıq bu xəbərlər sosial şəbəkələrdə ciddi mühakimə və qınaq şəklində müzakirə edilməklə yanaşı, sosial linç kampaniyaları da başlandı. Yəni, Gülüm Erol`un da dediği kimi, “kiberməkan kontekstual dinamikləri, istifadəçilərin ehtiyaclarına cavab verən strukturu, davranış və təcrübəni əhatə etmək potensialı baxımından zaman keçdikcə funksional, konseptual və formal ölçüləri ilə “üzərində” və ya “içində” mədəni fəaliyyətlərin gerçəkləşdirildiyi bir məkani quruluşa çevrilməkdədir” (*Gülüm 2018:130*). Beləliklə, internet dedi-qodunu, bu şifahi ədəbiyyat janrını çox sürətlə yazıya alır və çox sürətlə yayır. Bu da bu janrı öyrənməyin, araşdırmağın nə dərəcədə vacib olduğunu bir daha ortaya qoymuş olur.

MEDİADA DEDİ-QODU

Mediada qarşılaşdığımız hal daha çox “şou əhli”nin həyatı, siyasətçilərin gündəlik siyasi davranışlarıdır. Bir qisminin tanınmasında internet və televiziyanın, maqazin proqramlarının əsas rol oynadığı bu layiqli, yaxud layiqsiz məşhurların həyatına olan maraq o dərəcədə kütləvilənmişdir ki, artıq bu vəziyyət bir vərdiş halı almışdır. Sanki gerçəkdən də hər kəs bu və ya digər dərəcədə məşhur olmuş insanların həyatları haqqında fikir söyləmək, mühakimə etmək haqqına sahibdir.

Siyasətçilərin siyasi davranışları ilə yanaşı, onların şəxsi həyatlarına patoloji maraq göstərməklə də ölkə əhəmiyyətli siyasi gediş dedi-qodu ilə bir anda dəyişdirilə bilər. Bu daha çox sivil və demokratik ölkələrdə baş verir. Məsələn, yaxın keçmişdə Türkiyə Respublikasında CHP-nin lideri Deniz Baykalın kətibəsi Nesrin Baytokla birlikdə şəhvani görüntüləri (*URL-4*) paylaşılaraq, onun rəhbərlikdən çıxarılıb, yerinə Kemal Kılıçdaroğlunun gətirilməsinə nail olundu. Bu hal Amerikada da özünü göstərmişdir. Amerika prezidenti Bill Klinton və Naoimi ilə və ya hazırkı ABŞ prezidenti Donald Trump`ın haqqında (*URL-6*) yayılan eşqbazlıq skandallarını yada salmaq olar. Burada əsas hədəf məşhurları ictimai qınağa məhkum etməkdir ki, bu da ümumilikdə uğur qazanır.

İtaliyada ən uzun müddətli hökumət qurmuş baş nazir Berlusconi`nin də Patrizia D'Addario və gənc rəqqasə Karima El Mahroug ilə eşqbazlıq gecələri təşkil etməsi və azyaşlı qızla cinsi münasibətdə olması barədə xəbərlər yayıldı. Bu zaman Berlusconi də sosial kütləvi daş-qalağa məruz qaldı və cəmiyyətin böyük əksəriyyəti tərəfindən qınandı (*URL-7*).

Ümumiyyətlə, başqalarının həyatlarına bilib bilmədən müdaxilə etməyi sevən insanlar dedi-qodu üçün münbit şərait tapır, bunu böyük məmnuniyyətlə yayırlar. Təəssüf ki, bu vəziyyət o qədər dərinləşmişdir ki, müasir demokratik və böyük ölkələrdə siyasətin müəyyən olunmasında dedi-qodu az rol oynayıb.

mır. Yaxın zamanlarda Amerikadakı seçimlər üçün "Cambridge Analytica" adlı şirkətin (*URL-8*) təşəbbüsü ilə Hillary Clinton əleyhinə təbliğat kompaniyası təşkil olundu, bu da yəqin ki, seçimin nəticələrinə təsir göstərdi. Bu cür işlərin kökündə kütlə psixologiyasını, xalqın nəyi sevib, nəyi sevmədiyini doğru hesablamaq və bunları nəzərə almaq dayanır. Bu, öz növbəsində, cəmiyyətin müəyyən hadisələrə toplu şəkildə maraq göstərməsinin nə dərəcədə önəmli olduğunu ortaya çıxarır.

TELEVİZİYADA DEDİ-QODU

İnternetdən kütləvi şəkildə istifadə olunana qədər televiziya ictimai qeybət üçün zəmin yaradırdı. Burada şou ulduzlarının həyat və davranışları, bəd, söz-söhbət yaradan xəbərlər, yeni mahnı və filmlər, başqalarının (başqa rəqib ölkələrin), ümumiyyətlə, rəqiblərin "kölgəli" cəhətləri müzakirəyə çıxarılır və qiymətləndirilir. Hal-hazırda bu cür neqativ yönlü xəbər və qeybətlər internetdə daha böyük yer tutsa da, daha sürətlə yayılsa da, televiziya da ictimai dedi-qodunun yaranmasına münbit şərait yaratmaqdadır; ortaya çıxan gündəlik siyasi dedi-qodular televiziyanın sevimli mövzularındandır. Şou yönlü qəzetlər də (sarı mətbuat) dedi-qodu yaymaqla məşğuldurlar.

GÜNDƏLİK SİYASİ XƏBƏRLƏR VƏ DEDİ-QODU

Gündəlik siyasi xəbərlər, əsasən, dövlət adamlarının çıxışlarının müzakirəsindən ibarətdir. Siyasətçi ölkə əhəmiyyətli bir çıxış etdikdə, bazarda çalışandan həkim, mühəndis, doktor və s.-dək hər kəs məsələnin məğzindən nə dərəcədə xəbərdar olmasından asılı olmadan çıxışdakı yanlışları göstərməkdən çəkinməz, siyasətçini qınayar və ittiham edər. Əlbəttə, siyasətçilərin əksəriyyəti danışmaq və əməllərində səhv və nöqsanlara yol verir ki, xəbəri, dedi-qodunu yayanlar məhz bu nöqsanları bəzəyib, gündəlik dedi-qoduya çevirib, güclü silah kimi istifadə edə bilirlər.

Bəzən siyasətçilər mövcud vəziyyətə başqa don geydirib öz lehlərinə çevirə bilirlər. Lakin, "siyasətçilər ölkəni dedi qodu ilə idarə edirlər" fikri tam doğru olmaz. Amma, bu bir gerçəkdir ki, toplumun həssas olduğu mövzularda siyasətçilər bəzən yanıldıcı addımlar ataraq, ("siyasət işlədərək") kütlədə özlərinə qarşı müsbət emosional hisslər yaratmağı bacarırlar. Bu da bir həqiqətdir ki, dedi-qodunun siyasətə və siyasətçiyə zərər verdiyi hallar daha çoxdur. Siyasətçi haqqında çıxan dedi-qodu bir sıra hallarda ölkənin iqtidarını belə dəyişməyə qadirdir.

“ŞOU ƏHLİ”NİN HƏYATI İLƏ BAĞLI DEDİ-QODU

Siyasi dedi-qodudan danışmaq nə qədər fəxredici bir hal sayılsa da artistlərin, şou əhlinin həyatını müzakirə etməkdən çox da qürur duyulmaz. Ancaq artistlər haqqında qeybət geniş yayılmışdır. Artistlərin fərqli həyat tərzini sürmələri və sərbəst xarakterli olmaları onların ictimaiyyətdə müzakirə olunmalarına gətirib çıxarır. Geyindiklərindən yediklərinə və düşüncələrinə qədər hər şey müzakirə obyektinə ola bilər. Sadə insanlardan fərqli olaraq ekranda tez-tez görünən şou əhli bu cür dedi-qodulardan fayda götürürlər. Fərqli görünmək, fərqli danışmaq vasitəsilə baxış obyektinə, söhbət obyektinə olmaq istəyirlər. Dedi-qodular da məhz bu fərqlərdən yaranır. Bu tanınmışlar haqqında yayılan dedi-qodular heç də layiq olduqlarına, dəyəərə görə deyil, onların başqa səbəblərə görə məşhurlaşdıqlarını göstərmək, onları alçaltmaq, adıləşdirmək məqsədi güdür.

SOSIAL ŞƏBƏKƏLƏR VƏ DEDİ-QODU

İnternetin yaşının az olmasına baxmayaraq, həyatımızda olduqca ciddi yer tutmuşdur. Gündəlik həyatda, iş həyatında, hətta sevgi münasibətlərinin qurulmasında sosial şəbəkələrin rolu sürətlə böyüyür. Bununla yanaşı, internet dedi-qodu üçün də çox münbit şərait yaradır. Sosial şəbəkələrdən insanların özəl həyatlarındakı davranışlarını daha rahat izləmək, müdaxilə etmək və müzakirə obyektinə çevirmək mümkündür. İnternet və geniş mənada medianın qızısqırdığı, yeni şəkil verdiyi və yaratdığı dedi-qodu *böyük rəqəmlər* (big data) problemi ilə sıx bağlıdır. Dedi-qoduların mediada cürbəcürlüyü və hüdudsuz yayılması kompüter folkloru və çox böyük məlumat bazasının işlənilməsi kimi məsələlərə gətirib çıxarır.

KÜTLƏVİ DAŞQALAQ (LİNÇ)

Kütləvi daşqalaq sosial şəbəkədə dedi-qodunun ən müasir və ən kəskin halıdır. Hər hansı bir mövzuda tam dolğun məlumat yazılmadığı halda, hadisədən xəbərdar imiş kimi rəy yazıb, qınayıb suçlamaq, çox vaxt isə təhqir edərək şəxsiyyətə zərbə vurmaq, onu mənəvi cəhətdən məhv etmək kütləvi daşqalağın xarakterik xüsusiyyətidir. Yaxın keçmişdə ictimaiyyətimizdə baş vermiş “şortikli qız” buna misaldır. Metroda şortik geyindiği və ədəbsiz oturduğu üçün bir oğlan tərəfindən “xəbərdarlıq” almış və əsəbiləşib çığır-bağır salmış qız vaqondakı digər sakinlərin də “təhqirli iradları” artdıqca daha da əsəbiləşmişdir. Hadisə haqqında fikirlər müxtəlif idi. Cəmiyyətin ən ziyalı təbəqəsinin belə bəzi nümayəndələri hadisəni birtərəfli dəyərləndirərək, hadisədə sadəcə qızı suçlamış, məsələni sırf geyim prizmasından dəyərləndirmiş və qınayıcı rəylər yazmaqdan çəkinməmişlər (*URL-9*).

DEZİNFORMASIYALAR

Dezinformasiya dedi-qodunun qeyri-rəsmi hüquqi şəklidir. Dezinformasiya bəzi hallarda dezo – yalan, doğru olmayan məlumat deməkdir. Bəzən də olmuş hadisə həddindən çox şişirdilərək, tam təhrif edilərək, heç bir qaynağa əsaslanmadan verilir. Əsasən oxucuların, dinləyicilərin, tamaşaçıların xoşlarına gələcək, müvəqqəti də olsa qürurlarını oxşayacaq xəbərləri uyduraraq yayırlar. Dedi-qodunu dinləyib qəbul edən şəxs eşitdiyi qaynar xəbərdən, qeybətdən məmnun qaldığı üçün xəbəri araşdırmağa meyl etmir, çalışmır. Beləliklə də, dezo sürətlə yayılır. Məsələn, 2016-cı il aprelin 1-dən 2-nə keçən gecədən başlayaraq Azərbaycan və Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin hərbi birləşmələri arasında baş vermiş savaş zamanı bəzi qeyri-professional və diqqəti özünə çəkib reyting qazanmaq istəyən xəbər saytları dezo yaymaqdan çəkinməmişdilər (*URL-10*).

İNTERPRETASIYALAR

Dedi-qodu həm də məlumatın (və ya mətnin) dəyişdirilərək bilərəkdən yanlış ötürülməsi, təfsiri zamanı yaranır. Burada əslində bilavasitəlikdən çox bilvasitəlik rol oynayır. Folklorda bəzi məşhur obrazlar var ki (Dədə Qorqud, Koroğlu, Molla Nəsrəddin), virtual mühitdə həm ənənəvi mətnlərdə özünü qoruyub saxlayır, həm də yeni mətnlərin yaranıb onların ayağına yazılmasına imkan yaradır. Yaxud, internet istifadəçiləri hikmətli sözləri imitasiya və interpretasiyalar şəklində folklorda deyil də elm, irfan aləmində məşhur olan bəzi obrazların (Nyuton, Eynşteyn, Hitler, Mövlanə, Məhəmməd peyğəmbər və s.) dilindən deməyə də çəkinmirlər. Adını yazdıqlarımız arasında “kəlam”ları ən çox interpretasiya olunan Albert Eynşteyndir. “Eynşteyn folkloru” məqaləsinin müəllifi Stefan Wnick qeyd edir ki, Eynşteynin kəlamları dəyişdirilmiş şəkildə internetdə hər yerdə - bloq, sitat saytları, “mem”lər kimi tanınan şəkillərdə də rast gəlinir (*URL-11*).

Örnək olaraq deyək ki, Azərbaycanda məşhur olan “uzaq qohumdansa, yaxın qonşu yaxşıdır” atalar sözü internetdə Eynşteynin dili ilə interpretasiya olunaraq “uzaq qohumdansa, şəkillərimi layk edən dostlarım yaxşıdır” formasına düşmüşdür. Yaxud, “Martın 7-si rayona gedirəm, rəhmətə gedənim var” ifadəsinin yenə də Eynşteynin ayağına yazılmasının səbəbi “8 mart Beynəlxalq qadınlar günü”ndə hədiyyə almağın dəhşətini dünyaca məşhur alimin dili ilə deyərək, vəziyyətin çətinliyindən “çıxış yolu” tapmaq cəhdidir. Mövlanənin kəlamları da internetdə interpretasiyaya məruz qalmaqdadır. Məsələn: “ya olduğun kimi görün, ya göründüyün kimi ol” ifadəsi dəyişdirilərək “ya olduğun kimi ol, ya da gözümə görünmə” şəklinə salınmışdır.

Həmçinin ata sözləri və deyimlər də parodik təfsirdə verilir ki, bu zaman folklorun ənənəvi janrı özünün yeni janrını ortaya çıxarır. Əslində, ata sözlərinin bu şəkildə dəyişmə məruz qalması “Molla Nəsrəddin” jurnalından qalma bir ənənədir. Çünki jurnalın “Qəmiş” imzalı yazarı atalar sözlərini dəyişdirərək, jurnalın ab-havasına salmışdır. Məsələn, “Müsürman bildiyin edər, çaq-çaq baş ağrıdar”, “Müsürman hər xasiyyətini dəyişsə də, paxıllığını dəyişməz” (*Molla Nəsrəddin, 2008: 128*).

İnternetdə dəyişmə uğrayan atalar sözlərinə nəzər yetirək. Məsələn, “dostunu söylə, kim olduğunu deyim” ata sözü “müəllimini söylə, neçə alacağımı deyim” şəklində dəyişdirilmişdir, “bülbül altun qəfəsə

qoyublar, vətən deyib zarıyıb” ata sözünü “şagirdi altundan sinfə qoyublar, tənəffüs deyə zarıyıb” şəklinə salmışlar. A.Güvənç haqlı olaraq yazır ki, ata sözlərinin, xüsusilə tələbə həyatı ilə bağlı mövzulara müvafiq olaraq dəyişdirilməsi tez-tez rast gəlinən paylaşımlar arasındadır (*Güvənç 2014:42*). Deməli, ata sözlərinin dezolara çevrilməsində əsas rol şagird və tələbələrə düşür.

Pelin Seçkin Barbara yazır ki, “dəyişən yaşayış forması kollektiv düşüncəyə təsir etmiş, bunun nəticəsində insanlar, xüsusilə də, gənclər həyatı maddiyyat üzərindən dəyərləndirməyə başlamışlar. Bu proses virtual mühitdə ata sözlərinin dəyişdirilərək yayılmasına və yeni bir kommunikasiya imkanı kimi qiymətləndirilməsinə zəmin yaratmışdır. Ata sözləri kimi qəbul olunan bu qəlib sözlər, yumoristik bir üslub və əyləncə məqsədi ilə yaradılmaqla bərabər, kommunikasiya, ünsiyyət əhəmiyyəti kəsb etdiyi kütlənin həyatı dərk etməsi və müəyyən mənada tənqid etmə şəklini də əks etdirmək baxımından əhəmiyyət kəsb edir” (*Seçkin: 26*). İnternetdə hər gün ata sözü və situasiyaların, hətta rəvayət və lətifələrin yüzrlərlə interpretasiyası ilə qarşılaşırıq və bunu dedi-qodu olaraq qəbul etmədən, sadəcə əyləncə vasitəsi kimi istifadə edirik.

İSLAMDA DEDİ-QODU

İslamda da digər dinlərdə olduğu kimi, qeybətə münasibət birmənalı olaraq mənfidir. Ən gözəl dini əxlaq nümunələrindən biri kimi “qeybətsiz ağıza sahib olmaq” anlayışı mövcuddur. Dini zəmində qeybət haqqında iki qaynaqdan məlumat ala bilirik. Onlardan biri Qurani-Kərim, digəri isə hədislərdir. İlk olaraq Qurani-Kərimdə qeybətə münasibətə nəzər yetirək.

Hucurat surəsində zənn ilə davranmağın, əmin olmadan danışmağın cəzasının ağır olacağından bəhs edilir (26: 36). İsrə surəsi 36, Qaf surəsi 18, Qəsəs surəsi 55, Mömin surəsi 13-də insanın qulaq, göz və ağıza sahib çıxması, onlarla günah işləməməsi əmr edilir. Ənam surəsi 68-də isə açıq şəkildə dedi-qodu etməyin nə qədər yanlış davranış olduğu göstərilmişdir: “(Ya Rəsulum!) Ayələrimizə istehza edənləri gördüyün zaman onlar söhbəti dəyişənə qədər onlardan üz çevir. Əgər şeytan (bu qadağan əmrini) sənə unudara, xatırlayandan sonra o zalım tayfa ilə bərabər olma” (*Qurani-Kərim, 2006: 7-68*). Eyni ayə Türkiyə Türkçəsinə çevrilmiş Qurani-Kərimdə isə bu cür yazılmışdır: “Ayələrimiz haqqında dedi-qoduya aludə olanları gördüyün vaxt başqa bir söz deyincəyə qədər onlardan üz döndər, uzaqlaş. Əgər şeytan sənə unutdurarsa, xatırladıqdan sonra (qalx), o zalımlar dəstəsi ilə birlikdə oturma” (*Qurani-Kərim, 2011: 7-68*). Yusuf surəsi 31 və 32-də isə məşhur Yusif və Züleyxa mifi haqqında qeybətin Züleyxa tərəfindən necə açıqlanması göstərilmişdir. Surədə açıqca görmədən, bilmədən qeybət etməyin çox yanlış olduğu fikri təlqin edilmişdir (12:31,32).

İslamda dedi-qoduya mənfi münasibət sadəcə Qurani-Kərimdə deyil, hədislərdə də bildirilmişdir. Bəzi hədislərə nəzər yetirək.

Əbû Hüreyrə radiyallahu anha haqqında edilən rəvayətə görə Rəsulullah sallallahu aleyhi və səlləm belə ərz edir:

- *Qeybət nədir, bilirsinizmi?*

- *Allah və Rəsulu daha yaxşı bilər- dedilər.*

Həz. Peyğəmbər:

- *Qeybət din qardaşlarının xoşuna gəlməyən bir halda xatırlamaqdır - deyər ərz etdi.*

- *Bəs deyilən ayıb əgər o qardaşımda olsa necə? - deyər soruşulduqda isə Peyğəmbər:*

- *Əgər dediyin hal onda varsa qeybət etmiş oldun, yox əgər yoxdursa o zaman iftira atmış oldun - deyər buyurdu. (Əbû Davud, Ədəb, 35; Tirmizî, Birr, 23).*

Burada qeybət doğru olan bir nöqsanın danışılması şəklində meydana çıxır. Yəni şişirdilmə olmadan deyilən bəzi xəbər də qeybət sayıla bilər (danışılması məsləhət bilinməyən xəbər kimi).

Həmçinin hədislərdə dedi-qodu edən necə və nə ilə cəzalandırılacağı da göstərilir. Qeybət edən Allahın evində belə cəzalandırılacağı haqqında hədisə nəzər yetirək.

Əbu Bərzə (r.a.) rəvayətinə görə Rəsulullah (s.a.v) belə buyurmuşdur: “Ey diliylə iman edib qəlblərinə tam şəkildə yerləşməyən kimsələr! Müsəlmanları qeybət etməyin, onların qüsurlarını da araşdırmayın! Kim müsəlmanların qüsurlarını araşdırırsa, Allah da onun qüsurlarını araşdırır. Allah kimin qüsurlarını araşdırırsa, onu evinin içində belə olsa rəzil edər.” (Əbu Davud, Ədəb, 35/4880; Tirmizî, Birr, 85/2032).

Başqa bir hədisdə Peyğəmbər ilə həyat yoldaşı arasında gerçəkləşmiş bir dialoqda dedi-qoduya münasibət belə müəyyənləşir.

Aişə radiyallahu anha belə dedi:

-Ey Allahın Rəsulu! Safiyyənin belə olması sənə yetər dedim. - Ravilərdən biri, bu sözlə Hz. Aişənin, onun qısa boylu olmasını eyham etdiyini deyir – Bundan sonra Hz. Peyğəmbər:

-Ey Aişə! Elə bir söz dedin ki, əgər o söz dənizə qarışsa idi, onun suyunu məhv edərdi- buyurdu.

Aişə dedi ki, mən bir başqa gün də özünə bir insanın vəziyyətini nəql etmişdim. Bundan sonra Hz. Peyğəmbər:

- Mənə dünyanın ən qiymətli şeylərini versələr, mən yenə də qətiyyənlə bir insanı xoşuna gəlməyəcəyi bir şəkildə təqlid edib xatırlamaq istəməyəm - şəkildə arz etdi (Əbu Davud, Ədəb, 35; Tirmizî, Qiyamat 51).

Hədisdən göründüyü kimi, bir insanın haqqında danışılib-danışılmaması önəmli deyil. İnsan şəxsi əxlaqını qoruyub başqası haqqında onun xoşuna gəlməyəcək fikirləri dilə gətirməməli, üstəlik bu barədə heç düşünməmək lazımdır. Çünki düşüncə bir müddət sonra dil ilə ifadə olunur.

Göründüyü kimi, dedi-qodu istər Quranda, istərsə də hədislərdə pislənir və mənfəət kimi qiymətləndirilir.

QANUNDA DEDİ-QODU

Dedi-qodu ictimai hadisə olduğu və şəxslərin heysiyyət və şərəfini alçaldaraq hüquqlarını tapdaladığı üçün qanunlarda uyğun cəza tədbirləri mövcuddur. Yazılı və ya şifahi şəkildə yayılmış dedi-qodu böhtan xarakteri daşıyarsa, dedi-qodu müəllifini üzr istəməyə məcbur etmək və ya ona məhkəmə yolu ilə cəza verdirmək yolu seçilə bilər.

Cəmiyyət qanunlar vasitəsilə şəxslərin şərəf və ləyaqətlərinin alçaldılması və böhtan atılmasının qarşısının alınması zəminində qadağalar qoymağa məcburdur. AR CM 147-ci maddəsinin 1-ci və 2-ci maddələri hər hansı şəxsin şərəf və ləyaqətini ləkələyən və ya onu nüfuzdan salan məlumatları kütləvi çıxışlarda, kütləvi nümayiş etdirilən əsərdə və ya kütləvi informasiya vasitəsində yaymağa görə yüz manatdan beş yüz manatadək miqdarda cərimə ilə və ya iki yüz qırx saatadək müddətə ictimai işlər və ya bir ilədk müddətə islah işləri və ya altı ayadək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəza nəzərdə tutur (*Azərbaycan Respublikası...*, 2017:64). Bununla yanaşı, 148-ci və 148-1-ci maddələrində toplumda və internetdə atılan iftiralara bədəli kimi bir illik həbs və ya üç yüz min manata qədər cəza ya da iki yüz qırx saatdan dörd yüz səksən saata qədər məcburi işləmək cəzası verilməkdədir (*Azərbaycan Respublikası...* 2017: 65). Göründüyü kimi, dedi-qodunun qanundakı cəzası pul cəzasından başlayıb azadlıqdan məhrum etməyə qədər artır. Burada təbii ki, dedi-qodunun şəxs üzərindəki təsiri, ona vurduğu ziyan hesablanır.

İnternet vasitəsilə bir çox şəkildə yayılan təhqirlərin, nüfuza xələl gətirən dedi-qoduların qarşısının alınmasında qanun çox zaman zəif, hətta aciz kimi görünür.

NƏTİCƏ

Dedi-qodu istər sosial, istər psixoloji, istər dini, istərsə də informasiya xarakterli olsun, hər bir fərdi yaxından maraqlandıran hadisədir. Yəni cəmiyyətin hər bir fərdi dedi-qodunu ortaya çıxaran üç tərəfdən biri olacaqdır.

Dedi-qodunu forma, məzmun baxımından folklor janrı kimi öyrənmək vacibdir. Günümüzədək janr kimi öyrənilməsə də, müxtəlif sahə mütəxəssisləri tərəfindən və sosial şəbəkələrdən zəngin material toplanmışdır. Bu material dedi-qodunu folklor janrı kimi şərh etməyə və araşdırmağa kömək edir.

Dedi-qodu folklor janrı olaraq qəbul edilməlidir. Əgər növ normativ, sərhədləri müəyyənləşmiş “qanunlar məcmuəsi”dirsə, yaxud növ ortaq xüsusiyyətlərə malik eyni və ya bənzər qəlib, ifadə, məzmun, forma və modeldə yazılmış mətnlərin qrup halında birləşməsi deməkdirsə və növsüz mətnin qəbul edilməz olduğunu nəzərə alsaq, o zaman dedi-qodu folklor janrıdır. Buna həm də mətnin formasının sabit qalaraq məzmunun tez-tez dəyişməsi ilə variantlılığının çoxalmasını da səbəb göstərə bilərik. Dedi-qodunun sosioloji tərəfləri əslində toplumun marağından ortaya çıxmışdır. Toplumun marağı, qınaması,

təqdiri, yəni tövrü dedi-qodunu sosial yöndən yaratmaqdadır. Dedi-qodunun psixoloji yönələri əslində üç tərəfin (danışan - A, dinləyən - B, haqqında danışılan - C) ortaqlığı və tərəflərdən birinin digərinə heyranlıq, paxıllıq, xeyirxahlıq kimi duyğularından yaranan vəziyyətdir.

Dedi-qodunun ənənəvi vəziyyəti əsasən mimikalarda, jestlərdə, mətnin qəliblərində görünür. Yarınması və yayılması üçün əsasən qohumluq münasibətləri, qonşuluq əlaqələri, folklor mətnləri, romanlar və s. olmalıdır. Nyuslor (newslore) əsasən, gündəlik hadisələr haqqında heç bir bilgi vermədən mühakimə etmək və buna görə də bəzən gerçəyin nə olduğunu anlamaqda əziyyət çəkdiyimiz mətnlərdir. Nyuslorun yayılmasında ən böyük rol medianındır. Dedi-qodu mətbuat, TV və mediada geniş yayılmaq imkanı əldə edir. Bu da əsasən siyasətçi və şou əhlinin işinə yarayır və ya onlara ziyan vurur. Dedi-qodunun sosial mediada yayılması üçün əlverişli şərait olduğundan, o, linç kampaniyaları, dezinformasiyalar, interpretasiyalar şəklində özünü göstərə bilər. Dedi-qodu İslamda daha çox vicdani özəllik daşısa da, qanunda cəzası çox açıq şəkildə göstərilmişdir.

QAYNAQLAR

- Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi (2017). Səkkizinci bölmə. Bakı: Hüquq Ədəbiyyatı Nəşriyyatı
- Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. (1966). Tərt: Ə.Orucov. Bakı: Az.SSR EA Nəşriyyatı, I cild
- Baumeister, F. Roy vd. (2004). Gossip as Cultural Learning, *Review of General Psychology*, Vol. 8, No. 2, 111–121
- Cengiz Alim Koray (2017). Bir Yerli Olma Bağlamında Dedi-qodu, Söylentilər və Antakyalilik. *Akademik Sosial Araştırmalar Dergisi*. Sayı 51, Ağustos, s.311-327
- Duff, David (2000b). “Alastair Fowler-Transformations of Genre”, *Modern Genre Theory*, New York: Longman, 232.
- Duff, David (2000a). “Ireneusz Opacki - Royal Genres”, *Modern Genre Theory*, New York: Longman, 124.
- Derrida, Jacques (1980). “The Law of Genre”. *Critical Inquiry*. Vol. 7, No. 1. On Narrative. 55-81
- DiFonzo, Nicolas ve P. Bordia, (2007). Rumor, gossip and urban legends. *Diogenes*, 54(1), 19-35
- Dunbar RIM, Marriott A, Duncan NDC (1997). Human conversational behavior. September, Volume 8, Issue 3, pp 231–246
- Foster, K. Eva (2004). 'Research on Gossip: Taxonomy, Methods, and Future Directions', *Review of General Psychology* 8: 78-99
- Frank, Russell. (2004). “When the Going Gets Tough, the Tough Go Photoshopping: September 11 and the Newslore of vengeance and victimization.” *New Media & Society* 6.5:633-58
- Gədəbəy folklor örnəkləri (2016). Tərt: M.İmanov və digərləri. Bakı: Elm və təhsil
- Gluckman, Max (1963). Gossip and scandal. *Current Anthropology*. Vol.4. No3, pp. 307-316
- Gülüm Erol. (2018). Dijital iletişim teknolojileri aracılı bir folklorik deneyim alanı olarak sanal ortam. //Milli folklor. Sayı 119
- Güvenç A.Ö. (2014). İnternet folkloru üzerine önerilen bir terim: e-folklor. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi, 18(2)
- Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında işlənən ərəb-fars mənşəli sözlərin lüğəti. (2005). İki cildə, II cild. Tərt: B.Abdullayev, M.Əsgərli, H.Zərinəzadə. Bakı: Şərq-Qərb
- Kurani Kerim meali (2011). Tər: H. Altuntaş, M.Özdemir. Ankara:Kaynak Eserler
- Qəzənfərqızı A. Rəhilə Qurbanova ilə müsahibə. Müəllifin 2011-ci ildə Gədəbəyə folklor ezamiyyəsi zamanı aparılıb. Şəxsi arxivdə qeyd olunub.
- Quliyev Hikmət. (2018). Virtual mühitdə folklor: ənənə və kommunikasiya. Bakı: Sabah
- Qurani-Kərim məali. (2006). Tərcümə: Z.Bünyadov, V.Məmmədəliyev. Bakı: Qismət
- Məhərrəmli Q., Əhmədova Ş. (2018). Məsəllər, deyimlər. Etimoloji lüğət. Bakı: Altun kitab
- Mirəhmədov Ə. (1998). Ensiklopedik lüğət: Ədəbiyyatşünaslıq. Bakı: “Azərbaycan Ensiklopediyası” Nəşriyyat Poliqrafiya Birliyi
- Molla Nəsrəddin. (2008). 8 cildə, (1906-1931). IV cild, 1911-1914-cü illər. Bakı: Çinarçap
- Noon, Mike and Delbridge, Rick (1993). 'News from Behind My Hand: Gossip in Organizations',

- OrganizationStudies* 14: 23-36.
- Nowak Martin, Sigmund Karl (2005). "Evolution of indirect reciprocity". *Nature*. Oct 27;437(7063): 1291-8
- Nowak Martin, Sigmund Karl (1998). "Evolution of indirect reciprocity by image scoring". *Nature*. June 11;393 (6685):573-7
- Ong, Walter (2002). *Orality and literacy*. New York: Taylor & Francis e-Library
- Paine, Robert (1967). What is Gossip About? An Alternative Hypothesis, *Man*, New Series, Vol. 2, No.2, 278-285
- Panchanathan, Karthik, Robert Boyd (2003). "A tale of two defectors: the importance of standing for evolution of indirect reciprocity". *Journal of Theoretical Biology*. Sep 7;224(1):115-26
- Robin, Ian vd. (1997). "Human conversational behavior" *Q. Human nature* September, Volume 8, Issue 3, pp 231–246
- Scott, James (2014). *Tahakküm ve Direniş Sanatları-Gizli Senaryolar*, 2. Basım, Çev. Alev Türker, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Seçkin, Pelin (2017). "Toplumsal yapıdaki değişimin göstergesi: Anti-atasözleri" // *Milli folklor*. Sayı 113
- Sommerfeld, Ralf. D. vd. (2007). Gossip as an alternative for direct observation in games of indirect reciprocity. *104(44)*, 17435-17440
- Suls, M. Jerry. (1977). 'Gossip as Social Comparison', *Journal of Communication* 27: 164-8
- Wert, R. Sarah ve Peter SALOVEY (2004). 'A Social Comparison Account of Gossip', *Review of General Psychology* 8:122-37
- Westacott, Emrys (2012). *The Virtues of Our Vices a Modest Defense of Gossip, Rudeness, and other bad habits*. Princeton University Press, New Jersey. pp. 2012 – 293
- Westacott, Emrys, (2000). "The Arts on Saturday". *International Journal of Applied Philosophy* 14(1):65-90
- Литературный энциклопедический словарь. (1986). Москва: «Советская энциклопедия»
- Горбатов Дмитрий (2005). Сплетни и слухи: психологическая природа различий // *Вопросы развития профессионального самопознания студентов-психологов: Воронеж: сб. науч. статей. с.109–118*

İNTERNET RESURLARI

- URL-1: <https://www.dictionary.com/browse/gossip> (E.T.: 29.04.2020)
- URL-2: www.gittimgezdingordum.com/vermesen-de-verdi-derler/ (E.T. / 20.09.2014)
- URL-3: <https://www.haberturk.com/polemik/haber/659693-kadinlar-gunde-kac-saat-Dedi-qodu-yapiyor> (E.T.: 29.04.2020)
- URL-4: www.hurriyet.com.tr/gundem/kaset-komplosu-deniz-baykali-boyle-izlemisler-40335828 (E.T.: 29.04.2020)
- URL-5. Gossib. <https://www.dictionary.com/browse/gossip>
- URL-6: <https://www.google.com/amp/s/abcnews.go.com/amp/Politics/list-trumps-accusers-allegations-sexual-misconduct/story%3fid=51956410> (E.T.: 29.04.2020)
- URL-7: edition.cnn.com/2011/WORLD/europe/08/23/berlusconi.sex.scandal.explained/index.html (E.T.: 29.04.2020)
- URL-8: <https://www.haberturk.com/facebook-skandali-buyuyor-trump-in-secilmesinde-onemli-rol-oynadik-1884885> (E.T.: 29.04.2020)
- URL-9: <https://1news.az/az/news/baki-metrosunda-qalmaqal-qisa-sortikli-qiz-davaya-sebeb- oldu-video>
- URL-10: <https://www.xezerxeber.az/G%C3%BCnd%C9%99m/154236.html> (29.04.2020)
- URL-11: <https://blogs.loc.gov/folklife/2013/12/einsteins-folklore/> (29.04.2020)
- URL-12: https://ia802507.us.archive.org/17/items/EBUDAVUD_201405/EBU%20DAVUD.pdf

**“XƏZƏR”İN TƏDQİQATÇILARININ
MƏQALƏSİ “ULUSLARARASI
HALKBİLİMİ ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ”NDƏ**

**ARTICLE BY KHAZAR
UNIVERSITY SCHOLARS IN
“ULUSLARARASI HALKBİLİMİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ” JOURNAL**

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsa-xanlı və universitetin Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin əməkdaşı Aynur Qəzənfərqızının həmmüəllifi olduqları “*Dedikodu halkbilim türü müdür*” adlı məqalə “*Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*”ndə (Türkiyə) dərc edilmişdir (cild 3, sayı 5).

Tədqiqat işində folklorşünaslıqda dedi-qoduya ilk dəfə janr kimi yanaşılmış, örnəklər ilə sübut olunmağa çalışılmışdır. Həmçinin internet resurslarından dedi-qodunun müasir mətnləri toplanılmış, nyuslor (mövcud hadisələri bilən və şərh edən folklor), kütləvi linçlər, interpretasiyalar və s. araşdırılmışdır. Dedi-qodu janrı İslamda və qanunda da araşdırılmış, ənənəvilik və müasirlik prizmalarından tədqiq edilmişdir. Tədqiqat işində dedi-qodunun sosial və psixoloji yönləri də öyrənilmişdir.

Məqaləni bu link vasitəsilə oxumaq olar:

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1168136>

An article entitled “*Dedikodu halkbilim türü müdür*” (“Is gossip a genre of folklore”) co-authored by professor Hamlet Isakhanli, the Founder of Khazar University, Chairman of its Board of Directors and Trustees, and Aynur Gazanfargizi, member of the University's Department of Languages and Literature, has been published in the “*Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*” (International Journal of Folklore Research (Volume 3, No. 5, Turkey).

For the first time in folklore research, gossip was approached as a genre, and attempts were made to prove it with examples. Also, modern texts of gossip, newslor (folklore that comments on and hinges on knowledge of current events), mass lynchings, interpretations, etc. were collected from the internet resources and analyzed. The genre of gossip has been studied from the perspective of Islam and law, through the prisms of tradition and modernity. The study also explored the social and psychological aspects of gossip.

The article can be found through the following link:

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1168136>

ARTICLE BY COMPUTER SCIENCE DEPARTMENT PROFESSOR IN “HUMAN-CENTRIC COMPUTING AND INFORMATION SCIENCES” JOURNAL

An article entitled “*TMaR: a two-stage MapReduce scheduler for heterogeneous environments*”, co-authored by Dr. Amir Rahmani, Professor of Computer Science at Khazar University was published by Springer publisher, in “*Human-centric Computing and Information Sciences*” journal.

In the context of MapReduce task scheduling, many algorithms mainly focus on the scheduling of Reduce tasks with the assumption that scheduling of Map tasks is already done. However, in the cloud deployments of MapReduce, the input data is located on remote storage which indicates the importance of the scheduling of Map tasks as well. In this paper, we propo-

se a two-stage Map and Reduce task scheduler for heterogeneous environments, called TMaR. TMaR schedules Map and Reduce tasks on the servers that minimize the task finish time in each stage, respectively. The simulation results demonstrate that TMaR outperforms Hadoop-stock and Hadoop-A in terms of makespan and network traffic and achieves by an average of 29%, 36%, and 14% performance using Wordcount, Sort, and Grep benchmarks. Besides, the power reduction of TMaR is up to 12%.

The article can be found at this link:

<https://hcis-journal.springeropen.com/articles/10.1186/s13673-020-00247-5>

KOMPÜTER ELMLƏRİ DEPARTAMENTİ PROFESSORUNUN MƏQALƏSİ “HUMAN-CENTRIC COMPUTING AND INFORMATION SCIENCES” JURNALINDA

Xəzər Universitetinin Kompüter elmləri departamentinin professoru Dr. Amir Rahmaninin həmmüəllifi olduğu “*TMaR: a two-stage MapReduce scheduler for heterogeneous environments*” başlıqlı məqaləsi Springer nəşriyyat evi tərəfindən yayımlanan “*Human-centric Computing and Information Sciences*” jurnalında dərc olunub.

Məqaləni bu link vasitəsilə oxumaq olar:

<https://hcis-journal.springeropen.com/articles/10.1186/s13673-020-00247-5>

ARTICLE BY COMPUTER SCIENCE DEPARTMENT SCHOLAR IN “INTERNATIONAL JOURNAL OF COMMUNICATION SYSTEMS”

An article entitled “*Task scheduling approaches in fog computing: A systematic review*”, co-authored by Dr. Amir Rahmani, Professor of Computer Science at Khazar University, was published in “*International Journal of Communication Systems*” journal.

The Internet of Things (IoT) interconnects billions of physical objects to collect and exchange information and makes various available applications. Despite all the advantages of the IoT, some of its applications are not feasible because of the existing restrictions in the IoT sensors. Cloud computing has been developed in recent years to overcome these restrictions. Although cloud computing has removed some of these restrictions, the cloud itself has faced some other challenges. One of these challenges is the distance between the cloud and the end devices, which is not ideal for delay-sensitive applications and also leads to high communication costs and security problems. To handle these challenges, the fog computing has been introduced in the literature, which places the resources and services at the edge of the network, close to the end devices.

In this study, the task scheduling algorithms proposed by different researchers for the cloud-fog environment, their advantages and disadvantages, and also various tools and issues regarding the scheduling methods and their restrictions were discussed. Finally, we identified the open issues related to task scheduling based on cloud-fog computing and provided some directions for future works.

The article can be found at this link:

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/dac.4583?af=R>

KOMPÜTER ELMLƏRİ DEPARTAMENTİ TƏDQIQATÇISININ MƏQALƏSİ “INTERNATIONAL JOURNAL OF COMMUNICATION SYSTEMS” JURNALINDA

Xəzər Universitetinin Kompüter Elmləri üzrə professoru Dr. Amir Rahmaninin ortağ müəllifi olduğu “*Task scheduling approaches in fog computing: A systematic review*” adlı məqaləsi “*International Journal of Communication Systems*” jurnalında dərc olunub.

Bu linkə daxil olmaqla məqaləni oxumaq olar:

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/dac.4583?af=R>

“XƏZƏR”İN MÜƏLLİMİNİN MƏQALƏSİ “INSIGHT TURKEY” JURNALINDA

Xəzər Universitetinin Siyasi elmlər və fəlsəfə departamentinin müəllimi Vasif Hüseynovun həmmüəllifi olduğu *Peace Negotiations Cannot Be Held Forever: Breaking the Deadlock in the Armenia-Azerbaijan* adlı məqalə “*Insight Turkey*” jurnalında dərc olunmuşdur.

Məqalədə münaqişə tərəflərini II Qarabağ müharibəsinə sövq edən amillər, müharibəyə qədər və müharibə dövründə baş verən hadisələrin təhlili, müharibənin nəticələri və tərəflərin öhdəlikləri haqqında araşdırma və fikirlər öz əksini tapmışdır. Ermənistanın humanitar atəşkəs dövründə belə mülki əhalini hədəfə almasına görə regionun hazırkı əhalisi üçün sülhün yaxın zamanda mümkün olmayacağı qənaətinə gələn müəlliflər, müharibənin nəticələrinin münaqişə tərəflərinə necə təsir göstərəcəyini qeyd etmişlər.

Məqaləni bu link vasitəsilə oxumaq olar:

<https://www.insightturkey.com/vasif/peace-negotiations-cannot-be-held-for-ever-breaking-the-deadlock-in-the-armenia-azerbaijan-conflict>

ARTICLE BY “KHAZAR”S INSTRUCTOR IN “INSIGHT TURKEY” JOURNAL

An article entitled "*Peace Negotiations Cannot Be Held Forever: Breaking the Deadlock in the Armenia-Azerbaijan*" co-authored by Dr. Vasif Huseynov, instructor of Political Science and Philosophy Department, was published in "*Insight Turkey*" journal.

The article reflects the factors that led to the Second

Karabakh War, the analysis of political developments before the war, the consequences of the war, and the trilateral agreement on November 10.

The article can be found at this link:

<https://www.insightturkey.com/vasif/peace-negotiations-cannot-be-held-for-ever-breaking-the-deadlock-in-the-armenia-azerbaijan-conflict>

ARTICLE BY DEPARTMENT ECONOMIC AND MANAGEMENT PHD STUDENT IN “GLOBAL JOURNAL OF MANAGEMENT AND BUSINESS RESEARCH: A ADMINISTRATION AND MANAGEMENT” JOURNAL

Article entitled "*The impact of foreign direct investment and official development assistance on tax burden: An analytical study on Jordan*" authored by Mustafa Mohammad Alalawneh, PhD student at Khazar University Department of Economic, was published in "*Global Journal of Management and Business Research: A Administration and management*" from Open Association of Research Society USA (OARS).

The researcher investigated the effect of foreign direct investment and official development assistance on tax burden in Jordan employing the Auto- Regressive Distributed Lags Bounds Testing (ARDL BT) co-integration approach to the data ranging from 1991 to 2018. The results indicated that there is a long-run relationship among variables. The results showed that there is a positive and statistically significant effect of the ratio of foreign direct investment to GDP (FDI) on tax burden (TB) in the long run, and a positive and statistically significant effect of the ratio of official development assistance to GDP (ODA) on tax burden (TB) in the long run. The estimation results indicate that a 1% increase in (FDI) increases (TB) by 0.53%, and a 1% increase in (ODA) increases (TB) by 1.45%. This study is the first of its kind in examining the impact of foreign direct investment and official development assistance together on the tax burden in Jordan.

The article can be read at this link:

İQTİSADİYYAT VƏ MENECEMENT FAKÜLTƏSİNİN DOKTORANTININ MƏQALƏSİ “GLOBAL JOURNAL OF MANAGEMENT AND BUSINESS RESEARCH: A ADMINISTRATION AND MANAGEMENT” JURNALINDA

Xəzər Universiteti İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin doktorantı Mustafa Mohammad Alalawneh`in "*The impact of foreign direct investment and official development assistance on tax burden: An analytical study on Jordan*" adlı məqaləsi "*Global Journal of Management and Business Research: A Administration and management*" jurnalında dərc edilmişdir.

Məqaləni aşağıdakı link vasitəsilə oxumaq olar:

<https://journalofbusiness.org/index.php/GJMBR/article/view/3277/3178>

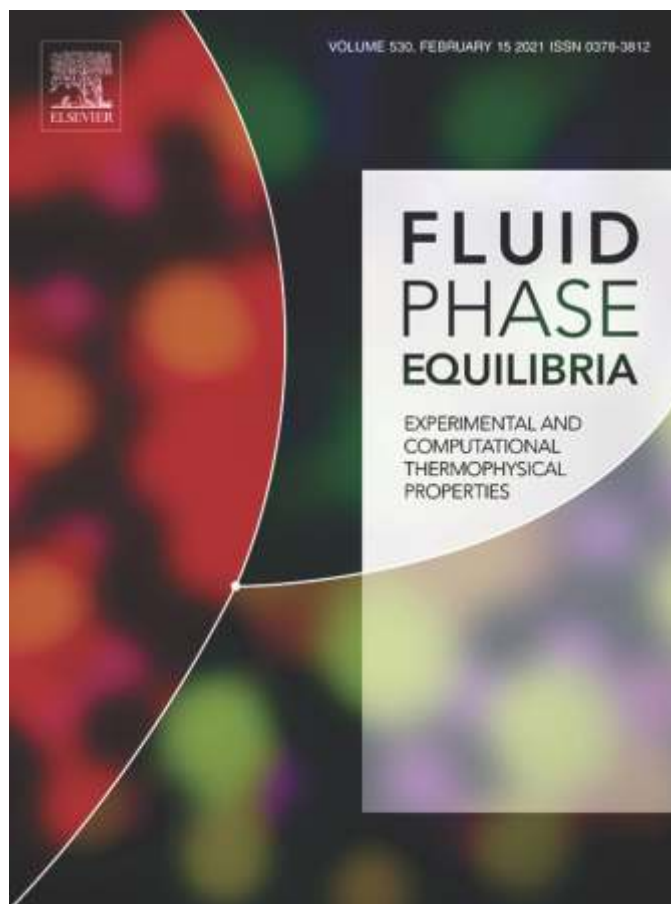
**ARTICLE BY DEPARTMENT
OF COMPUTER SCIENCE
SCHOLAR IN “FLUID
PHASE EQUILIBRIA”
JOURNAL**

Article entitled “*Wax precipitation modelling using Perturbed Chain Statistical Associating Fluid Theory (PC-SAFT)*” authored by Izat Shahsenov, senior researcher at eiLink R&D Center and Faculty member at Khazar University Department of Computer Science, was published in international journal “*Fluid Phase Equilibria*”, Elsevier.

The objective of the research is to substitute traditional cubic equations-of-state with Perturbed Chain form of the Statistical Associating Fluid Theory (PC-SAFT) and its application in the real field. The advantage of PC-SAFT is mainly the accuracy in the estimation of fugacities of heavy components in vapor and liquid mixtures. The novelty of this research was in approach for fluid characterization. Such models as multi-solid or solution-solid were not used. Instead, wax phase was represented as one phase and its amount was taken from inexpensive cross-polarized microscopy data. Therefore, we did not need PNA analysis. To be able to accurately predict with one wax component, reservoir was divided into sectors to determine PC-SAFT parameters for this wax component from calibration of each sector separately. Later, when a new well is drilled, its content of wax can be determined from the cross-polarized experiment and PC-SAFT parameters are same as PC-SAFT parameters of that sector (they were obtained from calibration for that sector before). This data alone is enough to predict amount of precipitated wax at any conditions with high accuracy.

The article can be read at this link:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S037838122030460X?via%3Dihub>

**KOMPÜTER ELMLƏRİ DEPARTAMENTİNİN
TƏDQIQATÇISININ MƏQALƏSİ
“FLUID PHASE EQUILIBRIA”
JURNALINDA**

Xəzər Universiteti Kompüter elmləri departamentinin əməkdaşı İzət Şahsenovun “*Wax precipitation modelling using Perturbed Chain Statistical Associating Fluid Theory (PC-SAFT)*” başlıqlı məqaləsi Elsevier nəşriyyat evi tərəfindən yayımlanan “*Fluid Phase Equilibria*” adlı beynəlxalq jurnalda dərc olunmuşdur.

Məqalə aşağıdakı linkdə:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S037838122030460X?via%3Dihub>

**TARİX VƏ ARXEOLÖGIYA DEPARTAMENTİNİN
ƏMƏKDAŞININ MƏQALƏSİ TÜRKİYƏNİN
“ANADOLU AGENCY”
XƏBƏR AGENTLİYİNİN RƏSMİ SAYTINDA**

Xəzər Universitetinin Tarix və arxeologiya departamentinin müəllimi Telman Nüsrətoğlunun müəllifi olduğu “OPINION - Albanian churches in Karabakh and endless Armenian lies” adlı məqaləsi Türkiyənin “Anadolu Agency” Xəbər Agentliyinin rəsmi saytında dərc olunmuşdur.

Məqalədə erməni din xadimlərinin erməniləri “məzlum qədim millət” kimi təqdim etdikləri yalançı kampaniya əsaslı sübutlarla ifşa edilmiş, Azərbaycanın Qarabağ ərazisində mövcud olan qədim alban kilsələri və tarixi haqqında ətraflı məlumat verilmişdir.

Məqaləni bu link vasitəsilə oxumaq olar:

<https://www.aa.com.tr/en/analysis/opinion-albanian-churches-in-karabakh-and-endless-armenian-lies/2085835>

**ARTICLE BY STAFF MEMBER OF THE DEPARTMENT OF HISTORY
AND ARCHEOLOGY ON THE WEBSITE OF
TURKISH “ANADOLU” NEWS AGENCY**

An article by Telman Nusratoglu, a lecturer in the Department of History and Archeology of Khazar University, entitled "OPINION - Albanian churches in Karabakh and endless Armenian lies" was published on the official website of the Turkish Anadolu Agency. The article exposes the unrealistic campaign of Armenian clerics to present Armenians as an "oppressed ancient nation" with solid evidence, and provides detailed information about the ancient Albanian churches and history in the Karabakh region of Azerbaijan.

You can read the article through the following link:

<https://www.aa.com.tr/en/analysis/opinion-albanian-churches-in-karabakh-and-endless-armenian-lies/2085835>

**ARTICLE BY DEPARTMENT OF ECONOMIC AND MANAGEMENT PHD
STUDENT IN “ACTA UNIVERSITATIS AGRICULTURAE ET
SILVICULTURAE MENDELIANAE BRUNENSIS” JOURNAL**

Article entitled “*The impact of monetary policy and tax revenues on foreign direct investment inflows: An empirical study on Jordan*” authored by Mustafa Mohammad Alalawneh, PhD student at Khazar University Department of Economic, was published in “*Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*” from Scopus collection.

The researcher examined the impact of monetary policy (proxied by money supply and interest rate) and tax revenue on foreign direct investment (FDI) in Jordan employing time series data period from 1991 to 2017. The Vector Error Correction Model (VECM), the Canonical Cointegrating Regression

(CCR) and the Fully Modified Ordinary Least Squares (FMOLS) methods are applied in empirical estimations. Estimation results reveal that money supply has a positive and statistically significant impact on the FDI while, tax revenue has a negative impact on FDI in Jordan. Also, we find that the impact of interest rate is statistically insignificant. The results of current study are useful for the policymakers to formulate appropriate policies and support the literature for further research in the case of developing economies.

The article can be read at this link:

<https://doi.org/10.11118/actaun202068061011>

**İQTİSADİYYAT VƏ MENECMENT FAKÜLTƏSİNİN DOKTORANTININ
MƏQALƏSİ “ACTA UNIVERSITATIS AGRICULTURAE ET
SILVICULTURAE MENDELIANAE BRUNENSIS” JURNALINDA**

Xəzər Universiteti İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin doktorantı Mustafa Mohammad Alalawneh'in “*The impact of monetary policy and tax revenues on foreign direct investment inflows: An empirical study on Jordan*” adlı məqaləsi “*Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*” jurnalında dərc edilmişdir.

Məqaləni aşağıdakı link vasitəsilə oxumaq olar:

<https://doi.org/10.11118/actaun202068061011>

ƏTRAF MÜHİT VƏ COĞRAFIYA DEPARTAMENTİNİN MÜƏLLİMİNİN YENİ KİTABI ÇAPDAN ÇIXMIŞDIR

Xəzər Universitetinin Ətraf mühit və coğrafiya departamentinin əməkdaşı, coğrafiya üzrə fəlsəfə doktoru Rövşən Kərimovun həmmüəllifi olduğu “Ekomiqrant icma əsaslı kooperativlərin idarə olunması” adlı kitab çapdan çıxmışdır. Kitab Avropa Birliyinin “Regional və kənd yerlərinin inkişafına dəstək” Proqramı çərçivəsində maliyyələşdirilmiş, “Rüzgar” Ekoloji İctimai Birliyinin müvafiq qrant müsabiqəsinin qalibi qismində layihə üzrə həyata keçirilən fəaliyyətlərin tərkib hissəsi olaraq yazılmışdır. 2017-2020-ci illərdə icra olunmuş həmin layihə “Telişli ekomiqrant icmasında bazar rəqabətli gəlir mənbələrinin formalaşması üçün kənd təsərrüfatı təşəbbüsləri” adlanır. Çap olunmuş kitabın həmmüəllifi Qətibə Nəcəfova, redaktoru isə AMEA-nın professoru İslam Mustafayevdir.

Kitabda Azərbaycanın İmişli rayonundakı Telişli ekomiqrant icmasının daşqından əvvəl və sonrakı sosial rifahı, ərazinin ekoloji vəziyyəti müqayisəli təhlil olunur, icmanın kooperasiya əsasında kənd təsərrüfatı təşəbbüslərinin dəstəklənməsi üzrə fəaliyyətləri haqqında məlumatlar verilir. Rövşən Kərimov təbii fəlakətlər və əlverişsiz təbii-ekoloji şəraitlə əlaqədar baş verən əhali miqrasiyasını, ekomiqrantların problemlərinin həll olunması imkanlarını, bu sahədə digər ölkələrin təcrübəsini tədqiq etmişdir. O, həmçinin kənd yerlərində rifahın yaxşılaşdırılması və icma təşəbbüsləri məsələlərini, kənd təsərrüfatı kooperativlərinin inkişafı və idarə olunmasında dünya təcrübəsini araşdırmışdır. Kitabda verilən tövsiyələr analoji vəziyyətdə olan kənd icmaları üçün təbliğat vasitəsi kimi istifadə oluna bilər.

NEW BOOK PUBLISHED BY STAFF MEMBER OF KHAZAR UNIVERSITY'S DEPARTMENT OF ENVIRONMENT AND GEOGRAPHY

A book entitled “Management of Eco-Migrant Community-Based Cooperatives” co-authored by Rovshan Karimov, a staff member of Khazar University's Department of Environment and Geography and Doctor of Philosophy in Geography, has been published. The book was funded under “the European Union's Regional and Rural Development Support” Program and was written as part of the project activities as the winner of the relevant grant competition of the “Rüzgar” Ecological Public Union. The project, implemented in 2017-2020, is called "Agricultural Initiatives for the Formation of Market Competitive Sources of Income in the Telishli Eco-Migrant Community." The co-author of the published book is Gatiba Najafova, and the editor is the professor of ANAS, Islam Mustafayev.

The book comparatively analyzes the social welfare of the Telishli eco-migrant community in the Imishli region of Azerbaijan before and after the flood, the ecological condition of the area, and provides information on the community's activities to support agricultural initiatives on a cooperative basis. Rovshan Karimov analyzed the migration of the population due to natural disasters and unfavorable natural and ecological conditions, the possibilities of solving the problems of eco-migrants, and the experiences of other countries in this field. He also explored issues of rural welfare improvement and community initiatives, and world experience in the development and management of agricultural cooperatives. The recommendations in the book can be used as an exemplary way for rural communities in a similar situation.

İĞDIR UNIVERSİTETİNİN REKTORU NDU-DA

İğdir Universitetinin rektoru professor İbrahim Demirtaş və əməkdaşları NDU-da olublar. NDU-nun rektoru Elbrus İsayev qonaqları salamlayaraq, ali təhsil ocağının malik olduğu imkanlar, fakültələr, tədris olunan ixtisaslar və beynəlxalq əlaqələr haqqında geniş məlumat verib. Universitetə qəbul olan əcnəbi tələbələrin siyahısında türkiyəli tələbələrin daha çox üstünlük təşkil etdiyini qeyd edən rektor bunun səbəbini dil, din birliyi, ortaq adət-ənənələrə sahib olduğumuzla əlaqələndirib. İğdir Universitetinin rektoru, professor Mehmed Hakkı Alma da öz növbəsində rəhbərlik etdiyi universitet haqqında məlumat verib.

Görüşdə bütün elm-təhsil sahələrində ortaq layihələr həyata keçirmək, konfranslar, simpoziumlar təşkil etmək, ortaq elmi araşdırmalar aparmaq, elmi toplantılar təşkil etmək, tələbə-müəllim mübadiləsi həyata keçirmək, müxtəlif idman növləri üzrə universitetlərarası idman yarışları keçirmək məsələləri müzakirə edilib.

Sonra Tibb fakültəsində olan qonaqlara məlumat verilib ki, 2019-cu ildə yenidən qurularaq istifadəyə verilən fakültə yüksək maddi-texniki baza ilə zənginləşdirilib, həm nəzəri, həm də təcrübi dərslərin keçirilməsi üçün burada hər cür şərait mövcuddur. Yaradılan şəraitin nəticəsidir ki, bu il fakültəyə qəbul olan 336 xarici tələbədən 260-ı Türkiyə Respublikasındandır. Laboratoriyalarda olan qonaqlar fitoterapiya və apiterapiya sahəsində NDU ilə gələcək əməkdaşlığın perspektivləri və ortaq layihələrlə bağlı müzakirələr aparıblar.

Qonaqlar universitetin xəstəxanasında, baytarlıq ixtisasının tədrisi üçün yaradılmış ayrıca binada, Pedaqoji fakültənin nəzdində fəaliyyət göstərən Texnologiya Mərkəzində - Toxuma və tikiş kabinəsi, Xalçaçılıq, Kulinariya mərkəzi, Ağac emalı və metalkəsmə emalatxanasında olublar. Həmçinin, fakültədə yeni yaradılan Atıcılıq mərkəzində olan qonaqlar universitetdə yaradılan imkanlardan məmnunluq duyublar.

UNİVERSİTETİN HƏRBÇİ TƏLƏBƏSİ ALİ TƏHSİL OCAĞINDA FƏXRLƏ QARŞILANIB

Universitetin Hüquqşünaslıq ixtisası üzrə I kurs tələbəsi Yüksəl Əlizadə, həmin ixtisas üzrə qiyabi təhsil alan Orxan Kərimli və Teymur Osmanlı Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına şəhid olublar. Universitetdə təşkil edilən tədbirdə şəhidlərin əziz xatirəsi 1 dəqiqəlik sükutla yad edilib. Ali təhsil ocağının rektoru Elbrus İsayev 44 gün davam edən və şanlı Azərbaycan Ordusunun qələbəsi ilə nəticələnən Qarabağ zəfəri münasibətilə tədbir iştirakçılarını təbrik edib. Vurğulanıb ki, qələbəyə Ali Baş Komandan İlham Əliyevin göstərdiyi yüksək liderlik keyfiyyətləri və Azərbaycan Ordusunun müasir vasitələrlə və silahlarla təchiz olunaraq yüksək əhval-ruhiyyə ilə mübarizəyə başlaması nəticəsində nail olunub. Rektor II Qarabağ döyüşlərində universitet tələbələrinin də iştirakını diqqətə çatdırıb.

Şuşa uğrunda gedən döyüşlərdə də fəal iştirak edib Naxçıvana dönmən Məşqçilik ixtisası üzrə I kurs qiyabi tələbəsi Fəxri Qazıbəyov da tədbirdə çıxış edib. Deyib ki, oktyabrın 11-dən döyüşlərə qatılıb və xüsusi təyinatlıların dəstəsində Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan Qubadlı uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edib. Azıx mağarasına girən ilk hərbçilər arasında özünün də olmasını qürur hissi ilə ifadə edib.

Rektor Vətən müharibəsində fəal iştirakına görə Fəxri Qazıbəyova NDU Elmi Şurasının 30 noyabr 2020-ci il tarixli qərarına əsasən Fəxri fərman təqdim edib.

UNİVERSİTETİN KOLLEKTİVİ XALÇA MUZEYİNDƏ

1998-ci ildən fəaliyyət göstərən Naxçıvan Dövlət Xalça Muzeyinin xalçaçılıq sənətinin təbliği, yaşadılması sahəsində özünəməxsus yeri var. Naxçıvan xalçaları qədim zamanlardan Azərbaycan xalçaçılıq sənətinin ən gözəl nümunələri hesab edilir. Muzeyin fonduna 4000-ə yaxın eksponat toplanıb ki, onlardan 400-dən çoxu ekspozisiyada sərgilənir. Bunlar Naxçıvan qrupuna aid çoxlu sayda xovlu və xovsuz xalça nümunələri, xalçaçılıq məmulatları, məişət əşyalarıdır. Palaz, cecim, kilim, şəddə, zili kimi xovsuz xalçalar, sujetli, portret və miniatür xalçalar, o cümlədən müxtəlif əl işləri, tikmələr, toxuculuq alətləri, xurcun, duz torbası və digər eksponatlardır.

Qeyd olunub ki, Azərbaycan xalçaları 2010-cu ildə UNESCO-nun "Qeyri-maddi mədəni irs" siyahısına daxil edilib.

Muzeyin bələdçisi bildirib ki, muzeyin 2013-cü ildə üç dildə internet saytı istifadəyə verilib. Bu da muzeyi virtual səyahət etməyə, ziyarətçilərə ekspozisiyadakı eksponatlarla bağlı məlumatlar verməyə, tarixi keçmişimizi öyrənməyə imkan yaradıb.

Sonda universitetin Pedaqoji fakültəsinin Texnologiya müəllimliyi ixtisası üzrə III kurs tələbələrinin toxuduğu xalça muzeyə hədiyyə edilib.

ŞAĞİRD LƏR "QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!" ŞÜARİ ALTINDA SƏRĞİ TƏŞKİL EDİBLƏR

NDU Memarlıq və mühəndislik fakültəsinin rəhbərliyi ilə Naxçıvan şəhər 4 saylı tam orta məktəbdə "Qarabağ Azərbaycandır!" adlı sərgi keçirilib. Tədbiri giriş sözü ilə açan universitetin Memarlıq kafedrasının müdiri, memarlıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Gülnarə Qənbərova tarixi qələbə münasibətilə hər kəsi təbrik edib, gələcəyimiz olan uşaqları tariximizi unutmamağa çağırıb.

Memarlıq və mühəndislik fakültəsinin dekanı, professor Cavanşir Zeynalov təşkil edilən sərgini yüksək qiymətləndirib və bu münasibətlə uşaqları təbrik edib.

Naxçıvan şəhər 4 saylı tam orta məktəbin direktoru Aytən Bağirova bildirib ki, əsərlərdə qələbə əhval-ruhiyyəsi öz əksini tapıb. Vurğulanıb ki, çəkilən rəsm əsərlərində şəhidlərin əziz xatirəsinə ehtiram əlaməti ifadə olunub.

Şagirdlərin ifasında Qarabağa həsr edilən şeirlər səsləndirilib. Sonra sərgidə təqdim edilən rəsm əsərləri diplomlarla təltif edilib. Sonda sərgiyə baxış olub.

NDU-NUN TƏLƏBƏSİ "İLİN GƏNC RƏSSAMI" SEÇİLİB

Naxçıvan Muxtar Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin, Gənclər Fondunun və Yeni Azərbaycan Partiyası Naxçıvan Muxtar Respublika Təşkilatının Heydər Əliyev adına Gənclər Birliyinin təşkilatçılığı ilə keçirilən "31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü" münasibətilə təşkil olunan mükafatlandırma mərasimində muxtar respublikanın ictimai həyatında və yaradıcılıq sahəsində fərqlənənlər mükafatlandırılıb. Naxçıvan Dövlət Universitetinin tələbəsi Fərqanə Seyidova isə "İlin gənc rəssamı" nominasiyası üzrə təltif olunub.

Qeyd edək ki, ötən həftə "Qarabağ Azərbaycandır!" rəsm müsabiqəsində II yeri qazanan Fərqanə Naxçıvan Muxtar Respublikası Gənc rəssamlar birliyinin və Naxçıvan Dövlət Universiteti İncəsənət fakültəsi Gənc rəssamlar klubunun üzvüdür. Fərqanə Seyidova universitetdə keçirilən bütün sərgilərdə iştirak edir və uğurları ilə hər zaman seçilir. Müxtəlif adda fəxri fərman və diplomlara layiq görülən tələbəmizə yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq.

NDU-nun Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsi

O SƏNİ SEVİRDİ

(Hekayə)

İsxan İsxanlı

Nəriman orta məktəbi bitirib Bakıya gəldi. İmtahan verib Azərbaycan Dövlət Universitetinin fizika fakültəsinə qəbul oldu. Əslində, hələ orta məktəbin son illərində oxuduğu zaman o, ədəbiyyatçı olmaq arzusunda idi və ədəbiyyat fakültəsinə qəbul olmağa hazırlaşır. Ailəsində fizikanın xüsusi yeri vardı. Nərimanın valideynləri vaxtilə elə onun oxuduğu kənd orta məktəbində fizika müəllimi işləmişdilər. Onlar hələ tələbə ikən Bakıda, Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunda tanış olmuş və ali məktəbi bitirən kimi də evlənmişdilər. Hələ on yaşında ikən Nərimanın atası faciəli şəkildə dünyasını dəyişmiş, bundan sonra anası da artıq həmin məktəbdə işləyə bilməmiş və ümumiyyətlə, müəllimlik sənətinə son verib, özünü tamamilə uşaqlarına həsr etmişdi. Valideynlərinin fizikaya olan xüsusi sevgisi sonra Nərimanı da “yoldan çıxartmış” və o da fizika fakültəsinə qəbul olmuşdu.

Nəriman Bakıda tələbə yataqxanasında qalırdı. Gəldiyi ilk günlərdə evləri, doğmaları, xüsusən də anası üçün çox darıxırdı. Bu ayrılığa dözmək artıq mümkünsüz bir hal almışdı. Yaxın dostu Murad onun çox darıxdığını görür və bunun keçəri bir hiss olduğunu başa salmağa çalışırdı. Murad yaşca Nərimandan xeyli böyük idi. O, hərbi xidmətini başa vurduqdan və bir neçə il də işlədikdən sonra ali məktəbə qəbul olmuşdu. Yaş fərqi olsa da, onlar arasında əsl dostluq münasibətləri yaranmışdı.

Muradın bütün cəhdlərinə baxmayaraq, Nərimanı sakitləşdirmək mümkün olmadı. Nəhayət, bir gün heç kimə xəbər vermədən, Nəriman qatara bilet alıb evlərinə qayıtdı. Şəhər həyatına alışa bilməyən Nəriman o qədər darıxırdı ki, ali məktəbi atmaq qərarına gəlmişdi. O bu fikrini böyük qardaşı Firudinə deməyə çəkinsə də, anasına açdı və anasının heç gözləmədiyi təkisi ilə qarşılaşdı. Buna baxmayaraq, Bakıda elə darıxmışdı ki, anasının nə dediyi, qardaşının da nə deyəcəyi onu ciddi narahat etmirdi və o, qərarında ısrarlı görünürdü. Axşam evə gələndə anası hər şeyi Firudinə danışdı. Firudin əvvəlcə Nərimanı məsləhət yolu ilə başa salmağa çalışdı. Lakin buna nail ola bilməyəcəyini hiss edib onu danlamağa, məzəmmət etməyə başladı. Bu cəhdinin də baş tutmayacağını görəndən sonra o, vəziyyəti bir müddət öz axarına buraxmaq qərarına gəldi və anasından da xahiş etdi ki, bir neçə gün Nərimanla bu haqda heç bir söhbət eləməsin. Firudin bu taktikası tezliklə öz bəhrəsini verdi. Kənddə, xüsusən də orta məktəb yoldaşları arasında belə bir xəbər dolaşmağa başladı ki, Nəriman universitetdə oxuya bilmədiyi üçün, qovulub. Kənd camaatı arasında yayılan bu əsassız şa-

yiə Nərimana çox yer elədi və o, yenə heç kimə demədən sakitcə biletini alıb Bakıya qayıtdı.

Nəriman böyük həvəslə təhsilini davam etdirməyə başladı. Elə bil baş verənlər onu daha da həvəsləndirmişdi, özü də hiss edirdi ki, həyata baxışı dəyişmiş və özünü qısa müddət ərzində qəflətən yaşa dolmuş bir insan kimi aparmağa başlamışdı. Əvvəllər bir az özündən razı kimi görünən, əlinə düşən hər məqamda amiranəliyini nümayiş etdirməyə çalışan Nəriman indi hər şeyə sakit, təmkinlə yanaşır, qrup yoldaşları ilə daha xoş rəftar edirdi. O, qrup nümayəndəsi olaraq, üzərinə düşən təşkilati işlərin yerinə yetirilməsində əvvəlki kimi, bir az sərt və amiranə görünsə də, bütün bunları elə etməyə çalışırdı ki, heç kimin xətrinə dəyməsin, heç kimi özündən incik salmasın.

Qruplarında Nərgiz adlı qaraşın bir qız vardı. Nisbətən ucaboylu, arıq, qıvrıqcısaçlı Nərgizi gözəl adlandırmaq olmazdı, lakin həddindən artıq suyuşirin bir qız idi. Danışığı, gülüşü, baxışları onun qəlbinin təmizliyindən, bir insan kimi səmimiyyətindən xəbər verirdi. Qızların əksəriyyətindən fərqli olaraq, yersiz zarafatlardan həmişə uzaq olan, ağıllı, təbiətən sakit, soruşmasan dillənməyən bir qız olan Nərgiz elə ilk günlərdən Nərimanın diqqətini cəlb etmişdi. Deyəsən, Nərgiz də Nərimana biganə deyildi və imkan düşdükcə oğrun-oğrun ona baxsa da, münasibətlərində bunu qətiyyənlə sezdirirdi.

Nəriman payız semestrini başa vurdu. Tətil günlərində universitetin tələbə həmkarlar ittifaqının xətti ilə bir turist səfəri təşkil edilmişdi. Tələbələr xüsusi turist qatarı ilə həyata keçirilən 12 günlük səfər ərzində keçmiş Sovet İttifaqının bir neçə şəhərini gəzmək imkanı əldə etmişdilər. Nəriman da bu səfərə gedən tələbələr arasında idi. Onlar gecələr yol gedir, hər səhər tezdən, saat 6-7 radələrində bir şəhərə çatırdılar. Onların gəzdiyi şəhərlər arasında Kiyev, Lvov, Kişinyov, Minsk, Vilnyus kimi şəhərlər də var idi. Bu səfər Nərimanın ilk "ciddi səfəri" idi və o, ilk dəfə idi ki, təkcə, ailəsindən uzaq bir səfərə çıxmışdı. Həmin səfərdən aldığı gənclik təəssüratları Nərimanın həyat təcrübəsi qazanmasında xeyli rol oynamışdı. Səfərdən döndükdən sonra Nəriman bir qədər də dəyişmiş, xeyli müstəqilləşmiş, özünü artıq yuxarı kurs tələbələri kimi, daha sərbəst, daha inamlı aparırdı.

Yaz semestrinin ilk günləri idi. Müəhazirədən sonra, tənəffüs vaxtı Nəriman dəhlizdə təkcə dayanıb yeni dərslərin başlanmasını gözləyirdi. Kimsə arxadan ona yaxınlaşdı. Nəriman dönüb geri baxdı. Nərgiz idi. "Xoş gördük, starosta" (Nəriman qrup nümayəndəsi idi və qrup yoldaşlarından bir çoxu, xüsusən də qızlar ona bəzən belə müraciət edirdilər) – deyə əlini Nərimana uzatdı. Nəriman əl verdi və nədənsə, birdən-birə cəsarətləndi, anı olaraq Nərgizin əlini buraxmadı. Gözləmədiyi bir vəziyyətlə qarşılaşan Nərgiz bir anlığa özünü itirsə də, heç nə bürüzə vermədən əlini geri çəkdi. Nəriman istədiyinə nail olmuş bir gənc kimi, bir az özündən razı halda dilləndi: "Xoş gördük, Nərgiz". Onlar şirin-şirin söhbət edə-edə universitetin arxa tərəfindəki kiçik parka gəldilər və Onegin skameykasına bənzər bir skameykada əyləşdilər.

Birdən Nərgiz həyəcanlı halda: Vay, dərslə gecikdik, qaib yazacaqlar, – deyə ayağa qalxdı. Əslində, dərslərin başlanmasından artıq 20 dəqiqə keçmişdi və Nəriman bunu bilsə də, Nərgizlə baş-başa qalmaqdan həzz aldığı üçün üstünü vurmamışdı. O, yarı zarafat, yarı ciddi: Starosta mən deyiləm, kim sənə qaib yazacaq? – deyə Nərgizin əlindən tutdu. Nərgiz oturdu: Yaxşı, bir halda ki dərslə getmədik, onda danış görək, səfərin necə keçdi? – deyə əlini geri çəkərək, gözlərini Nərimana dikdi. Bu baxışlarda o qədər səmimilik var idi ki, o an Nəriman Nərgizi qucaqlayıb öpmək istədi, lakin tez də bu riskli fikrindən vaz keçdi. Amma o bu dəqiqələrdə Nərgizin digər qızlardan nə qədər fərqli olduğunu, onun səsinə xüsusi bir məlahət, təbəssümündə xüsusi bir incəlik, baxışlarında xüsusi bir od olduğunu bütün varlığı ilə, hətta bütün bədəni ilə hiss etdi. Hisslərindən bir az cuşa gələn Nəriman dilləndi: Bilirsən, Nərgiz, həyatmda birinci dəfə idi ki, belə uzun səfərə çıxmışdım. Əvvəlcə bir az da-

rıxdım, amma bir-iki nəfərlə dostlaşdıqdan sonra hər şey keçib getdi. Sənə maraqlı bir hadisə danışım. Bir kupədə dörd nəfər idik. Onlardan biri universitetin ədəbiyyat fakültəsinin 2-ci kurs tələbəsi, ikisi də başqa ali məktəbin tələbəsi idi. Vaxtımız çox olduğu üçün hər şeydən danışırıdık. Söhbətimiz poeziyadan düşəndə ədəbiyyat fakültəsində oxuyan o tələbədən başqa, hamımız danışırıdık. O isə bir kəlmə də demirdi. Bizim “sən də danışsana” təklifimizə o, “nə deyim e” – deyər cavab verirdi. Əvvəlcə onun çox təvazökar olduğunu düşünürdüm, sonra gördüm ki, yox, bu adam, sadəcə olaraq, ədəbiyyat fakültəsinə qəbul olub, amma ədəbiyyatdan, ümumiyyətlə, xəbərsizdir. Lap bizim Mirbala kimi! (Nərimanın qrup yoldaşı Mirbala bütün tələbələr arasında ən zəif oxuyan idi, onun, demək olar ki, fizikadan xəbəri yox idi. Uşaqlar bunu onun üzünə vurmasalar da, yeri gəldikcə öz aralarında deyib-gülürdülər). Nərgiz özündən asılı olmayaraq, ucadan güldü. Nəriman davam etdi: Mən başa düşmürəm, ədəbiyyat fakültəsində oxuyasan, poeziyanı sevməyəsən, sən gərək yemək yeyəndə də, çay içəndə də şeirlə yeyib-içəsən. Poeziya eşqdır, sevgidir, aşıqlıqdır; eşqsiz, sevgisiz də yaşamaq olarmı?

Nəriman o qədər ehtirasla danışırıdık ki, Nərgiz ona mane olmamaq üçün, nəfəsini içinə çəkmiş halda sakitcə qulaq asırdı. Nəriman, sanki bir qədər əvvəl dediyi fikirlərini əsaslandırmaq üçün, bir-birinin ardınca bir neçə sevgi şeiri dedikdən sonra fikirli-fikirli: Nə isə, – deyib, mövzunu bir qədər dəyişdi: “Amma açığını deyim ki, səfərin sonuna yaxın əməlli-başlı darıxmağa başlamışdım”. Bu zaman Nərgiz onun sözünü kəsdi və şux, bir qədər də mənalı bir baxışla: Kimin üçün darıxmışdın, sirr deyilsə? – deyərək qımışdı. Nəriman bir anlığa fikrə getdi və ürəyindən “əlbəttə, sənün üçün” demək keçdi, amma nədənsə: Düzü, ən çox anam üçün darıxırdım, – dedi.

Birinci kursu bitirəndən sonra, yayda fiziki əməklə məşğul olmaq üçün bütün tələbələri Rusiyanın müxtəlif şəhərlərinə göndərdilər. Fizika fakültəsinin tələbələrini Krasnodar vilayətinə göndərmişdilər. Krasnodardan təxminən bir saatlıq məsafədə yerləşən bir kənddə xüsusi düşərgə salınmışdı və 150-ə yaxın tələbə burada yerləşdirilmişdi. Tələbələrin əsas işi kənd təsərrüfatı məhsulları (kələm, günəbaxan, pomidor və s.) əkilmiş tarlalara qulluq etmək, yaxşı məhsul yetişdirməkdən ibarət idi.

Hər axşam işdən gəldikdən sonra tələbələr dincəlmək üçün diskotekalar təşkil edirdilər. Nərimangilin qrupundan olan üç nəfər: Elman, Kifayət, Xəyalə tez-tez və hərdənbir də Nərgiz diskotekaya gedirdi. Nəriman da gecələr diskotekaya gedir, özü rəqs etməsə də, kənarda durub rəqs edənlərə tamaşa edirdi. Bir dəfə diskotekaya maraqlı qatmaq üçün xüsusi musiqi çalındı, “Bəyaz rəqs” elan edildi. Bu rəqs ifa ediləndə, bir qayda olaraq, qızlar oğlanları rəqsə dəvət etməli idilər. Oğlanlar bir kənara çəkilib kimin onları dəvət edəcəyini maraqla gözləyirdilər. Onsuz da çox nadir hallarda rəqs edən Nəriman sakitcə çəkilib bir yanda dayandı. Qısa müddət ərzində rəqs meydançası doldu, qızlar, sanki bir-birinin bəhsinə, oğlanları rəqsə dəvət edirdilər. Qızlardan bəziləri sevdikləri oğlanları, bəziləri dostlarını, bəziləri də heç bir məqsəd güdmədən, sadəcə, “dəstədən geriyə qalmamaq üçün”, kimi gəldi dəvət edirdilər. Elman və Kifayət bütün gecəni dayanmadan rəqs edirdilər, hər musuqi çalındıqca bir-birini dəvət edir, gecənin ləzzətini çıxarırdılar.

Növbəti “bəyaz rəqs” elan edildi. Birdən Elman, dəvət gözləmədən, özü Kifayətin qarşısında centlmensayağı baş əyərək, onu rəqsə dəvət etdi. Onun bu hərəkəti yanındakıların elə xoşuna gəldi ki, “Bəyaz rəqs” olmasına baxmayaraq, onlar da eyni əda ilə qızları rəqsə dəvət etdilər, gül-gülə, nəşəli şəkildə rəqs etməyə başladılar. Bu zaman Nəriman da özündən asılı olmayaraq, onlara baxıb əlini Nərgizə uzatdı. Onun bu hərəkətindən, deyəsən, Nərgiz də xoşal olmuşdu və əlini Nərimana verib dəvəti qəbul etdi. Nəriman həyatında birinci dəfə idi ki, bir qızla bu şəkildə rəqs edirdi. Həyəcandan əlləri əsir, ayaqları sözünə baxmırdı. O, əllərinin hərəkətindən hiss edirdi ki, Nərgiz də hə-

yəcanlıdır. Bədəni onun bədənində dəydikcə Nərgizin titim-titim titrədiyini hiss edən Nəriman bir az cəsarətlənərək sol əlinin barmaqlarını Nərgizin sağ əlinin barmaqları arasına taxdı, qarşı tərəfdən etiraz gəlmədi – bu, iki qəlbin qovuşması, iki ruhun birləşməsi idi.

Bu gecədən sonra Nərimanla Nərgiz hər gün birlikdə vaxt keçirirdilər. İşdən qayıdıb axşam yeməyini yeyəndən sonra onlar gah düşərgənin yaxınlığındakı meşəyə tərəf gedir, gah da qonşu kəndə gedən qara yol üstündə ucalan tənha ağcaqayının altında oturub söhbət edirdilər. Nərimanın sevdiyi şairlərdən dediyi sevgi şeirləri ilə müşayiət edilən bu görüşlər bəzən saatlarca sürürdü.

Yay tətili sona yetdi. Bakıya qayıtmaq vaxtı gəlib çatdı. Axşam saat yeddi radələrində qatar Mınovod stansiyasında dayandı. Burada elan etdilər ki, qatar bu stansiyada xeyli duracaq. Nəriman Nərgizlə bir qədər yalnız qalmaq üçün (əslində, Nərgizin bu məqsəddən qəti xəbəri yox idi, bu, Nərimanın qurması idi) uşaqlara dondurma almaq bəhanəsi ilə qatardan xeyli uzaqlaşdılar. Nəriman qəsdən vaxtı uzatmağa çalışırdı ki, qatar getsin. Nərgiz isə: Tez ol, birdən qatar gedər, – deyə onu tələməyə çağırırdı. Xeyli dolaşıqdan sonra onlar çoxlu sayda dondurma alaraq geri qayıtdılar. Amma artıq gec idi... qatar getmişdi. Nəriman nə olacağını heç düşünmədən ürəyində sevinir, Nərgiz isə: İndi uşaqlar öz aralarında nələr danışır, – deyə çox narahat idi. Hələ, üstəlik, onu Bakıda atası qarşılayacaqdı. Nələrin baş verəcəyi, hansı söz-söhbətlərin ola biləcəyi bəlli idi. Nərgiz: Tez ol, bir şey fikirləş, – deyə, qara gözləri doluxsunmuş halda Nərimana təzyiq edirdi. Nərimandan olsa, heç bir şey fikirləşməz, heç bir yol aramazdı. Lakin Nərgizin mənəvi əziyyət çəkdiyini görürdü və bir şey düşünmək məcburiyyətində idi. O, məlumat bürosundan bir qədər məlumat aldı və qərara gəldilər ki, növbəti stansiyada qatara çatmaq mümkündür. Ciblərində olan pulları bir yerə yığıb bir taksiyə oturaraq növbəti stansiyaya – Qeorqiyevsk stansiyasına getdilər. Ancaq yenə gec idi... qatar, artıq 10-15 dəqiqə olardı ki, bu stansiyadan da tərənmişdi. Məsələ aydın idi. Oturub bundan sonra nə edəcəklərinə qərar verməli idilər. Bu stansiya yaşayış məntəqələrindən uzaq sakit bir yerdə yerləşirdi. Bu səbəbdən onlar burada gecələməyin bir qədər təhlükəli olduğunu düşünərək, yenidən insanların çox olduğu Mınovod stansiyasına qayıtdılar.

Səhərə yaxın saat 4-5 radələrində minbir əziyyətlə (əslində, Nəriman üçün bu çox xoş bir əziyyət idi) Mınovoddan keçən Leninqrad – Dərbənd qatarı ilə Dərbəndə, oradan da avtobusla Bakıya gəldilər.

Bəlkə də, o vaxt Nərgiz Nərimanın hər şeyi planlı şəkildə etdiyini bilsəydi, ondan möhkəm inciyərdi, bəlkə də, əksinə, kim bilir?..

Dərs ili başladı. Nərimanla Nərgiz, yayda olduğu kimi, istədikləri zaman, istədikləri qədər sərbəst görüşə bilməsələr də, bəzən dərstdən sonra, bəzən də dərs vaxtı universitetin arxa tərəfindəki parka gedir, söhbət edirdilər. Hətta bəzən (bu “bəzən”lər tez-tez olurdu) söhbətə o qədər aludə olurdular ki, dərsə getmək belə yaddan çıxırdı. Lakin bir ildən çox zaman keçməsinə baxmayaraq, Nəriman Nərgizə ona olan məhəbbəti haqqında bir kəlmə də deyə bilməmişdi. O, bir neçə dəfə buna cəhd etsə də, son anda cürət etməmiş, ürəyindən keçənləri dilinə gətirə bilməmişdi. Hərdən gecələr cəsarətlənir, səhər mütləq onu sevdiyini deyəcəyini özünə söz verir, lakin, nədənsə, Nərgizin onun məhəbbətinə müsbət cavab verməyəcəyini düşünür, həyəcan onu bürüyür və o, yenə susurdu. Nəriman ürəyindən keçənləri yalnız şeirlərin diliylə ifadə edə bilirdi. Nərgiz isə bu sevgi dolu sözləri onun öz dilindən eşidəcəyi anı hər gecə xəyalına gətirir və o anın həyəcanından bütün bədəni əsirdi.

Mayın 27-si Nərgizin doğum günü idi. Tələbə yoldaşları onu təbrik etmək üçün hədiyyə almağı və evlərinə gedib təbrik etməyi planlaşdırmışdılar. Bu ən çox da Nərimanın planıydı. Bu işdə ona

Nərgizin yaxın rəfiqəsi – Nərimana qardaş gözü ilə baxan Türkan kömək edirdi. Nəriman da Türkanın xətrini çox istəyir, ona bir bacı kimi baxırdı. Türkan Nərimanın dostu Mirdamətin xalası qızı idi və oğlanlar arasında yaranmış bu dostluq münasibətləri Türkanla Nərimanı da bir-birinə yaxınlaşdırmışdı. Türkan hər iki tərəflə – həm Nərgiz, həm də Nərimanla dostluq etməsinə baxmayaraq, heç vaxt onların şəxsi münasibətlərinə qarışmır, bu haqda onların heç biri ilə açıq söhbət etmirdi. Təbiətən də dedi-qodudan, söz aparıb-gətirməkdən uzaq olan Türkan bu məsələyə çox həssas yanaşır və kiminsə tərəfini tutmaqdan çəkinirdi. Amma, indi bu ərəfədə Türkan nəyə görə, yaxşı mənada, canfəşanlıq göstərir, Nərgizin doğum gününün təntənəli qeyd edilməsi üçün əlindən gələni etməyə çalışır, bu məsələdə Nərimanı hər cür həvəsləndirir, ona mənəvi dəstək verirdi.

Müxtəlif hədiyyələr almaq təklif edilsə də, çox götür-qoydan sonra Nərimanın təklifi və hətta təkidi ilə bir üzük almaq qərarına gəldilər. On nəfərə yaxın qrup yoldaşı Sumqayıta Nərgizgilə getdilər. Qapını Nərgizin anası açdı. Qonaqları gülürlə qarşılayandan sonra ömür yoldaşını səslədi: “Fikrət, Nərgizin tələbə yoldaşları gəlib”.

Fikrət müəllim çox ehtiramla hər kəslə ayrı-ayrı görüşdükdən sonra hamını süfrəyə dəvət etdi. Məclisin qızgın yerində, əvvəlcədən şərtləşdikləri kimi, Nəriman ayağa durdu və Nərgizin də ayağa qalxmasını xahiş etdi. Nərgizi təbrik etdikdən sonra üzüyü çıxartdı və qrup yoldaşlarının alqış sədaları altında onun barmağına keçirdi. Bu anda Nəriman özünü inanılmaz dərəcədə xoşbəxt hiss edirdi. O sanki Nərgizin barmağına bir hədiyyə deyil, nişan üzüyü taxmışdı. Gözünün altıyla Nərgizə baxdı. Bu gözlənilməz hədiyyə deyəsən çox gözlənilməz olmuşdu. Nərgiz bir qədər çaş-baş qaldı və qızarmış halda hamıya təşəkkür edib oturdu.

Bu hadisədən sonra Nərgiz bir neçə gün universitetə gəlmədi. Nəriman çox narahat idi. Bəlkə də, bu üzük məsələsi Nərgizin xoşuna gəlməmişdi və o, universitetə gəlməməklə qrup yoldaşlarına, xüsusən də ona öz etirazını bildirirdi. Nəriman Nərgizin on günə yaxın dərəcə gəlməməsinə başqa mənə verə bilmirdi. Üstəlik, artıq imtahan sessiyası başlamışdı və Nərgiz ilk imtahanda da iştirak etməmişdi. Nəhayət, Türkan xəbər gətirdi. Bu xəbərdən sonra Nəriman, bir tərəfdən, rahat nəfəs aldı, digər tərəfdən də, ciddi narahat olmağa başladı. Türkanın dediyinə görə, Nərgiz uşaqlıqdan ürək çatışmazlığından əziyyət çəkirmiş. İndi, bu arada, xəstəliyi xeyli şiddətləndiyi üçün xəstəxanada yatırdı. **Yoğun baxıma** alındığı üçün həkimlər yanına gəlməyə icazə vermirdilər.

İmtahan sessiyası başa çatdı. Nəriman Gürcüstana – evlərinə getdi. Bir neçə gün kənddə qaldıqdan sonra canı sıxılmağa başladı. O, elə bil ruhunu Bakıda qoyub gəlmişdi. Nərimanı qarma-qarışıq hisslər bürümüşdü və çox narahat idi. O, heç vaxt dilinə almasa da, Nərgizə dəlicəsinə vurulmuşdu. Nərgizin onun üçün nə qədər əziz bir varlıq olduğunu indi – ondan aralı düşdüyündə hiss edirdi. Gündüzlər müəyyən işlərə başı qarışdığından darıxmağa vaxtı olmasa da, gecələr özünə yer tapa bilmir, gizlicə göz yaşı axıdırdı. Bir dəfə Nərgizi yuxusunda görmüş və səhər yerindən duran kimi təlaş içində nənəsinin yanına qaçmışdı: “Bu gecə bir yaxın dostumu yuxumda görmüşəm. O, suda boğulurdu, mən isə yanında olsam da, ona kömək edə bilmədim, o boğuldu. Sən yuxuları yaxşı yozursan, nənə, bu nə deməkdir, mənə bir şey söylə?”

Nənəsi, onun başını sığallayaraq: “Su aydınlıqdır, atam-anam, narahat olma”, – deyərək onu sakitləşdirmişdi. Nəriman öz sevgisini açıq şəkildə Nərgizə etiraf etmədiyi üçün gecə-gündüz özünü danlayır, cəsarətsizliyinə görə özünü möhkəm qınayırdı.

Nahardan xeyli keçmişdi. Nəriman içəri girəndə nənəsinin namaz qıldığını görüb (bu, ilkinci namazı idi), ona mane olmamaq üçün ayaq saxladı. Nədənsə birdən ürəyində bir maraq oyandı və o durub pəncərədən nənəsinə tamaşa etməyə başladı. Nənəsi namazını bitirdi, namazlığını səliqə ilə

büküb çarpayının bir tərəfinə qoydu. O, otaqdan çıxandan sonra Nəriman içəri girdi, bir neçə dəqiqə səssizcə oturdu və birdən ayağa qalxıb çarpayıya yaxınlaşdı, nənəsinin namazlığını götürüb yerə sərdi. Ayaq üstə durub başını aşağı saldı, əllərini çal-çarpaz sinəsinə qoyub (o, nənəsinin hərəkətlərini təkrar etməyə çalışırdı) dua etməyə başladı: “Ey nənəmin Allahı, ey yerin, göyün sahibi, ürəyimi sənə açıram. Mənə inam ver, mənə cəsərət ver ki, ürəyimi Nərgizə də aç bilim, onu sevdiyimi söyləyə bilim”.

Nəriman ürəyini tam boşaltdıqdan sonra duasını qurtardı, namazlığı nənəsi etdiyi kimi büküb yerinə qoydu. Eşiyə çıxdı. Ürəyində qəribə bir sakitlik və rahatlıq vardı, özünü inanılmaz cəsərtli hiss edirdi. İndi Nərgiz burada olsaydı, heç tərəddüd etmədən: “Mən səni sevirəm, Nərgiz, sənsiz yaşaya bilmirəm və bir gün də sənsiz yaşamaq istəmirəm”, – deyərdi. Nəriman içində böyük inamla bu dəfə Bakıya gedəndə, elə ilk görüşündəcə, Nərgizi sevdiyini ona deyəcəyini özünə möhkəm-möhkəm söz verdi.

Nəriman Bakıda bir az işi olduğunu bəhanə gətirərək vaxtından bir qədər tez, avqustun 24-də Bakıya gəldi. Dərslərin başlanmasına cəmi bir həftə qalsa da, o, heç cür rahatlıq tapa bilmirdi. Məlumat ala biləcəyi yeganə adam Türkan idi, lakin Nəriman onun yaşadığı ünvanı bilmirdi. Bir də ki, yəqin, Türkan da hələ rayondan qayıtmamışdı. Adətən, qızlar Bakıya dərslərə bir-iki gün qalmış gəlirdilər. Hətta ürəyindən Sumqayıta – Nərgizgilə getmək də keçdi, lakin onun valideynlərindən utandığı üçün buna cürət edə bilmədi.

Sentyabrın 1-də Nəriman universitetə hamıdan tez gəlmişdi. Yavaş-yavaş qrup yoldaşları yığılmağa başladılar – Kifayət, Xəyalə, Fəridə, Hikmət, Murad, Mirdamət... O, gözləri ilə Nərgizi axtarırdı. Bir qədər keçmədi, Türkan gəldi. Nərimanın sualdolu nəzərləri ona dikildi. Türkan hamıya həvəssiz şəkildə ümumi salam verdi, bir qədər susdu və birdən iki əliylə üzünü tutaraq titrək səslə, boğula-boğula: “Nərgiz dünyasını dəyişdi”, – dedi.

Hamı susmuşdu, heç kim heç nə deyə bilmirdi. Türkan Nərimana tərəf baxdı. Nəriman ildırım vurmuş kimi yerindəcə donub qalmışdı. Rəngi ağappaq ağarmış, dodaqları qurumuşdu. Nəriman özünü saxlaya bilmədi, göz yaşlarını kimsə görməsin deyə üzünü yana çevirdi, bir qədər aralandı. Türkan ona yaxınlaşaraq ehmalca qolundan tutdu, göz yaşları içində, hıçqıra-hıçqıra dedi: “O səni çox sevirdi – özü də kimsənin sevə bilməyəcəyi qədər”. Bu sözlər Nərimanın bütün ruhunu titrətdi, içində elə bil bir vulkan püskürdü, ətrafdakılara heç bir məhəl qoymadan, əllərini göylərə qaldırıb: Allah, mən sənə nə etdim ki, mənə bu qədər zülm edirsən. Sevmək bu qədər günahmı?” – deyə göz yaşlarını içinə axıtdı.

Nəriman özünü itirmişdi. Son zamanlarda qəlbində baş qaldırmaqda olan Allah sevgisi və bütün varlığı ilə canından çox sevdiyi bəndə sevgisi arasında çaşbaş qalmışdı. Amma onun Nərgizə olan sevgisi o qədər səmimi, o qədər güclü idi ki, özündən asılı olmayaraq, hətta Allaha sitəm etməyə başlamışdı; o nə deyəcəyini, nə edəcəyini bilmirdi. İndi bircə şey bilirdi – tək qalmaq istəyirdi.

Metroya tərəf getdi, 26 Bakı komissarı stansiyasında düşüb dəniz kənarına üz tutdu.

... Dənizin ləpələri həyatdan bezmiş kimi, özünü sahilə cırparaq uğum-uğum uğuldayır, sanki intihar etmək istəyirdi ...

*Aprel-may 2020-ci il
Buzovna*

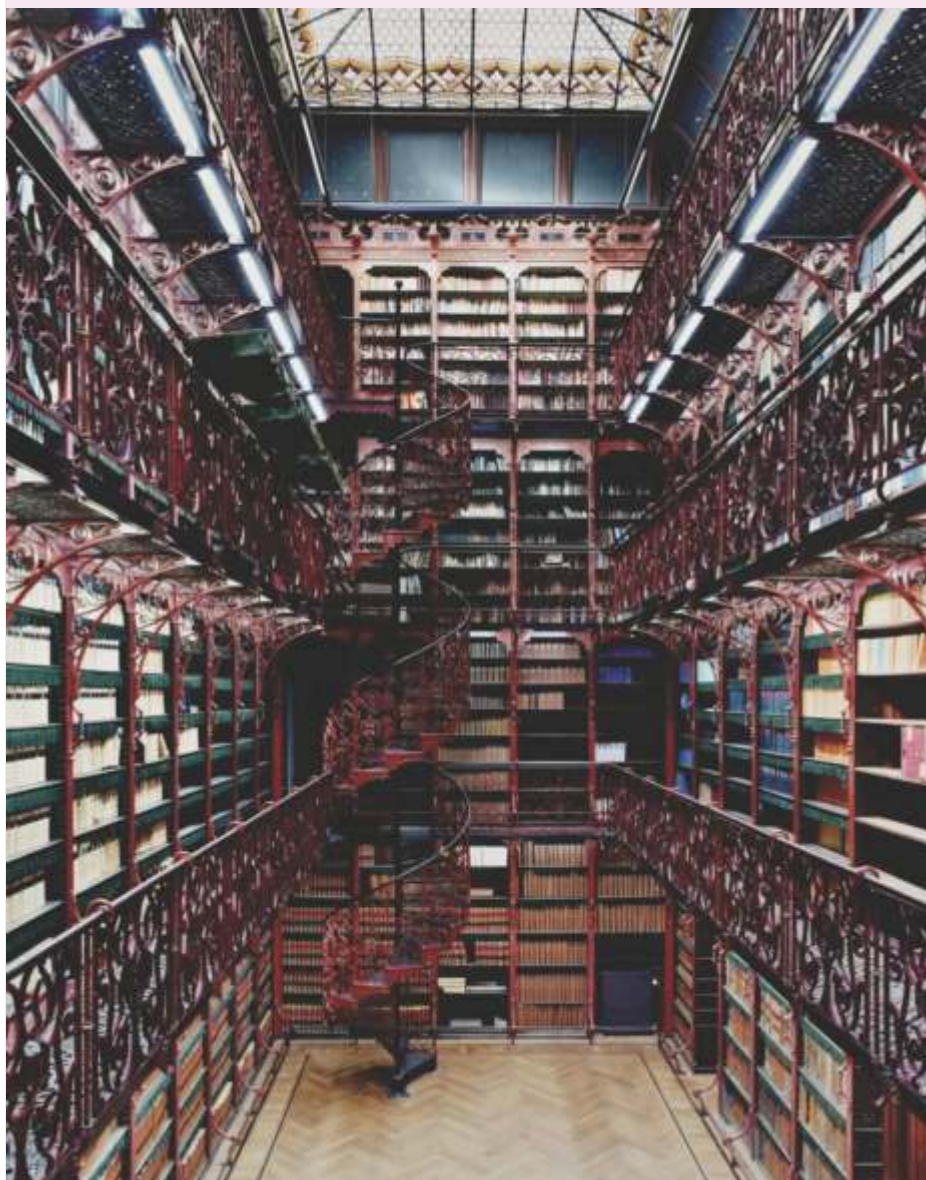

DÜNYANIN ƏN GÖZƏL KİTABXANALARI

TUT.BY xəbər portalı memarlıq nöqteyi nəzərindən dünyanın 28 ən gözəl və qeyri-adi kitabxanasını təqdim etmişdir. Oxucularımızı onlarla tanış edirik.

HAAQA

NİDERLAND PARLAMENTİNİN KİTABXANASI

Kral kitabxanası da adlanır. Əsası 1798-ci ildə qoyulmuşdur. Fondu 3,5 milyon nəşrdən ibarətdir. Onlardan 2,5 milyonu kitabdır. Kitabxana 15 minə yaxın qəzetin abunəçisidir. İllik büdcəsi 36 milyon avrodur. Avropa kitabxanaları arasında şahmata aid (40 min cildə yaxın) ədəbiyyat bu kitabxanada toplanmışdır.

QƏBUL QAYDALARI

DÜNYA MƏKTƏBİ

Məktəbə qəbul müsabiqə yolu ilə həyata keçirilir. Müsabiqədə iştirak etmək üçün məktəbə gəlməklə, bizə zəng etməklə və ya online qeydiyyatdan keçə bilərsiniz.

<http://e.dunyaschool.az/sagirdqebul/>

Müsabiqədə şagirdlərin təhsil aldıkları sinfə uyğun bilik səviyyəsi, sağlamlığı, maraq dairəsi əsas götürülür. Hər bir şagirdin fərdi xüsusiyyətlərini öyrənmək üçün valideynlərlə söhbətlər aparılır.

Qəbul imtahanında ən yüksək nəticə göstərən VIII-XI sinif şagirdləri təqaüd imkanı qazanırlar.

İngilis bölməsində tədris Beynəlxalq Bakalavr Təşkilatının (IB) ibtidai (PYP), orta məktəb (MYP) və Diplom proqramları (DP) əsasında qurulur. Diplom proqramında təhsil müddəti iki ildir (X,XI siniflər).

Azərbaycan və rus bölmələrində ingilis dili ikinci dil kimi beynəlxalq standartlara uyğun tədris olunur. Şagirdlərin seçimi ilə fransız, alman və ya çin dili də öyrədilir.

Dünya məktəbində fikirləşməyi öyrətmək prinsipi əsas götürülür və tədris prosesinin təşkili bu yönümdə qurulur.

Siniflərdə şagird sayının az olması hər bir şagirdə fərdi yanaşmağa imkan yaradır.

Sağlam əsaslar üzərində qurulmuş ciddi nizam-intizam təlim-tərbiyə prosesinin yüksək səviyyədə təşkilinə kömək edir.

DÜNYA ANA MƏKTƏBİ

Ana Məktəbinə qəbul zamanı hər bir uşağın fərdi xüsusiyyətlərini öyrənmək üçün məktəbin psixoloqu valideynlərlə fərdi söhbətlər aparır. Uşaqlar psixoloji müayinədən və həkim müayinəsindən keçirilir. Uşaqların sağlamlığı, normal qavrama qabiliyyəti, səliss nitqi və maraq dairəsi əsas götürülür. Məktəbə qəbul ediləcək şagirdlər "Şagird qəbulu üzrə məktəbdaxili komissiya"nın rəyi əsasında müəyyən edilir və məktəb rəhbərinin əmri ilə rəsmiləşdirilir.

Qəbul üçün tələb olunan sənədlər:

- Ərizə
- 4 ədəd fotosəkil (3x4, rəngli)
- Doğum haqqında şəhadətnamənin surəti
- Tibbi arayış
- Yaşayış yeri haqqında arayış
- Valideynin iş yeri haqqında arayış

ÜNVAN

Əcəmi Naxçıvani 9

TELEFONLAR

+994 12 563 59 40/47/48

+994 55 632 95 28

XƏZƏR UNIVERSİTETİ

HƏR GÜN, HƏR SAAT MÜKƏMMƏLLİYƏ DOĞRU!

NİYƏ XƏZƏR UNIVERSİTETİ?

- Diplomların bütün xarici ölkələrdə tanınması
- Dövlət sifarişi əsasında təhsil almaq imkanı
- Eyni vaxtda 2 ixtisas üzrə təhsil almaq imkanı
- Təhsil haqqının Azərbaycan Respublikasının Dövlət İmtahan Mərkəzinin (keçmiş TQDK) imtahanlarında yığılan ballara uyğun olaraq ödənilməsi
- Təhsil haqqının hissə-hissə ödənilməsi
- Zəngin kitabxana, innovativ laboratoriyalar, müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyaları infrastrukturunun varlığı
- Dövlət sifarişi və ya ödənişli təhsil almalarından asılı olmayaraq, təhsildə göstərdikləri nailiyyətlərə görə təqaüd almaq imkanı
- Əlavə ödəniş etmədən təhsilinin bir hissəsini Amerika, Avropa və Asiyanın tanınmış ali məktəblərində davam etdirmə imkanı
- Keyfiyyətli və əhatəli tələbə xidmət sistemi (həkim, psixoloji mərkəz, karyera-işə düzəlmə mərkəzi və s.)
- Yüksək standartlara cavab verən müasir yataqxana

TƏHSİL HAQQININ ÖDƏNİLMƏSİNDƏ GÜZƏŞTLƏR

- 650-700 bal - təhsil haqqından tam azad edilir
- 600-649 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 50% güzəşt edilir
- 550-599 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 40% güzəşt edilir
- 500-549 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 25% güzəşt edilir
- 450-499 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 20% güzəşt edilir
- 400-449 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 15% güzəşt edilir
- 350-399 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 10% güzəşt edilir

Uğurlu karyera qurmaq,
təhsildən zövq almaq və
yadda qalan tələbə
həyatı yaşamaq istəyirsən?
**Xəzər Universitetini
seç!**

BAKALAVR SƏVİYYƏSİNDƏ İXTİSASLARIMIZ

- * Kompüter elmləri
- * Kompüter mühəndisliyi
- * Neft-qaz mühəndisliyi
- * İnşaat mühəndisliyi
- * Radiotexnika və telekommunikasiya mühəndisliyi
- * Elektrik və elektronika mühəndisliyi
- * Kimya mühəndisliyi
- * Mexanika mühəndisliyi
- * Riyaziyyat və informasiya müəllimliyi
- * Fizika müəllimliyi

**1
QRUP**

**2
QRUP**

- * Mühəsibat
- * Maliyyə
- * İqtisadiyyat
- * Menecment
- * Marketing
- * Biznesin idarə edilməsi
- * Turizm işinin təşkili
- * Regionşünaslıq (Avropa)
- * Beynəlxalq münasibətlər
- * Coğrafiya müəllimliyi

- * İngilis dili və ədəbiyyatı
- * Azərbaycan dili və ədəbiyyatı
- * Tərcümə (ingilis dili)
- * Politologiya
- * İngilis dili müəllimliyi
- * Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi
- * İbtidai sinif müəllimliyi
- * Tarix müəllimliyi
- * Tarix və coğrafiya müəllimliyi

**3
QRUP**

**4
QRUP**

- * Kimya müəllimliyi
- * Biologiya müəllimliyi
- * Kimya və biologiya müəllimliyi
- * Psixologiya
- * Baytarlıq təbabəti

**5
QRUP**

- * Dizayn
- * Təsviri incəsənət müəllimliyi